

Լ.Ս.ՍԱՆԹՐՅԱՆ

**ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶԿԻ
ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ
ՁԵՌՆԱՐԿ**

ՄԻՋԻՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ԵՐԵՎԱՆ 2014

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԳՐԱՐԱՅԻՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏԻ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂ

Լ.Ս.ՍԱՆԹՐՅԱՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ
ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԶԵՌՆԱՐԿ
ՄԻՋԻՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՌԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ԵՐԵՎԱՆ
ՀԱԱՀ
2014

ՀՏԴ 377:809.198.1 (07)
ԳՄԴ 74.57+81.2 Յ Կ 7
Ս 191

Տպագրվում է

Հայաստանի ազգային ագրարային համալսարանի գիտական
խորհրդի որոշմամբ (30.06.2014թ., արձ. թիվ 10)

Գրախոսողներ՝

բ.գ.թ., դոցենտ Ն.Պ.Սարգսյան
բ.գ.թ., դոցենտ Օ.Մ.Խաչատրյան
բ.գ.թ. Մ.Վ.Հովսեփյան

Սանթրյան Լ.Ս.
Ս 191 Ժամանակակից հայոց լեզվի գործնական աշխատանքների
ծեռնարկ միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատու-
թյունների համար/Լ.Ս.Սանթրյան; Հայաստանի ազգային
ագրարային համալսարան-Եր.: ՀԱԱՀ, 2014.- 88 էջ:

Զեռնարկն ընդգրկում է ժամանակակից հայոց լեզվի հնչյու-
նաբանություն, բառագիտություն, ձևաբանություն, շարահյու-
սություն, ոճաբանություն բաժիններին վերաբերող վարժություն-
ներ: Գիրքը նախատեսված է միջին մասնագիտական ուսումնա-
կան հաստատությունների ուսանողների համար: Այն կարող են
օգտագործել նաև ավագ դպրոցի աշակերտները:

ՀՏԴ 377:809.198.1 (07)
ԳՄԴ 74.57+81.2 Յ Կ 7

ISBN 978-9939-54-758-9

© Լ.Ս. Սանթրյան, 2014

© Հայաստանի ազգային ագրարային համալսարան, 2014

ԵՐԿՈՒ ԽՈՍՔ

Սույն ձեռնարկը նախատեսված է միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների ուսանողների համար, որի նպատակն է տեսական դասընթացը գործնական աշխատանքներով համալրելը:

Հաշվի առնելով, որ միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների ուսանողների մի մասը պետք է հանձնի միասնական քննություն, աշխատել ենք պահպանել թեմատիկ ընդգրկվածությունը (հնչյունաբանություն, բառագիտություն, ձևաբանություն, շարահյուսություն, ոճաբանություն):

Փորձել ենք ապահովել կապը հայոց լեզվի ու հայ գրականության միջև և աշխատանքում ներառել ծրագրային հեղինակների ստեղծագործություններից հատվածներ՝ լրացուցիչ հնարավորություն ստեղծելով ընթերցելու դրանք: Քիչ չեն նաև ձանաչողական, դաստիարակչական բնույթի տեքստեր:

Ձեռնարկում ներառված են ժամանակակից հայոց լեզվի բոլոր բաժինները:

I բաժինը՝ հնչյունաբանությունը, վերաբերում է տառերի և հնչյունների հարաբերությանը, հնչյունների տեսակներին, հնչյունափոխությանը, վանկերին, շեշտին, մեծատառի ուղղագրությանը, միասին, անջատ, գծիկով գրություններին:

II-ը՝ բառագիտությունը, ընդգրկում է բառիմաստները, բառերի տեսակներն ըստ ձևի և իմաստի հարաբերության, հնաբանությունները, նորաբանություններն ու օտարաբանությունները, բառակազմությունը, հապավումները, դարձվածները:

III բաժինը՝ ձևաբանությունը, վերաբերում է խոսքի մասերին, դրանց հատկանիշներին ու քերականական կարգերին:

IV-ը՝ շարահյուսություն բաժինը, ընդգրկում է նախադասության տեսակներն ըստ հնչերանգի, ըստ կազմության, նախադասության գլխավոր և երկրորդական անդամներն ու դրանց տեսակները, դերբայական դարձվածով, զեղչված անդամով, ներդրված միավորներով նախադասությունները, բարդ նախադասության տեսակները, ներգործածն և կրավորածն նախադասությունների փոխակերպումը, մեջբերվող խոսքը և նրա կետադրությունն ու փոխակերպումը:

V-ում՝ ոճաբանություն բաժնում, տեղ են գտել պատկերավորման և արտահայտչական միջոցներին, գործառական ոճի տեսակներին, պարբերությանը վերաբերող առաջադրանքներ:

Ձեռնարկը կարող է օգտակար լինել նաև ավագ դպրոցի աշակերտների համար:

Հեղինակ

ՀԱՅՅՈՒՆԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Տրված բառերում որոշել հնչյունների և տառերի քանակը:

Ա. Հետզհետե, մտադրություն, եղկելի, առերևույթ, մարտակարգ, զորագլուխ, լուսավառ, մահասարսուռ, անկշտում, արշավասույր, արևահամ, սիգաճեմ, սրարշավ, լուսնկա, շնորհագեղ, երփնավառ, հուրիրալ, վարդաբույր, լուսաժպտուն, ոսկեվառ, հրաբողբոջ, լուսատերև, մխրճել, շքեղահյուս, դանդաղաշարժ, ծյունապսակ, գմրուխտահավ, ավագահատիկ, բուրաստան, քնքշություն, շուշանագեղ, եղեգնափող, սրտմտել, խռովահույզ:

Բ. Երգիծաբան, նրբակերտ, վերջալույս, խորհրդավոր, ողջակիզել, տխրադալուկ, գեղագիտություն, իրիկնամուտ, ժպտադեմ, քմահաճ, խայտանկար, ծյունապատ, մոխրակույտ, ուրվագծել, ժրաջան, հեռաստան, արնաքամ, արևավառ, լայնատարած, մխաշաղախ, քաղաքամայր, կարմրածուփ, ծիրանագույն, խստաբարո, սրբագործել, տքնել, ոլորապտույտ, թնդալ, անհրապույր, գգվանք, կարոտակեզ, տխրատեսք, գետնաքարշ, մխիթարել:

Գ. Հաստաբուն, դեղնակարմիր, երկար, որոգայթ, ոսկեդեղձան, խշխշալ, թփուտ, պարսպապատ, կտցահարել, պտույտ, բնագդաբար, դառնաթախիժ, մանրամասն, սրածայր, մելամաղձոտ, հարստություն, գրահապատ, ոտնաձայն, նարնջագույն, արևագօծ, որբևայրի, ջրախոտ, պղնձագույն, հրդեհաձիգ, բարձրահասակ, պտղատու, փշալար, մտահոգություն, անակնկալ, հետզհետե, որդեկորույս, անդնդախոր, անընդունակ, ժամանակաշրջան, որովհետև:

2. Քանի՞ ձայնավոր և բաղաձայն հնչյուն կա տրված հատվածներում:

Ա. Վանա ծովը սպասում է հայոց հույսի նավերին,
Սպասում են Մասիսները հայ մնացող լավերին,
Վայ ժամին է հայն հայտնվում՝ հայ զոդվելով վայոց դեմ,
Հայոց լեզուն ամրոցելով՝ մահ բերելով դավերին: (ՀԸ)

Բ. Ինչքան մենակ բուսնում է նա լեռան ետև, մեն մի ծորում,
Ինչքան հեռու իր մոր աչքից, այնքան բո՞ւռն է ուժը լարում,
Այնքան ավել ձյուղը փռում, արմատները խո՞րն է խրում,
Կյանքի հյութով ու սաղարթով այնքան թա՞նձր է հայոց բարդին: (ՍԿ)

Գ. Ինչպե՞ս ես դու կտրել այնքան երկար ճամփա,

Երբ նա՝ խճոտ ու երկինքդ է եղել ամպած:
Ինչպե՞ս ես դու, մեղվի նման, անգամ թռչնից
Նեկտար քաղել, մեղրը քամել դառնությունից.... (ՊՍ)

3. Չտանել հնչյունափոխ արմատները և վերականգնել անհնչյունափոխ ձևերը:

Ա. Ու վառվում է խավարակուռ հոգիներում նրանց անգայթ
Կետը այդ մուգ, որպես հեռու, հրաբոսոր մի ճառագայթ:
Սուր մխվել է նրանց սրտում, որպես մի թեժ, կարմիր բևեռ–
Թույն է լցնում ու բորբոքում ու երազներ աշխարհավեր....
Աղմըկում է նրանց սրտում մորմոքը հին, հազարամյա–
Տենդ է սփռում ու խլրտում նրանց անգայթ սրտում հիմա: (ԵԶ)

Բ. Լուսաբացին, երբ կարմրածուփ հորիզոնում հրաշուշան
Կարմիր վառվեց արևը բորբ, որպես կռվի ազդանշան,
Երբ բռնկվեց արևելքում արևը՝ նոր լույսով վառված–
Դո՛ւրս նետվեցին կայարանից ամբոխները խելագարված.... (ԵԶ)

Գ. Կժերն ուսած՝ թռվռալով
Ջուրն են իջնում աղջիկներ,
Խնդում իրար ուսի տալով,
Երգը զնգում սարն ի վեր: (ՀԹ)

4. Որոշել հնչյունափոխ արմատները և վերականգնել անհնչյունափոխ ձևերը:

Ա. Ու ես չգիտեմ, անդունդում կորած
Գե՞տն է տվայտող,
Թե՞ հին խաչքարից ինձ ծայն է տալիս
Մամռոտած մի տող:
Լռությունն է դա ճգնակեցությամբ
Ապրող անծավի,
Թե՛ կաթիլ-կաթիլ մորմոքն է քամվում
Հնամյա ցավի: (ՎԴ)

Բ. Այդ ճանապարհը ձգվում է ահավասիկ
Մեր օրերից մինչև միջնադարյան հեռուն,
Մինչև դարերը հին, ուր մենք հագի՛վ ենք
Պատմության ընթացքը տարբերում....
....Եվ անգամներ բազում նա քշվել է գերի,
Եվ գերությունը իր կրել է համր ու լուռ:–
Եվ գերության գրկում կեղեքող....
....Իր հանձարեղ ոգու կրակն անշեջ....

....Վառել է միայնակ, վախվիտելով, ինչպես
Հանցագործն է վառում իր լապտերը միգում: (ԵԶ)

- Գ.** Դրսում էր բուքը, փեշերը քաշած,
սառած ձեռքերում բռնել է մթին մի լայն թաշկինակ.
զարնում է գլուխը հարսանիքի դռան,
վազում է հարբած. գլորվում ծորի մեջ,
լեռների կրծքին մրձահարում է բռունցքները հնչուն,
հետո ժողովում իր կատուների անոթի խումբը,
մլավում երկար.... (ԿԶ)

5. Որոշել հնչյունափոխ արմատները և վերականգնել անհնչյունափոխ ձևերը:

Ա. Հազարավոր բազուկներ վեր կարկառած նա մռնչացել էր խեղդված քամու
մման, կանչել, աղաղակել, ապա, գրոհ տալով ծերունու վրա, համբուրել էր նրա
զգեստների ծայրերը և կապույտ երակներով ծածկված նրա հուսահատ ձեռքերը:

Բ. Իր հուզումը ծածկելու համար ուզեց երգել: Չայն չհնչեց.... հարյուրավոր մոմեր
բոցկլտում էին խունկի ամպերի մեջ, որոնց ուժեղ բուրումը խառնվում էր կանեփի և
ոչխարների ծանր հոտին: Հինայի արատը նրանց ճակտի վրա և տարօրինակ
կերպով փայլիլող աչքերով նրանք խառնվում էին ամբոխին:

Գ. Հուզվում էր միայն, երբ հասնում էր բուժման վայր: Անհավատալի մի քառս
էր.... Հերյանը վիրավորին վայր դնելուց հետո անմիջապես հեռանում էր այդ
տեսարանից խուսափելու համար: (ԿԶ)

6. Վանկատել տրված բառերը հնարավոր բոլոր ձևերով:

Ա. Շոգեմեքենա, երկաթուղագիծ, խստահամբույր, խոշորացույց,
զարդաքանդակ, ալեբախություն, խոստովանություն, ստեղծագործություն,
երևակայություն, ցնորք, հարսություն, հարթաքանդակ, զգացմունք, սահմանապահ,
զաղտնարան, շքահանդես, հանդերձապահ, թյուրիմացություն, դեռահաս,
բարձրահասակ, փրփրադեզ, համազրուղացի:

Բ. Կրթաթոշակ, բազմանիստ, գարեջրատուն, հանդուրժողականություն,
ազնվական, քաղաքավարություն, կասկածամիտ, քարաքանդակ, երկնահույ,
քաղաքամայր, երդմնազանց, մենաստան, ինքնակենսագրություն, առազաստանավ,
զարնանամուտ, բանաստեղծություն, զբաղմունք, սովերախիտ, գնդակահարություն,
ներդաշնակ, քննադատ:

Գ. Լուսանկարիչ, ջրանցք, անհանգստություն, իմաստասեր,
ժամանակագրություն, խարտյաշ, գրասենյակ, հազարազանձ, ծխնելույզ,

թղթապանակ, փոխադրամիջոց, ճարտարագետ, քահանայապետ, շարժում, ինքնապաշտպանություն, նավահանգիստ, Ելևէջ, լեռնաշխարհ, երախտապարտ, ժայռակոփ, հողագունդ, ընդմիջում, խոստովանահայր, զբոսանավ, ստրուկ:

7. Որոշել բաց և փակ վանկերի քանակը:

Ա. Պատժարան, թափառական, բացակայություն, բեռնատար, հուշարձան, խորհրդավոր, լեռնաշխարհ, հուշահամալիր, արևադարձային, երկրամաս, հյուրընկալ, գազաթնակետ, ոսկեծույլ, անուշահոտություն, ստվերախիտ, սպարապետ, պահակագոր, չարաճճի, սրտամաշ, չքնադագեղ, խորասույզ, հայրենակից, հաշտություն, ճշմարտախոս, ծնողասեր, գթառատ:

Բ. Խորհրդատու, ցուցանիշ, դրամատիկական, այլաբանություն, բախտավոր, օտարական, խմբագիր, մեծաքանակ, արժանապատվություն, համաշխարհային, բազմավաստակ, սրբատաշ, նահանգապետ, ճառագայթ, գրասենյակ, լուսամուտ, վարագույր, թեթևաշարժ, թիկնապահ, նախասենյակ, ողջամիտ, բարեգործություն, կալվածատեր, դյուրահավատ:

Գ. Ինքնապաշտպանություն, մագաղաթ, մառախուղ, մայրաքաղաք, անսահման, հայրենադարձ, նորաստեղծ, հավերժություն, հանապազօրյա, իմաստուն, երկնակամար, ներդաշնակություն, բազմություն, օվկիանոս, ահեղագոչ, վաղմջական, տիեզերախույզ, մարդասիրական, մաքրություն, գաղափարակից, նահապետական, կտցահարել, բնություն:

8. Ո՞ր բառերում վերջին ձայնավորը չի շեշտվում:

Ա. Եղանակ, ընթերցասեր, Երեմիա, այծյամ, օձագալար, որերորդ, պանդուխտ, ճառագայթ, ինչ-որ, քարքարոտ, ընդհակառակը, բարեվայելուչ, Լեոնարդո, օվկիանոս, բանաստեղծ, հնչերանգ, սանդուղք, մարգարիտ, հիշողություն, լուսատու, վիթխարի, դուրս գալ, միջօրե, խայտաբղետ, հավերժական:

Բ. Ապրանք բարձր մեքենաները մեկ բազուկը վեր տնկած անշարժ կանգնել էին: Ափի շղթաները թաղվել էին լպրծուն ավազի մեջ: Մեծ պահանջների շուրջը սունկի նման բուսել էին ամեն կողմից եկած թշվառ մարդիկ: Պատահական տոնակներ, թիթեղե կտորներով ծածկված տծև շինություններ, ցեխ, աղբ, ժանտ: (ԿՁ)

Գ. Նրանք կռվում էին իրենց կռիվը, իրենց համար, թափում էին իրենց մաղձը, վրեժը, ատելությունը դեպի բռնակալը և սակայն այդ կռվի մեջ զգացվում էր նաև ատելությունն ու մաղձը դեպի իրենց սեփական իշխանները, որոնք նույնպես կեղեքել էին, զրկել նրանց կյանքի ուրախությունից և գազազեցրել նրանց հորը, նրանց պապերին:

Սկսվեց այն «մեծ շփոթը», այն «դեռ չտեսնվածը», որի մասին պատմեցին հետագայում հետնորդները: (ԴԴ)

9. Շեշտադրել տրված բառերն ու հատվածները:

Ա. Ջորագլուխ, նամանավանդ, ռամիկ, մարտավարություն, քանիերորդ, շարժում, վրիժառու, դուստր, ինչևէ, միթե, վեհագույն, գուցե, ասպանդակ, ոգեկոչել, գոնե, օրհասական, գիսակ, սաղավարտ, ուշակորույս, օրապահիկ, վեհափառ, փոքրահասակ, ծյունածածկ, այրուծի, օպերա, Իռլանդիա, հնագետ, պղպջակ, թեյաման, քարափ, մանուշակ, հողակտոր, ծայն տալ, վեր կենալ, թիկն տալ:

Բ. Նրա հայրենիքը եղել է քարոտ Սասունը, այդ խուլ երկրի ամենախուլ անկյունը, որտեղ ձորերը դառնում էին կիրճեր և լեռների գագաթները՝ ապամաժներ: Տաք կիրճերում, լեռնային վտակների ափերին, կանաչում էր վայրի խաղողը և նրա որթը մազլցում էր ժայռերի վրա: Աճում էր և վայրի հոնը, երբեմն թուզը: Իսկ բարձրերում, որտեղ քարափների վրա ցրված էին նրանց աղքատ հյուղակները, ցանում էին կորեկ և վաղահաս ցորեն: Երբ հասնում էր կորեկը, ձորերից բարձրանում էին գագանները: Մարդիկ արտերի եզրին խարույկ էին վառում, որպեսզի արջերը չտորեն կորեկը: (ԱԲ)

Գ. Մոռացած մի պահ հոգնությունը մեր
խոնջացած սրտի, փոշոտ ուտքերի-
Մոռացած ամեն քանդում ու ավեր,
Բնության անձառ հմայքին գերի՝
Չորացած, ծարավ շրթունքները մեր
Վայելում էին բերքը տունկերի.... (ԵԶ)

10. Անհրաժեշտ տեղում գրել մեծատառով:

Ա. Ամերիկայի միացյալ նահանգներ, սուրբ աստվածածին, վինսենտ վան Գոգ, դոնի ռոստով, ձենով օհան, արա գեղեցիկ, սևանա լիճ, մեծ եղեռն, վարդավառի տոն, շախմատի համաշխարհային ֆեդերացիա, մարտական խաչ առաջին աստիճանի շքանշան, «մայրական փառք» շքանշան, պարսից ծոց, բողոեն դե կուրտենե, հին հռոմ, հայաստանի հանրապետություն, հո շի մին, նար-դոս, սուրբ գևորգ:

Բ. Խաղաղ օվկիանոս, պետրոս առաջին, քաջ նազար, գերմանիայի դեմոկրատական հանրապետություն, ալեքսանդր ստեփանի թևոյան, մայնի ֆրանկֆուրթ, փոքր ափա, լեոնարդո դա վինչի, մուդնու սուրբ գևորգ, աբդ ալ քերիմ, լա մանշ, նավթ արտահանող երկրների կազմակերպություն, «ամբոխները խելագարված» պոեմ, անանիա շիրակացու մեղալ, պատմության պետական թանգարան, տյառնընդառաջի տոն:

11. Անհրաժեշտ տեղում գրել մեծատառով:

Ա. Հայաստանի երվանդականների թագավորությունը միակ պետությունն էր, որն իր մեջ միավորեց հայկական բոլոր հողերը: Ալեքսանդր մակեդոնացու արշավանքների նախօրյակին կամ գավգամելայի ճակամարտից հետո հայաստանի տարածքում ծնունդ առան մեծ և փոքր հայքի թագավորությունները, որոնցից առաջինը գոյատևեց մինչև 428 թ.: Արտաշես ա-ի օրոք մեծ հայքի թագավորությունը դուրս եկավ կասպից և սև ծովերի ափերը, տիրացավ արևելյան վասպուրականին և ուրմիա լճի արևելյան առափնյա մասին, ինչպես նաև մինչև տիգրիս գետն ընկած հողերին: Որոշ բացառություններով այդ կացությունը պահպանվեց մինչև մեծ հայքի թագավորության 387 թ. բաժանումը:

Բ. Տիգրան Բ-ն (ք. ա. 95-55 թթ.) գահ բարձրացավ 45 տարեկան հասակում: Նրա առաջնահերթ խնդիրը հայկական բոլոր տարածքները մեկ ընդհանուր պետության մեջ միավորելն էր: Արտաշես ա-ն հիմնականում լուծել էր այդ խնդիրը՝ բացառությամբ ծովքի և փոքր հայքի թագավորությունների: Այժմ տիգրան Բ-ն եռանդուն գործունեություն ծավալեց շարունակելու իր պապի միավորիչ քաղաքականությունը: 94 թ. տիգրանի բանակները մտան ծովք և միացրին այն մեծ հայքի թագավորությանը: Ծովքի թագավորը սպանվեց. մեծ հայքի թագավորությունը դուրս եկավ եփրատի ափերը: Գետից այն կողմ տարածվում էր կապադոկիայի թագավորությունը, որը շուտով հայտնվեց տիգրան Բ-ի ուշադրության կենտրոնում:

12. Փակագծերում տրված բաղադրիչը հանելով՝ բառերը գրել (միասին, անջատ, զծիկով):

Ա. Այսօր (ևեթ), յոթ (գլխանի), ծանոթ (անծանոթ), շիլա (շփոթ), ձյուն (ծմեռ), քարից (քար), կտրել (կարել), հազար (հինգ) հարյուր, կինո (աստղ), (ց) գիտություն, հարյուր (քսան) վեց, հարավ (ամերիկյան), հյուսիս (արևելք), հենց (որ), (մեծ) բրիտանական, ծիլ (ու) ծաղիկ, (հարգել) պատվել, (ց) կյանս, (վաթսուն) երկու, հարավ (արևմուտք), (հայ) թուսական, բաց (դեղին), կողք (կողքի), հարյուր (հինգ), նոր (նոր), ամենա (ընդարձակ):

Բ. Հյուսիս (արևելյան), վառ (վարդագույն), (կարճ) օրյա, (ծունր) դնել, (քարից) քար, (հանովի) դնովի, (օտար) երկրացի, (սակավ) արյուն, քահ (քահ), (պատեհ) անպատեհ, օրն (ի) բուն, (մեկ) քառորդ, (չորս) հարյուրական, (հարգել) պատվել, (հինգ) հարկանի, (վառ) դեղին, մարդ (ու) կին, այր (ու) ձի, հարավ (ամերիկյան), իննսուն (մեկ), (ի) շահ, (ի) պաշտոնե, հարավ (արևելք), (պետ) օպերա, (ուրից) տասը, (չորս) բոլորը, (բաց) անել:

Գ. Մայր (ու) որդի, զուգված (զարդարված), (ամենա) մեծ, յոթանասուն (երեք), եռ (ու) զեռ, ուժ (ու) կորով, (իլու) հնազանդ, (ըստ) երևույթին, դուռ (դրկից), (վառ)

մանուշակագույն, հարյուր (հիսուն), չորս (հինգ), (նոր) զելանդական, վեց (հարյուր), ահ (ու) սարսափ, սև (ծով) յան, (հայ) բուլղարական, ուրախ (զվարթ), (դեմ) առնել, (աշխարհե) աշխարհ, (ըստ) իս, հյուսիս (արևելյան), (վեր) հիշել, ուլտրա (մանուշակագույն):

ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

13. զտնել բազմիմաստ բառերը և բացատրել դրանց արտահայտած իմաստները:

Ա. Երբեմն նա իջնում է լեռան գյուղից, վերցնում է չոր ցախ և կնոջ գերզմանի գլխավերևը կրակ վառում: Նա նստում է այնքան, մինչև հանգչում է կրակը, հետո տխուր նվագում է ծիրանի փողը և այն երգերը, որ նվագում էր իրենց հեռու երկրում, որտեղ ինքը հովիվ էր, կինը՝ գյուղական աղջիկ: Հետո թեթև հոգով գնում է աղջկա տունը, լսում է նրա տան աղմուկը, խաղում է թռչների հետ և մենակ ճանապարհ ընկնում դեպի լեռը, դեպի լեռան գյուղի իր պարզ խրճիթը: (ԱԲ)

Բ. Արևի ոսկե մատները իջան

Ու գուրգուրեցին հեռուները թաց:

Հավիտյան վազող ու միշտ ժրաջան՝

Խոտերի միջից առվակը խնդաց:

Եվ թեթև՝ նետած սլաքի նման

Դեմից մի թռչուն անցավ սրընթաց:

Ախ, այդ դաշտերի հեռո՛ւն ոսկեգույն,

Այդ երկինքների կապո՛ւյտը պայծառ... (ԵԶ):

Գ. Թշնամին օգտագործում էր նաև ճակատի այս կողմում գտնվող իրեն բարեկամ տարրերին... Կռիվների ամենատաք վայրկյաններին, չսպասված տեղերից, թիկունքի տարբեր վայրերից հանկարծ սկսում էր կրակ տեղալ... Թշնամիները հարձակվում էին սակավաթիվ հայերի վրա և նրանց շուրջը օղակ կազմում: Հայերը շատ անգամ ստիպված էտ էին քաշվում՝ թողնելով վիրավորվածներին: (ԿԶ)

14. Ընդգծել փոխաբերական իմաստով գործածված բառերը և բացատրել, թե ինչի վրա են դրանք հիմնված:

Ա. Շուրջը նագուկ արմավենու պուրակներ,

Ուր երգում են հրաշք-հավքեր կարոտով,

Շատրվաններն հուրհրում են կրակներ

Ծաղիկները պճնազարդում արծաթով: (ԱԻ)

Բ. Այդ հին երկրում արևը ճշում է մրգի հատիկներով, հողը շնչում է անսպառ խոտով, առվակները կարկաչում են, բացվում են մեծ առավոտներ, և իջնում են հրաթև վերջալույսներ, բարձրանում և կապույտում շողում է մի արծաթյա թաս՝ մեջը լիքը նոր կթած կաթով, տիեզերանում է գիշերն աստղահնչուն, ծառերը սլանում են դեպի երկինք, և բոլոր ծաղիկները սարսում են ու շշնջում: (ՎԹ)

Գ. Այգում երիտասարդ կեռասենիները մրսում էին, քամուց խշշում: Սիմինդրի երկար տերևները թրերի նման քսվում էին իրար, պողպատի ձայն հանում: Կարծես ծիսվորներ էին արշավում իրար դեմ, և սիմինդրի տերևը, որպես բեկված սուսեր, ընկնում էր քամու առաջ:

Արևի տակ ժպտում էր վերջին արևածաղիկը և օրորում դեղին գլուխը: (ԱԲ)

15. Ո՞ր բառերը չեն համապատասխանում իմաստային շարքին:

Ա. Բարդի, սոսի, Սոչի, սզնի, թեղի, հոնի, ոզնի, բոխի, գիհի, կենի, կաղնի, թխկի, բարդի, կեչի, նոճի, սոճի, եղևնի:

Բ. Դեղձանիկ, թուրաջ, խածկտիկ, գիհի, կակադու, կտցար, ձկնկուլ, մրրկահավ, պիրուլ, շամփրուկ, ջրածիծառ, սերինոս, ուլար, թանթռվենի, քաջահավ, մանգաղաթև:

16. Բացատրել տրված համանունների իմաստները և գործածել նախադասությունների մեջ:

Ա.	Բազուկ-բազուկ անել-անել ակ-ակ ժամ-ժամ մեկնել-մեկնել անձուկ-անձուկ շրջել-շրջել	աղոտ-աղոտ անարգել-անարգել դաս-դաս բուն-բուն շրջել-շրջել թթվասեր-թթվասեր շուք-շուք	հոտ-հոտ սեր-սեր եղանակ-եղանակ վարել-վարել գունդ-գունդ փող-փող հոտ-հոտ:
Բ.	Հարկ-հարկ այր-այր լալ-լալ ակնարկ-ակնարկ կետ-կետ բարակ-բարակ գոլ-գոլ	տոն-տոն դատել-դատել քանոն-քանոն մարտ-մարտ մատ-մատ համար-համար թոռ-թոռ	խոզուկ-խոզուկ հանդերձ-հանդերձ շահ-շահ դարման-դարման դող-դող կաթ-կաթ Ձատիկ-զատիկ:

17. Բացատրել տրված հարանունների իմաստները և գործածել նախադասությունների մեջ:

Պահպանել-պաշտպանել	սովորություն-սովորույթ
տեղական-տեղային	համրել-համարել
բարակ-բարաք	մեղկ-մեղք
վարկ-վարգ-վարք	հասկացություն-հասկացողություն
ոգի-հոգի	ցուցում-ցուցմունք
տեղի տալ-տեղիք տալ	պատրաստականություն-պատրաստականություն

18. զրել տրված բառերին իմաստով մոտ (հոմանիշ) երկուական բառ:

Ա. Մեզ	Ժանտ	Բ. Ունայն	առաքինի
թշվառ	մոլեգին	կորով	ուշիմ
զեփյուռ	ըմբոստ	խարտյաշ	հորդորել
ունևոր	վես	բորբ	շինծու
եղեռն	հորդ	երկբայել	հրաշալի
Գ. Տանջանք	երկչոտ	Դ. Գովել	անաղարտ
հեզ	լուռ	զեղեցիկ	անձկալի
ծաղկել	լրաբեր	ճախրել	խսպառ
պարարտ	խենթ	տամուկ	խոհեմ
բերրի	լուսաբաց	հավետ	դեռահաս

19. Տրված հատվածներից դուրս գրել հոմանիշները:

- Ա.** Իմաստուն խոսքեր սովորեցի ես,
Որ հրապուրեմ գորությամբ մթին,
Հոգիդ կախարդեմ ու հմայեմ քեզ,
Ինձ այրող հուրը նետեմ քո սրտին:
Բայց բոլոր խոսքերն իզուր են արդեն,
Թալիսմանները մեռած և անուժ,
Հմայք և դյութանք անգոր են քո դեմ...
–Արդյոք ո՞վ գիտե անունդ անուշ...(ՎՏ)
- Բ.** Գորշ, տաղտկալի ու խելագար երգ է կարծես այս կյանքը մի,
Ինչ-որ մեկի սրտում բացված–վերք է կարծես այս կյանքը մի,
Եվ ո՞ւմ համար–էլ ո՞ւմ համար կարոտակեզ երգե հիմի
Սիրտս՝ լցված տարիների սեղմ արձիճով ու կապարով:

Բայց շուրջը թող որքան կուգե աշխարհը այս խնդա, ցնդի-
ես- հաշմանդամ ու խելագար ու հավիտյան վտարանդի՝
Դեպի երկինք պիտի գնամ, դեպի եզերքը Ամենտի-
հմ բարձր, հին ու աստղային երազների ճանապարհով...(ԵԶ)

20. զրել տրված բառերին իմաստով հակառակ (հականիշ) բառեր:

Ա. Ողորկ	անջրդի	Բ. Չքավոր	քաղցր
խոշոր	բարի	նզովել	վտիտ
պայծառ	երկչոտ	վախճան	կարծր
շոգ	բոթ	հակիրճ	թավ
թախծոտ	դուրեկան	տամուկ	գագաթ
Գ. Գաղտագողի	գարթնել	Դ. Անկեղծ	բերկրանք
երջանիկ	գոց	ելնել	բիրտ
հիշել	վճիտ	իրագել	անպաճույճ
ալևոր	պառակտել	գրոհել	թանձր
թաց	համառոտ	հաղթել	չքմեղ

21. Տրված հատվածներից դուրս գրել հականիշները:

Ա. Հազար անգամ ապրել ու մեռել եմ,
Խռովել եմ, հաշտվել ու ներել եմ,
Չափել եմ բարձունքներն ու վիհերը,
Եվ ատելն եմ փորձել, և սիրելը...
Բաժանել եմ, բաշխել և առել եմ,
Ուր որ պետք է եղել համառել եմ...
Եվ հանել են նեղից, և նեղել են,
Անթեղել են, հետո ինձ պեղել են...
Հազար անգամ ընկել, բարձրացել եմ,
Ու վերջապես մի բան հասկացել եմ...
Հիմա դառնամ ասեմ կյանք եղբորս,
Ապա դառնամ ասեմ մահ եղբորս.
–Թող որ վկա լինեն այս լեռները,
Ոչ ապրելն էր մի բան, ոչ մեռնելը... (ՀՍ)

Բ. Բարին լինե՛ր, չարը՝ չգա՛ր...
Բայց թե լինես միայն մի բուռ,
Դու սի՛րտ լինես՝ չորս կողմդ՝ քա՛ր,
Չարը՝ հզոր, իսկ դու՝ տկար,
Աղոթք անես թե խաչհամբույր,
Չարի ձեռքից պրծում չկա՛... (ԳԷ)

22. զրել տրված բառերին իմաստով մոտ (հոմանիշ) և հակառակ (հականիշ) բառեր:

Ա. Հրապուրիչ անորոշ տաք լեցուն քնքուշ	լուսավոր կարծր ծույլ ապերախտ հաստլիկ	Բ. Շառագունել ապօրինի աներկբա կարճիկ վեհերոտ	արտասովոր տգեղ թեժ ծածուկ ուղղամիտ
Գ. Գործունյա շուտափույթ հոծ գունեղ հուսաբեկ	երկրպագել մոլեգին ինքնաբերաբար ապիկար թանձր	Դ. Վեհաշուք ուժեղ խրթին կազդուրվել աջակցել	հորդ հմայիչ շողալ համառ մաքրագրել

23. զրել տրված բառերի նույնարմատ հականիշները:

Ա. Համախոհ ներգաղթ լավատես պիտանի անարժան	շատակեր անբնակ կուշտ անջրդի շքեղ	Բ. Ծանրաշարժ այլածն հայտնի արդար հնառճ	դուրեկան բացակա մերձակա անաչառ վայրընթաց
Գ. Անվճար պատեհ վարժ սրամիտ հնարավոր	անորակ դժբախտ ծանոթ մեծահոգի փորձառու	Դ. Սիրելի աներեր ամոթխած անկեղծ տհաճ	անճարակ անփույթ բարձրահասակ արի տխրադեմ

24. զրել տրված բառերի տարարմատ հականիշները:

Ա. Խաղաղ հեռանալ ընդունել վտանգավոր վերելք	արևածագ սառը վերջ բաց թախծոտ	Բ. Բոթաբեր հզոր լույս երկար առավոտ	բաժանել կրտսեր երկչոտ զվարթ թավ
Գ. Առատածեռն հեռանալ	չքնաղ մերժել	Դ. Սիրելի չար	անճարակ երբեք

ամպամած	օրհնել	վեհ	դեռ
ուժեղ	գրոհել	փայլել	թշնամի
ավետիս	քաղցր	գեր	առատ

25. Տրված հատվածներից դուրս գրել հնարանությունները և բացատրել դրանց իմաստները:

Ա. Մարգարետունի Գևորգ իշխանը հագած էր այդ օրը տոնական զգեստ և գրահավորված ամբողջապես: Նա ծածկած էր պողպատյա, արծաթագարդ սաղավարտ, սպիտակ ցցունքով և նախարարական զինանշանով. հագած էր պողպատյա վերտ, պղնձյա, փայլուն լանջապանակով և նույնպիսի բազալաններով, սրունքներին ամրացած երկաթահյուս զանգապաններ և ոտքերին՝ կարմիր, երկաթազամ կոշիկ: Ծանր, ոսկեպատ սուրը, որ քարշ էր ընկած նրա կողքից, լրացնում էր իշխանի զինվորական զարդարանքը: Եվ այդ ամենի մեջ նա բարձր ու թափանցող հայացքով, հպարտ ու շնորհալի շարժվածքով երևում էր ավելի հրապուրիչ, քան ուրիշ օրերին առհասարակ: (Մ)

Բ.Քաղաքի քառակուսի հրապարակը շրջապատող ցածրիկ կրպակներում առավուտից մինչև երեկո աշխատում էին ամեն արհեստի վարպետներ՝ ճոներ, որ ոչխարի, գառան մորթիներից և եղջերուի ու այլ կենդանիների կաշիներից կարում էին բազմատեսակ գդակներ. հանդերձակարներ, որ պատրաստում էին պես-պես կապաներ թե՛ քաղաքացիների ու շինականների համար և թե մուշտակներ ու թիկնոցներ՝ նախարարների ու սեպուհների համար. մաշակարներ՝ ամեն ձևի կոշիկ և հունական սանդալ-հողաթափեր. բրուսներ, որ շինում էին բազմազան կավե ամաններ՝ վիթխարի մեծափոր կարասներից սկսած մինչև ջրի փոքրիկ գավաթներ ու գինու կթղաներ, որ թրծում էին հենց այդտեղ՝ քուրաների վրա, իսկ թամբագործներն արդեն իրենց արհեստանոցների դռների վրա թամբերի հետ միասին մեծամեծ կեռ մեխերից կախում էին ամեն տեսակ փոկեր, սանձեր, պախուրցներ, կաշե գոտիներ և բոժոժների շարեր....Հրապարակում հատկապես աչքի էին ընկնում զինագործները, որ կռում-կոփում էին բազմատեսակ զենքեր՝ նիզակներ, տեգեր, աշտեններ, նրաններ, նաև բազալաններ ու զանկապաններ և որսորդական իրեր ու գործիքներ....(ՍԶ)

26. Բացատրել տրված նորաբանությունների իմաստները:

Ա. Վեբգրաֆիա, բլոգ, մոդերատոր, անձնագիր (profile), փոստաղբ (spam), օգտատեր (user), գննարկիչ (browser), նեթիկետ (netiquette), սմարթֆոն, առցանց (online), ավատար (avatar), գերիղում, դոմեն (domain), կայք, կցորդ (attachment):

Բ. Միջերես (interface), սմայլ (smiley), ֆորում (forum), նեթբուք (netbook), վիքիբառարան, պորտալ, համակարգչահեն (հաքեր), սոցցանց, վիքի, ֆլեշմոք (flash-բռնկում, mob-ամբոխ), ֆանմոք, սմարթ հեռուստացույց, դիսկետ:

27. զրել տրված օտարաբանությունների հայերեն համարժեքները:

Ա. Սալաթ, կլիպ, մարկետ, պրոբլեմ, ինտեգրվել, էվոլյուցիա, դիստրիբյուտոր, դիպլոմ, արեգենտացիա, ֆորում, գիդ, էպիգոդ, ժյուրի, էֆեկտիվ, պլաստիլին, իմիտացիա, պրոգրես, ադմիրալ, իդեա, ստարտ, կարդիոլոգ, ալտերնատիվ, ուլտիմատում, ինդեքս, ակվարել, արիա:

Բ. Մարքեթինգ, կոմեդիա, դե ֆակտո, պեյզաժ, օնկոլոգիա, ակտուալ, լիրիկա, կլասիկ, արոնենտ, արստրակտ, արսուրդ, բալանս, գազոն, էլեգանտ, էքսպերտ, մենեջեր, ագիտացիա, տրանզիտ, լիցենզիա, ավանս, սեյֆ, ուլտրա, կոկտեյլ, լիկյոր, վալյուտա, ինֆլացիա, էքստրա, դիսպեչեր, ագենտ:

28. Տրված հատվածները ենթարկել բառակազմական վերլուծության:

Ա. Նյութին անգիտակ նա երկնեց ոգի.
Եվ կույր խնկարկեց պատրանքն իր ունայն,—
Մարդը, որ ծնվեց ծովափնյա տիղմից
Ու դարձավ միակ խոհը բնության,
Կռահեց, որ հողն է աճյունն արևի
Եվ եղել է, կա, անստեղծելի,
Ու անեղծելի, ու դարեր խորհեց,
Եվ իմաստությամբ իր լուսաբողբոջ՝
Իր արցունքի պես սրբելով ընկճեց
Իր ցավերի հետ ցավերն ընկերոջ: (ՀՇ)

Բ. Մեր գեղջուկի պարզ խրճիթում, սուրբ օջախի շուրջը նստած՝
Գուսանները մեր խանդավառ, առջևները գինի և հաց,
Վիպերգեցին հաղթանակը դյուցազնների մեր մեծազոր
Եվ ծաղրեցին պարտությունը ոսոխների մեր բյուրավոր
Եվ հյուսեցին պատմությունը հավերժացող ժողովրդի,
Վառ հավատով փառքերը մեր ավանդեցին որդոց որդի.
Տեսան շքեղ մեր ապագան, անընկճելի ազատ ոգին,
Հայրենիքի սիրո համար բարձրացրած Թուր-Կեծակին: (ԱԻ)

Գ. Երիտասարդներից մեկը՝ հաղթանդամ, բարձրահասակ, խոշոր կազմվածքով և փառահեղ դեմքով մի տղամարդ էր, որի կերպարանքի մեջ մեծությունը այն աստիճան սերտ ներդաշնակցություն էր կազմում վայելչության հետ, որ

ներկայացնում էր գեղեցկությունը յուր վսեմ, այրական ձևի մեջ: Երկրորդը, ընդհակառակն, ավելի կարճահասակ կարելի էր համարել, քան թե միջահասակ, և ավելի նրբակազմ, քան թե հաղթանդամ: Իսկ այդ քնքուշ կազմվածքի վրա, բնությունը, կարծես, սխալմամբ դրել էր մի շնորհալի գլուխ, որին մի հարուստ, հոյակապ մարմին ավելի պատշաճ կլիներ: Կրակոտ աչքերի մեջ նշմարվում էր եռանդ ու դյուրաբորբոք բնավորություն: (Դ)

29. Տրված վերջածանցներով չորսական բառ կազմել:

Ա. -արան	-ային	Բ. -ական	-որդ
-ավոր	-ուստ	-իչ	-եղեն
-ակ	-ենի	-ույթ	-ատ
-ուկ	-ուն	-ավետ	-ովի
-ք	-արդ	-ույկ	-ուհի

30. Տրված նախածանցներով չորսական բառ կազմել:

Ա. զեր-	նախ-	Բ. Հակ-	ստոր-
տար-	ընդ-	փոխ-	ներ-
մակ-	բաց-	արտ-	չ-
վեր-	համ-	ենթ-	առ-

31. Տրված բառերի արմատներին ածանցներ ավելացնելով՝ ստանալ նոր բառեր:

Ա. Աշխարհ, գիր, կիրթ, կշիռ, քաղաք, դաս, ցանկանալ, ոտք, շիրիմ, ծույլ, օրենք, գիծ, օդ, ջինջ, դնել, գյուղ, ժամ, երակ, զգալ, կենալ, անցնել, առնել, հայտնել, քննել:

Բ. Երկիր, մարտ, լսել, հսկել, լեռ, ճանաչել, սահման, կրոն, գետին, շնորհ, ձեռք, տեսնել, նեխել, մաշկ, բախտ, ազգ, շնչել, բուն, երես, կոչել, հասնել, հարգել, կարգ, ընթանալ:

32. Սյունակներից ընտրել մեկական արմատ և կազմել բարդ բառեր:

Ա. Չայն	փոշի	Բ. Լույս	աթոռ
ուղի	խոտ	խաչ	հանդես
ծաղիկ	գուրկ	ճոճել	եղբայր
սեզ	գորգ	զորք	երես
Գ. Արդար	ախտ	Դ. Թույլ	հավել
լույս	ճառ	երկինք	ոսկոր

Ժանտ	դատ	փիղ	սնել
բաժակ	աստղ	ծեռք	կամք

33. Տրված հատվածներից դուրս գրել ածանցավոր բառերը և բացատրել դրանց կազմությունը:

Ա. Եթե հայկական նախանձի չափ զորավոր լիներ հայ մարդու թրքատյացությունը, այլ կլիներ հայության և Հայաստանի ձակատագիրը:

–Երբ նախանձում է հայը, նա նախանձելիի մահն է ցանկանում:

–Ժողովուրդ, քո պատմության բոլոր դարերի անունով երդվեցնում եմ սերունդներիդ–չներել, չներել թուրքին, անգամ եթե մի օր նրան տեսնես անկյալի վիճակում: Այո՛, ներում եմ թշնամուն, բայց ոչ իր կեսին սպանիչին, ոչ էլ նրան, որը մի օր փորձեց գոյության գրքից քո անունը սրբել:

Պարեզին Նժդեհ

Բ. Լեզուն ժողովրդի հոգու, բնավորության արտահայտիչն է: Կուլտուրականության առաջին պայմանը զարգացած, հարուստ ու ձկուն լեզուն է: Շքեղ շենքերը, պալատներն ու տաճարները այնքան ցայտուն կերպով չեն ցոլացնում ժողովրդի կուլտուրան, որքան լեզուն: Տնտեսական, տեխնիկական և քաղաքական-իրավական ձևերը կարելի է վերցնել, ընդունել դրսից, յուրացնել, բայց լեզուն պետք է ստեղծագործել: Այստեղ ամենից ցայտուն կերպով է արտահայտվում մի ժողովրդի ստեղծագործական զորությունը: (ՎՏ)

34. Տրված հատվածներից դուրս գրել բարդ բառերը և որոշել դրանց արմատները:

Ա. Ես իմ անուշ Հայաստանի արևահամ բառն եմ սիրում,
Մեր հին սագի ողբանվագ, լացակումած լարն եմ սիրում,
Արնանման ծաղիկների ու վարդերի բոյրը վառման,
Ու նաիրյան աղջիկների հեզաձկուն պարն եմ սիրում....

....Ուր էլ լինեմ–չեմ մոռանա ես ողբաձայն երգերը մեր,
Չեմ մոռանա աղոթք դարձած երկաթագիր գրքերը մեր,
Ինչքան էլ սո՛ւր սիրտս խոցեն արյունաքամ վերքերը մեր–
Էլի ես որբ ու արնավառ իմ Հայաստան-յա՛րն եմ սիրում: (ԵԶ)

Բ. Ճանապարհի ավերին հազարաբույր ու հազարաթույր ծաղիկները բյուր-բյուր ձևերով պճնազարդել էին բուրաստանները: Երազանման թիթեռների բույլերը ճախր էին առնում կանաչի ու կակաչի մեջ Լիլիթի շուրջը: Պուրակում բանաններն ու անանասները բոլորել էին լճակները, ուր ցոլացայտ ձկներն էին խայտում նունուֆարների և լոտոսների հույլերի մեջ:

Սաղարթախիտ ստվերների տակ արծաթյա և ծիածանավառ սիրամարգերն էին ձեռնում զմրուխտահավերի և ծիրանահավերի հետ: Մարգից մարգ ոստոստում էին դրախտահավերն ու քնարահավերը: (ԱԻ)

35. Տրված հապավումներն արտահայտել ամբողջական բառերով:

Ա. ԱԱՀ, ԱԳՆ, ԱԷԿ, բուհ, ԵԱՀԽ, ԶՈՒ, ԿԳՆ, ՀՅԴ, ՀՕՖ, ՃՏՊ, ՆԳՆ, ԶԺՀ, ՊԲ, ջէկ, ՌՌ, ՍՊԸ, ՏՏ, ՓԲԸ, ԵՊՀ, ԵՄ, ԼՂԻՄ, ԵՂ, ՀՀ, ԽՍՀՄ:

Բ. ԱԺ, ԱՄԷ, ԲԲԸ, ԳԱԱ, ԵԽ, ԶԼՄ, ԿԲ, ԻԷկ, ՀՕՄ, ՃՊԾ, ՄԱԿ, ՄՕԿ, ՆԱԵԿ (ՕՊԵՔ/ՕՊԵԿ), ՊԱՏ, ՌԴ, ՀՆԱ, ԲՈՀ, ԱԶ, ԵԲ, ՀՕՊ, ԼՂՀ, ԱՄՆ:

36. Հետևյալ օտարաբանություն-հապավումներն արտահայտել ամբողջական բառերով:

Զազա (ՅԱԴԸ), ԺԷԿ (ՃՅԿ), ՅՈՒՆԵՍԿՕ (UNESCO), ՆԱՏՕ (NATO), ՅՈՒՆԻՍԵՖ (UNISEF), ՆԱՍԱ (NASA), ՍՕՍ (SOS), ՕՄՕՆ (ОМОН), ՖԻԴԵ (FIDE), ՖԻՖԱ (FIFA), ԲԻԲԻՍԻ (BBC), ԴԻՎԻԴԻ (DVD), Էսեմես (SMS):

37. Բացատրել հետևյալ դարձվածների իմաստները:

Ա. Գլխի ընկնել	փշերի վրա նստած լինել
ականջ դնել	խելքը հացի հետ ուտել
աչքի ընկնել	առյուծ կտրել
զլուխ պահել	Հերոստրատի փառք
միտք անել	Գորդյան հանգույց
բերանը ջուր առնել	ծեռ առնել
տակն ու վրա անել	արտասուք թափել
ականջի հետև զցել	ինչպես ջրի երկու կաթիլ

Բ. Լեզվին տալ	վիզ առնել
ականջին օղ անել	զլուխ կտրել
Դանայան տակառ	Հուդայի համբույր
աչքը ջուր դառնալ	ահը սրտում
մի շնչով	մետաքս դառնալ
գիշերը ցերեկ անել	կրակի գին
լեղին ջուր կտրել	լուն ուղտ դարձնել
մաղով ջուր կրել	Մորփեոսի գիրկն ընկնել

Գ. Զեռքերը լվանալ	ականջը բամբակ կոխել
-------------------	---------------------

ականջը կտրել	Ավգյան ախոռ
երեսուն արծաթ	կարապի երգ
թիկունքին կանգնել	Ռուբիկոնն անցնել
լեզուն չորանալ	հոգին հանել
աստծու գառ	ծեռք մեկնել
հարսի պես	ուղտի ականջում քնած:

ՁԵՎԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

38. Տրված հատվածներից դուրս գրել գոյականները և որոշել դրանց տեսակները:

Ա. Հայոց աստվածները հավաքվեցին և խորհուրդ արին, թե ինչ անեն, որպեսզի հայերին տոկուն ազգ դարձնեն: Խելք խելքի տվեցին, ապա որոշեցին, որ յուրաքանչյուրն իր էությունից մի պտղունց ավիշ ներարկի լույս աշխարհ եկող բոլոր հայերին:

Աստվածահայր Արամազդը հայերին արարչագործություն պարգևեց, սիրո և գեղեցկության աստվածուհի Աստղիկը՝ սեր ու գեղեցկություն, դպրության աստված Տիրը՝ երազանք, ռազմի աստված Վահագնը՝ քաջություն, հյուրընկալության աստված Վանատուրը՝ ասպնջականություն, ողջախոհության աստվածուհի Նանեն՝ իմաստություն, արևի աստված Միհրը՝ բարություն ու ճշմարտություն:

Մնաց միայն սնուցող մայր՝ ոսկեծղի Ամահիտը, որն այն ժամանակ ճանապարհորդում էր երկնային հեռաստաններում: Երբ նա տուն վերադարձավ, Արամազդը նրան հայտնեց, թե իր քույրերից ու եղբայրներից յուրաքանչյուրն ինչ է նվիրաբերել հայերին: Եվ ահա Ամահիտը իր էությունից մեկի փոխարեն աշխատասիրության յոթ պտղունց պարգևեց հայերին: Իսկ երբ արյանդ մեջ մեկի դիմաց յոթ բշիջ է խտղտում՝ հանգիստ մնալ չես կարող: Այդպես էլ աշխատասիրությունը մինչև այժմ շարունակում է եռալ հայի էության մեջ: (ՀԽ)

Բ. Իրիկուն էր, հրակարմիր մի իրիկուն:

Արևը, բորբ՝ մայր էր մտնում արևմուտքում:

Դաշտի վրա փռվել էր մուժ արյունամած՝

Թույն էր կարծես՝ բորբ արևի սրտից քամած:

Արևը, թեժ՝ մայր էր մտնում արևմուտքում—

Ու արյուն էր դաշտի վրա, թույն էր թքում: (ԵԶ)

39. Հետևյալ բառերի արմատներից գոյականակերտ ածանցներով կազմել մոդ բառեր:

Ա. Սրբազան, քաջարի, սրտատրոփ, մահախուճապ, հաղթապանծ, բարձրաղողանջ, վարդաբույր, դանդաղաշարժ, մեծարժեք, նախանձահույզ,

քառատրոփ, ծանրանալ, գաղտագողի, խայտանկար, հոգեթով, տխրատեսք, հեզաճկուն, գահագուրկ, բարձրաշառաչ, տեսակցություն, հարկահան, զորագունդ, շրջապատ, մեծատուն, շինական, ուղեկից, հարցուփորձ, պահվածք, եզրագիծ, անվանադիր, նորաստեղծ, խշշալ:

Բ. Լայնատարած, անտառապահ, տնամերձ, զբոսանավ, հյուրընկալություն, հավասարազոր, ձեռնափայտ, պարզամիտ, դիմանկար, գյուղատնտես, հեռագնա, գլուխգործոց, ազատաբաղձ, գիտակցություն, աշխատավարձ, մրցանակ, փայտակերտ, ծովափնյա, սրտակեղեք, ապրել, հնարամտություն, սխալվել, հավասարակշռություն, կոշկակապ, կարգապահություն, սրբատաշ, տքնաջան, ինքնատիպ, գրկախառնություն, ռազմադաշտ:

40. Կազմել տրված գոյականների հոգնակին:

Ա. Գնդակ, լեռ, ստուգայց, աստղ, կայսր, ստրուկ, երկրամաս, գորգագործ, ծուկ, ատամնաշար, վիպասք, վիպասան, նկարիչ, անձնանուն, սկյուռ, վագր, ոզնի, արշավանք, զորախումբ, անձրև, փառատոն, կնքահայր, մեծատուն, գինետուն, ձեռնասուն, վիթ, շուն, ռուս, բաղաձայն, հենասյուն, բարեխոս, սնդիկ, սկուտեղ, խմբագիր, հուշագիր, բարեկամ, անձ, մենակատար, բնորդ, եղբայր, պարագա, մարդ, վիշտ, հոգս, լու:

Բ. Դրամահատ, նիզակակիր, դրամագիր, արծակագիր, թռռ, գառ, շտաբ, պատշար, հարցաշար, գոյական, մայրաքաղաք, անգղ, սնդուկ, տղա, բուրդ, խանութ, երեկո, ծու, որբ, կոթող, ուղտ, դուռ, ձի, հաղթանակ, հարկահան, պատուհան, ճամփորդ, ալիք, շուրթ, մարգարիտ, ճեպանկար, կին, տղամարդ, այր, հոգի, թիկնապահ, պահ, կույր, գերեզման, ցնորք, ծով, ճիգ, ճրագ, երագ, մարմին, զանգ, ճահիճ:

41. Կազմել տրված բառերի հոգնակները և տեղադրել համապատասխան սյունակներում:

Փարոս, վիպերգ, վիպերգու, ծաղրածու, ածու, կրիչ, բեռ, կետ, կրետ, ծանոթ, առու, վաշխառու, ցեղ, ուսադիր, նստատեղ, կապոց, քարհանք, աշխատավարձ, դասախոս, թատերաբեմ, դեղագործ, վիրաբույժ, զոհ, ուսապարկ, լուսամուտ, թաղամաս, քաղաքացի, ծածկագիր, լեռնանցք, զրահատանկ, սառնամանիք, մարտահրավեր, լսափող, գործիչ, վայրկյան, իմաստ, երևույթ, տարի, թիվ, բարձունք, հողատեր, ծառուղի, օր, գազաթ, գիշեր:

<i>Հոգնակի թիվ կազմում են -եր մասնիկով</i>	<i>Հոգնակի թիվ կազմում են -ներ մասնիկով</i>
Վիպերգեր	փարոսներ

42. Պուրս գրել անհոգնական գոյականները:

Ա. Օրն այն ժամանակամիջոցն է, որի ընթացքում երկրագունդը մի լրիվ պտույտ է կատարում իր առանցքի շուրջը: Լուսնային օրը, այսինքն իր առանցքի շուրջը լուսնի պտտվելու ժամանակահատվածը հավասար է Երկրի շուրջը նրա պտտվելու ժամանակահատվածին՝ 27 ու մեկ երրորդ օրվա:

Օրը բաժանում են երկու մասի՝ ցերեկվա և գիշերվա:

Հնում օրվա սկիզբ են ընդունվել տարբեր պահեր, որոշ ժողովուրդների համար սկիզբ է եղել արևածագը, մյուսների համար՝ արևամուտը, իսկ արաբների համար՝ կեսօրը: Այդ հեռավոր ժամանակներում հայերի համար օրվա սկիզբ է եղել արևամուտը: (ՀԽ)

Բ. Իրիկվա դեմ հասա գյուղի մարագներին, աչքս ընկավ ճամփի տակ բոստանին, ուր ամեն տարի, Ավան ամի, կարտոֆիլ էիր ցանում, սոխ, սխտոր: Բոստանի անկյունում, հին աղբի վրա կանեփ էր բուսել խիտ եղեգնուտի պես: Հավերն ամռան շոգին փախչում էին հավաքնից և կանեփուտում ծու ածում, երբեմն էլ թուխս նստում: Նանին տնքտնքալով կանեփի ցողուններն էր դես ու դեն հրում, հավերին կանչում: Հիմա նանին չկա, բայց կանեփուտի ստվերում հավերն առաջվա պես ննջում են: (ԱԲ)

43. Բացել փակագծերը՝ տրված բառերին ավելացնելով Ը կամ Ն:

Ա. Անտառահատների (ճամբար) գտնվում էր խորին տալգայում, չորս (կողմ) անտառ է, խեղդվող, ոչ մեծ բացատում՝ (ճամբար): Միայն մի ճանապարհի կա տալգան աշխարհին կապող, այդ ճանապարհով են գալիս ու գնում (էտապներ), այդ ճանապարհով ամսվա ընթացքում մի քանի անգամ հռնդալով գալիս են իրար հետևից մի քանի բեռնատար մեքենաներ, անտառում պատրաստված և կալանավորների ուսերով դուրս նետված գերաններով բարձվում ու գնում: Կալանավորների ծանր (աշխատանք) ավելի ծանրացնում են, դարձնում անտանելի մժեղների (ամպեր): Նրանք, զգալով երևի մարդկային կենդանի շնչի (ներկայություն), հարձակվում են միլիոններով, լցվում աչք ու ականջ.... (Կալանավորներ) խարույկներ են վառում, ծուխ բաց թողնում, հատուկ տրված ինչ-որ գարշելի հողուկեվ օծում (դեմք), (ծեռներ).... (ԳՄ)

Բ. Հայկական ճարտարապետության յոթ հրաշալիքներից (մեկ)՝ Արցախի Ղաղիվանքի համալիրի կաթողիկե (եկեղեցի), կառուցել է տվել Խաչենի մեծ իշխան Վախթանգ Խաչենեցու կին (Արզուխաթուն) 1214 թվականին:

Արզուխաթուն (իշխանուհի) եղել է իր ժամանակի յոթ գեղեցկուհիներից (մեկ): Քնքշաբույր և գեղեցկաբույր էր նրա սիգաճեմ (մարմին): Ղաղիվանքի պերճապաճույճ (տաճար) կառուցելու ժամանակ աշխատատեղում մի գահավորակ են դրել, որի վրա բազմել է (Արզուխաթուն) և իր գեղեցկությամբ (շրջապատ) լցրել

երագային թովջանքով: (Քարագործներ) նայել են նրան, և ասես ընդօրինակելով իշխանուհու աստվածահաճ (արտաքին), կերտել տաճարի (քանդակներ): Բոլոր (քարագործներ) ու (գործավորներ) բանել են առանց ընդմիջման:

(Արզուխաթուն) միայն արտաքինով չէր գեղեցիկ և միայն իր արտաքինով չէր նախօրինակ ծառայում գեղեցիկ քանդակների համար: Այնպիսի ժանյակներ ու վարագույրներ է ասեղնագործել, որոնց (դիտող) կարծում էր, թե դրանց մարդկային ձեռք չի դիպել: (Քարագործ) նայել է Արզուխաթունի ձեռքով գործած (ժանյակներ) և ընդօրինակել: Դրա համար էլ այս իշխանուհուն անվանել են ասեղնագործության աստվածուհի: (ՀԽ)

44. Բացել փակագծերը:

1. Ձորագլուխները հետևեցին (նա): 2. Խանդը կայծակի պես փայլատակեց մռայլ հնձվորի (սիրտ): 3. Բոց էր բարձրանում խոր (թոնիր): 4. Լեռներից գյուղի վրա իջնում էին (այծեր) ու (ոչխարներ) հոտերը: 5. Իսկ Հազրոն պատմում էր, որ (ինքը) կյանքում ամենածանր հարվածը եղել է (կին) մահը: 6. (Գիժ) պես աղմկում էր առուն: 7. Ես կկանչեմ (դու) դեպի այլ եզերք: 8. (Եկեղեցի) խաչը թեքվեց, ճոճվեց, ինչպես ճյուղը: 9. Հյուրերը ժամանեցին (օր) երկրորդ կեսին: 10. Տղա՛ս, (ո՞վ) ես սովորել այդ կոպիտ խոսքերը: 11. Հիմա մեր գյուղում նման (մարդ) այլևս չկան: 12. Այդ խոսքերից (այրի) թախծոտ դեմքին մի խորհրդավոր ժպիտ երևաց: 13. Նա չէր ուզում կառչել որևէ (միտք): 14. Կայծակն սկսում է ակոսել (գիշեր) պես սև ամպերը: 15. Նույն ոգով նա դաստիարակել էր իր (դուստր): 16. (Երդում) արարողությունից հետո զինվորները անցան խորանի հետևը: 17. (Մարո) իսկական նպատակը (ես) համար մնում էր անհայտ: 18. (Գևորգ Մարգպետունի) (առաջնորդություն) հայերը հաղթանակ տարան: 19. (Բժիշկ) կցկտուր արտասանած բառերը ալեկոծեցին դեռատի (կին) սիրտը: 20. Անտառում ուժեղ (քամի) այնպես են ձռնչում լորենիները, որ հեռվից լսելիս կարելի է կարծել թե (կացին) ծառ են կտրում:

45. Կազմել տրված գոյականների գործիական հոլովածկը և գործածել նախադասության մեջ:

Արյուն, մահ, սկեսուր, լռություն, ուսում, դասընկեր, տիկին, ուրախություն, ծնունդ, կորուստ, կնքահայր, բազմություն, ծաղիկ, ձեռքբերում:

46. Առանձնացնել ներգոյական հոլով չունեցող գոյականները:

Հորեղբայր, ամիս, ընկերուհի, Վարդանանք, անձրև, քույր, ծուկ, կեսօր, շարժում, ծերունի, սուգ, գիրք, լույս, կորուստ, առավոտ, միտք, պատիվ, հագուստ, թերակղզի, խնդիր, սառցալեռ, տարի, սեր, նուռ, վարկյան, ուսում, խնամք, երկիր, հեքիաթ, ձեռք, հայրենիք, գմրուխտ, գիշեր, դեմք, ականջ, քնար,

բազմոց, գավաթ, զնգոց, կղզի, բժիշկ, իմպրեսիոնիզմ, վաշտ, նամականի, ակնեղեն, երամակ:

47. Առանձնացնել Ի արտաքին հոլովման ենթարկվող գոյականները:

Ձուկ, գինի, արցունք, քաջություն, ժողովուրդ, ձի, հատուցում, շարժում, թուր, աստղ, թիմ, խճուղի, տարի, լեռ, գալուստ, օր, օդ, պատանի, դուստր, ծաղիկ, առու, կին, ծով, ընկեր, հոգի, Վեդունք, երամ, սնունդ, մտերիմ, թոռ, ծնունդ, մեջբերում, օձաձուկ, անկյուն, գիշեր, սյուն, ժամանակ, բանալի, մուկ, կույր, գառ, ավանդություն:

48. Ղասակարգել բառերն ըստ հոլովումների:

Թուր, խոսք, ծաղկավոշի, տուն, բլուր, արյուն, քամի, հայր, պոչ, կնքամայր, թախիծ, շուն, նժույգ, տիկին, հորեղբայր, լամպ, նախահայր, տիրամայր, ձյուն, հզորություն, հաղթություն, հանձար, թագուհի, ոգի, բազմություն, շաբաթ, Արամենք, ջութակ, զորք, սովորություն, ծով, ներկայություն, հանգիստ, անտառ, աշուն, կղզի, լուսավորություն, երիզ, ծանրություն, հյուս, խավար, զարուն, կաղնի, մարդ, գունդ:

<i>Ներքին հոլովում</i>	<i>Արտաքին հոլովում</i>
Տան	թի

49. Տրված հատվածներից դուրս գրել ածականները:

Ա. Եվ քարավանը Աբու-Լալայի աղբյուրի նման մեղմ կարկաչելով,
 Հանգիստ, միաչափ քայլում էր առաջ հեզ լուսնկայի շողերի միջով....
Նիրի էին մտել ծաղկունքը բուրյան ` աղամանդներով, շքեղ զինդներով.
 Ծիածանաթև հավքերը իրար գուրգուրում էին քնքուշ մրմունջով....
Հովի գրույցին ունկն դնելով Աբու Մահարին խոսում էր անձայն,-
 –Աշխարհն էլ, ասես, մի հեքիաթ լինի` անսկիզբ, անվերջ, հրաշք դյութական....
Եվ քարավանը հյուսվում էր առաջ, և նըրա վերև շողում էին վառ
 Մանկան ժպիտով աստղերը ազատ, այն հավերժափայլ աչքերը գոհար:
 Եվ կանչում էին նրան կաթոգին լույս թարթումները ոսկի աստղերի,
 Եվ հոգին լցնում վսեմ ղողանջով երկնքի հազար բյուրեղ զանգերի: (ԱԻ)

Բ. Ամեն վայրկյան սիրով տրտում ասում եմ ես մնաս բարով.
 Բորբ արևին իմ բոց սրտում ասում եմ ես մնաս բարով:
 Մնաք բարով ասում եմ ես, ընկերներիս մոտ ու հեռու,
 Ոսոխներիս չար ու արթուն ասում եմ ես մնաք բարով:

Երկնի մովին, կանաչ ծովին, անտառներին խոր ու մթին,
 Գարնան ամպին լույս ոլորտում ասում եմ ես մնաք բարով:
 Ոսկեշղթա իմ հուշերին, իմ գիշերին, իմ փշերին,
 Արտույտներին ոսկի արտում ասում եմ ես մնաք բարով:
 Ծաղիկներին դեռ չբացված, դեռ չկիզված հոգիներին ,
 Մանուկներին վառ-խլորտուն ասում եմ ես մնաք բարով:
 Գնում եմ ես մի մուր անտառի, հեռու երկիր, էլ չեմ գալու
 Բարի հիշեք ինձ ձեր սրտում, մնա՛ք բարով, մնա՛ք բարով: (ՎՏ)

Գ. Գևորգ իշխանը, տեսնելով Գոռին, որ գլուխը մի կոճղի հենած՝ անուշ մրավում էր, ակամա կանգ առավ նրա առաջ: Լուսինը, որ սահում էր երկնակամարի վրա, պայծառ շողերը ծառերի միջից թափանցելով՝ լուսավորել էր պատանու գեղեցիկ դեմքը, ուր հանգչում էր այդ թուփերն մի հանգիստ և խաղաղ ժպիտ:

Պղնձե զրահը, որ պատում էր նրա առողջ կուրծքն ու թիկունքը, ոսկեդրոշ սաղավարտը, որ ծածկում էր տակավին նրա գեղեցիկ գլուխը, բայց չէր կարողանում ամփոփել յուր մեջ նրա հարուստ խոպոպիկները, որոնք զարդարում էին պատանու ճակատն ու պարանոցը, և վերջապես, կմբավոր, արծաթազարդ վահանը, որ բռնած էր ձախ ձեռքում և որով, քնի մեջ անգամ, պաշտպանում էր նա յուր կուրծքը, փայլում էին լուսնի առաջ մեղմ ճաճանչներով: (Մ)

50. Խմբավորել ածականներն ըստ տեսակների:

Շքեղ, քարե, լեռնային, գվարթ, ծեր, մայրական, անհանգիստ, որբ, անթարթ, արծաթյա, ժայռակոփ, զինվորական, հրաշագեղ, սքանչելի, անհնազանդ, պղնձե, հողաբույր, կաթոգին, դրախտային, անգին, հինավուրց, քարաքանդակ, ուսանողական, անխոս, դժգույն, վաղորդյան, մարդկային, պայծառ, խորհրդավոր, արքայական, ծիրանագույն, կարմիր, անհրապույր, տկար, աստղանկար, տաղտկալի, լուսավոր, վիշապաձայն, միհարկանի, տաքգլուխ, անհագ, քաղաքային, թավալգլոր, անիրական, գահազուրկ, հազարամյա, հանճարեղ, կարգապահ:

<i>Որակական</i>	<i>Հարաբերական</i>

51. Կազմել տրված ածականների բաղդատական և գերադրական աստիճանները:

Ազնիվ, սուրբ, հին, խոշոր, բերրի, պայծառ, վեհ, վսեմ, բարդ, խոր:

52. Տրված ածականների հետ գործածել երկուական գոյական:

Խելացի, բալագույն, խորիմաստ, խորաթափանց, լուսեղեն, բազմիմաստ, դաշտային, սիգաձեմ, ամեհի, չքնաղ, անսասան, խորունկ, կրակոտ, խոլ, մարմանդ, վիթխարի, հորդաբուխ, հսկա, չարքաշ, խստաբարո, մեղմ, թեթև, նուրբ, զգայուն, գովելի, հազվագյուտ, խարխուլ, անծանոթ:

53. Առանձնացնել համեմատության աստիճան չունեցող որակական ածականները:

Չար, կույր, բարի, խորթ, ծեր, վեհ, շիտակ, ճշմարիտ, ազահ, ոստ, հպարտ, պոչատ, մեղմ, հին, արդար, համր, կռնատ, լավ, ծանր, գող, հիվանդ, թանձր, խուլ, հզոր, շռայլ, հղի, մերկ, օտար, թեթև, մեծ, ազատ, դժվար, արու, խենթ, խոշոր, կեղծ, փոքր, կարճ, անգլուխ, կարմիր, բոսոր:

54. Առանձնացնել այն բառերը, որոնք արտահայտում են և՛ առարկայի, և՛ հատկանիշի իմաստ:

Մանր, խուլ, գարնանային, զինվորական, գող, վիթխարի, շարքային, թշնամի, սեգ, ծովային, խոպան, բանակային, երիտասարդ, հյութեղ, լեռնական, հարավային, բարբարոս, հանցագործ, նուրբ, կայուն, զորեղ, ապստամբ, վիրավոր, ավագ, վեհաշուք, գեղանի, առևտրական, հով, հսկա, մութ, համր, գիսավոր, թախծոտ, պալատական, ժանտ, խարդախ, համեղ, վիճահարույց, ավետաբեր:

55. Տրված գոյականներից կազմել ածանցավոր ածականներ:

Գիր, լույս, հուր, աղամանդ, քար, բախտ, գույն, հուր, ցավ, գլուխ, հող, ոսկի, սիրտ, դար, մայր, ծիծաղ, ազգ, համ, բույր, կյանք, ոճ, զինվոր, ընկեր, երեկո, մարդ, գիշեր, բուրդ, փայլ, տուն, կարգ, ատամ, ջուր:

56. Բայի հետ գործածված ածականներն ընդգծել մեկ, գոյականի հետ գործածվածները՝ երկու գծով:

- Ա. Հայրենիքում իմ արնաներկ
Գիշերն իջավ անլույս ու լուռ,
Այնտեղ, ուր կար այնքան սիրերգ
Եվ վարդի բույր և սրտի հուր:
Ամեն մի միտք՝ հիմա մի վերք,
Ամեն հայացք՝ հատու մի սուր.

Արնոտ դիերն են համր ու մերկ
Նայում երկինք անգոր ու զուր:
Մի օր ինձ վա՛ռ ծաղկեց մոգված
Մեր նաիրյան սիրտը բեկված,
Հրով որքա՛ն խորհրդավոր.
Ահա, որպես ծաղիկ թեքված,
Մեր հին հոգին համր ու մոլոր,
Ա՛խ, և անգոր, և անարգված... (ՎՏ)

Բ. Մինչ հանկարծահաս զայրույթի ծնած
Կրակը վառվեց ծեր աչքերի մեջ՝
Հենց նոր սկսվող ժպիտը հանգավ....
....Ա՛ստ՝ Վեհարանի հին պատերի մեջ՝
Սրբապղծորեն թուրք երգ է մխում...
Ա՛ստ հայոց հոտի այս սուրբ փարախում,
Հովվապետն ինքը ականջ է կախում
Ինչ-որ մանկան անօրեն երգի... (ՊՍ)

Գ. Ամպերով գոռաց երկինքը զարհուր,
Ցավից անծրեղ կարկուտի փոխվեց,
Անեծք կայծակեց ու լացեց անհույս,
Ու մնաց լուսինն աչքում երկնքի,
Որպես մի շիթը սառած արցունքի:
Իսկ հավերժական ցավից հալածված
Աստղերն այն օրից ասուպներ դարձած
Թռան ու մեռան իրար գրկի մեջ,
Եվ դարեր ցավը երկնքում մնաց՝
Ցրեց աստղերի դաշնությունը պերճ: (ՀՇ)

57. Ընդգծել փոխանուն ածականները:

Ա. Իմ քաղցրանո՛ւն,
Իմ բարձրանո՛ւն,
Իմ տառապա՛ծ,
Իմ փառապա՛նծ:
Հների մեջ՝ դու ալեհեր,
Նորերի մեջ՝ նոր ու ջահել.... (ՊՍ)

Դահիճն եկավ ոտից գլուխ
Կարմիր հագած ու արյուն....
....Անցավ անտես ու անման
Էն սիրունը աշխարհից.... (ՀԹ)

Բ. Նա է շունչ, հոգին իշխան Թաթուլի,
Նրա սիրովն է հարբած էն հսկան,
Նրա ժպիտն է քաջին ուժ տալի,
Որ դաշտն է իջնում առյուծի նման: (ՀԹ)

Աբու-Լալա Մահարին....
....Ապրեց փառքի և վայելքի մեջ,
Հզորների և մեծատունների հետ սեղան նստեց,
Գիտունների ու իմաստունների հետ վեճի մտավ....
....Տեսավ ու դիտեց մարդկանց և օրենքները: (ԱԻ)

58. Տրված հատվածներից դուրս գրել թվականները և որոշել դրանց տեսակները:

Ա. Նյու Յորքի 2006 թ. աշնանային գեղարվեստական աճուրդների ընդհանուր արդյունքը կազմել է 1,3 միլիարդ դոլար: Դա արվեստի գործերի հասարակական աճուրդների պատմության ընթացքում լավագույն արդյունքն է: Ամենաթանկ նկարը «Ադել Բլոխ Բաուեր 2-րդի դիմանկար»-ն էր՝ ավստրիացի էքսպրեսիոնիստ Գուստավ Կլիմտանի գործը, որը վաճառվել է 88 միլիոն դոլարով: Արվեստի ստեղծագործությունների վաճառքի ընթացքում 19-20-րդ դարերում գնի նոր ռեկորդներ սահմանել են Պոլ Գոգենի, Էդոն Շիլեի, Էրնստ Լյուդվիգ Կիրենների ստեղծագործությունները:

Ետպատերազմյան արվեստի աճուրդները բերեցին արժեքի նոր ռեկորդներ այնպիսի նկարիչների համար, ինչպիսիք են Վիլլեմ դե Կունինգը (27,1 միլիոն դոլար), Էնդի Ուորհոլը (17,3 միլիոն դոլար), Ֆրենսիս Բեկոնը (15 միլիոն դոլար):

Ըստ Ալբերտ Փարսադանյանի

Բ. Հայկական լեռնաշխարհի վեցերորդ ծովակը Ծովք լիճն է, որն այժմ կոչվում է Գյուլջուկ: Այս լճից է սկիզբ առնում Արևմտյան Տիգրիսի արևմտյան բազուկը: Հնում մտնում էր Ծովք (Չորրորդ Հայք) նահանգի մեջ: Գտնվում է Հայկական Տավրոսի արևմտյան մասում, Խարբերդ քաղաքից 27 կմ հարավ-արևելք: Ծովի մակերևույթից բարձր է 1155 մետր: Երկարությունը 18 կմ է, լայնությունը՝ 3,5 կմ, խորությունը՝ 70-90 մետր: Զուրը վճիտ է, ընդունում և բաց է թողնում մի քանի վտակներ: Այս լիճը հայտնի է իր խտուտ կոչվող ձկներով: Ծովքը շրջապատված է Ծովուց կոչվող լեռներով: (ՀԽ)

59. Որոշել տրված թվականների տեսակները և լրացնել աղյուսակը:

Տասներորդ, վեց-վեց, մեկ երկրորդ, հինգական, չորրորդ, մեկական, վեց ութերորդ, տասնմեկերորդ, առաջին, ութսունվեց հազար, հինգ միլիարդ, վաթսուներկու միլիոն, յոթ-յոթ, հինգերորդ, ութսունական, երկու երրորդ, տասական,

հազար հիսունյոթ, ութ-ութ, հազարերորդ, քառասունութ, հարյուրական, հինգ հազար վեց հարյուր քսանչորս, երրորդ, չորսական, երեսունմեկերորդ, հազար հինգերորդ, հարյուր քսանական:

<i>Քանակական</i>			<i>Դասական</i>
<i>բացարձակ</i>	<i>բաշխական</i>	<i>կոտորակային</i>	

60. Տրված նախադասություններում թվականները գրել՝

ա) արաբական թվանշաններով

1. Յոթերորդ դարի սկզբից մինչև տասնութերորդ դարի վերջը հայերը կերտել են շուրջ յոթ հարյուր հազար խաչքար, որից վեց հարյուր վաթսուն հազարը ծառայել է որպես տապանաքար, քառասուն հազարը՝ հուշարձան: 2. Քրիստոսի ծննդից առաջ առաջին դարում՝ ութսուներեք թվականից մինչև վաթսունինը թվականը, շուրջ տասնհինգ տարի, արքայից արքա Տիգրան Բ Մեծի օրոք, Հայաստանը միակ երկիրն էր աշխարհում, որը մեկի փոխարեն ուներ երեք թագավորանիստ քաղաք՝ երեք մայրաքաղաք, որոնք ունեին իրենց դրամահատարանները: 3. Սևանի ավազանը զբաղեցնում է չորս հարյուր ութսունհինգ հազար հեկտար տարածություն, որից երեք հարյուր վաթսուն հազարը ցամաքն է, հարյուր քսանհինգ հազարը՝ լճի ջրային հայելին: 4. Հայաստանի տարածքում կան մոտ ինը հազար չորս հարյուր ութսուն մեծ ու փոքր գետեր, որոնցից երեք հարյուր յոթանասունինը ունեն տասը կմ-ից մեծ երկարություն:

բ) հռոմեական թվանշաններով

1. Մ.թ.ա. չորրորդ հազարամյակի երրորդ քառորդից հասարակական առաջընթացը Հայաստանի տարածքում նոր փուլ է թևակոխում: 2. Առաջին ծիավորը հնագետ էր, երկրորդը՝ նկարիչ: 3. Շախմատում մրցանակային են համարվում առաջին տասը տեղերը, իսկ առաջին երեքը մեդալներ են ստանում: 4. Հյուսիսային Կորեան 2006 թ. դարձավ աշխարհի իններորդ ատոմային երկիրը: 5. Բյուզանդական կայսրությունը ստեղծվել է չորրորդ դարում և գոյություն ունեցել մինչև տասնհինգերորդ դարի կեսերը: 6. Առաջինը բուն եգիպտական քաղաքակրթությունն է, որ տևեց չորրորդ հազարամյակից մինչև մ.թ.ա. չորրորդ դար, երկրորդը Ետալեքսանդրյան, հելլենիստաքրիստոնեական, մ.թ.ա. չորրորդ դարից մինչև մ.թ. յոթերորդ դար, և երրորդը՝ մուսուլմանական, յոթերորդ դարից մինչև այսօր:

գ) հայերենի այբուբենի տառերով

Մ.թ.ա. վեցերորդ դարից մինչև 1930-ական թվականները, այսինքն՝ երկուսուկես հազարամյակում լիճը գտնվում էր ծովի մակերևույթից 1916 մետր բարձրության վրա: Մինչև ջրերի օգտագործումը Սևանա լճի մակերեսը 1416 կմ² էր, երկարությունը՝ 75 կմ, միջին լայնությունը՝ 19 կմ, առավելագույն լայնությունը՝ 56 կմ, միջին խորությունը՝ 41,3 մետր, ջրի ծավալը՝ 58,5 միլիարդ խորանարդ մետր:

61. Տրված հատվածների թվականներն արտահայտել տառերով:

Ա. Մխիթարյան միաբանությունը 1703-16 թթ.-ին գործել է Հունաստանի Մեթոն բերդաքաղաքում: 1732 թ.-ին Սբ. Ղազար կղզում միաբանները հիմնադրել են վարժարան: 1772 թ.-ին միաբանների մի խումբ կանոնադրության փոփոխման շուրջ առաջացած վեճի պատճառով թողել է Վենետիկը և 1773 թ.-ին հաստատվել Տրիեստում, իսկ 1811 թ.-ին տեղափոխվել է Վիեննա: Սբ. Ղազարում Մխիթար Սեբաստացին սեփական գրադարանի հիմքի վրա ստեղծել է մատենադարան: Վենետիկի մատենադարանի ներկայիս ձեռագիր ֆոնդը 5000 միավոր է, տպագիր ֆոնդը՝ շուրջ 100 000: Հայտնի է նաև Վիեննայի մատենադարանը, որտեղ պահվում է շուրջ 2600 գրչագիր մատյան:

Բ. Հայկական տպագրության հիմնադիրը Հակոբ Մեղապարտն է, ով 1512 թ.-ին լույս ընծայեց հայերեն I տպագիր գիրքը՝ «Ուրբաթագիրքը»: II հայ տպագրիչն Աբգար Թոխաթեցին է: Նա 1560-ական թվականներին նախ Վենետիկում, ապա՝ Կոստանդնուպոլսում տպագրեց մի շարք գրքեր:

XVII դարում հայկական տպագրություն հիմնվեց նաև այլ քաղաքներում՝ Լվովում, Նոր Զուղայում, Ամստերդամում: Նոր Զուղայում գիտնական Խաչատուր Կեսարացին և նրա օգնականներն ինքնուրույն պատրաստեցին հայկական տառամայր ու մեքենա և 1638 թ.-ից սկսեցին հրատարակել մեքրոպատառ գրքեր:

Հատկապես կարևոր էր Ամստերդամի հայկական տպագրությունը: 26 տարվա ընթացքում՝ 1660-86 թթ.-ին, այստեղ տպագրվեցին այբբենարաններ, Վարդան Այգեկցու «Աղվեսագիրքը», «Արիեստ հարմարողության» I աշխարհաբար գիրքը, I տպագիր Աստվածաշունչը, որը 1222-էջանոց հսկա, պատկերազարդ գիրք է:

260 տարի հայկական տպագրությունը մնաց օտարության մեջ: Եվ միայն 1771 թ.-ին տպարան հիմնվեց էջմիածնում և տպագրվեց I գիրքը Հայաստանում: 1820-ական թթ.-ի կեսերին հիմնվեց Շուշիի տպարանը: 1876 թ.-ին հայկական տպագրությունը մուտք գործեց Երևան և Ալեքսանդրապոլ (Գյումրի):

62. Տեղադրել համապատասխան թվականները:

Գիտուն աղվեսը....ոտքով է թակարդ ընկնում:

Գիժը....քար գցեց հորը,խելք հավաքվեցին չկարողացան հանել:

Լեզուն....է խոսում, հացն`.....:

Արջը....երգ գիտի,էլ տանձի մասին:
....ծաղկով գարուն չի գա:
Մինչև չգա ետինը, չի հիշվի:
....թել քաշի,կարկատան կթափվի:
....կա....արժե,կա....չարժե:
....ծեռքովծմերուկ չես բռնի:
Ուզողի....երեսն է սև, չտվողի`.....:

63. *Գտնել փոխանուն թվականները:*

Առաջին սերս ծնծաղիկի պես
Ձնհալի միջից մի անգամ ժպտաց....
Երկրորդը խոնարհ մանուշակ էր մի.
Կանաչ թփի մեջ թաքուն ծիծաղեց....
Երրորդը վարդ էր մի բոսորաթերթ,
Ծանոթ էր արդեն արևի ուժին.... (ՀՍ)

Ինչ էլ որ անես-հարյուրը` հարյուր,
Հազարն էլ հազար է մնում.... (ՊՍ)

64. *Տրված հատվածներից դուրս գրել դերանունները և որոշել տեսակները:*

Ա. Ես չեմ որոնում:
Որոնում է նա,
Ով կամենում է ինչ որ բան գտնել:
Իսկ ես...չգիտեմ, թե ինչպե՞ս գտնեմ
Իմ ունեցածը ցույց տալու հնար:

Իսկ ինձանից
Ինչո՞ւ ես դու այդպես քաշվում և ամաչում,
Ի՞նչ է, մենք նո՞ր ծանոթացանք,
Իրար դեռ լավ չե՞նք ճանաչում:

Հազար անգամ դու ընկնելով` ինչպե՞ս ելար,
Ո՞նց ապրեցիր` հազար անգամ երբ դու մեռար:
Ի՞նչ հրաշքով չմարեցիր, ինչպես նրանք,
Որ մե՛ծ էին, հրդե՛հ էին, իսկ դու` կրա՛կ: (ՊՍ)

Բ. Ծովն էր, գիշերն էր, ես էի և դու.
Չորս հոգով էինք, էլ ոչ ոք չկար,
Թե իմանար մեզ ինչից է գրկում,
Առավոտն ինքն էլ երևի չգար:

Եթե կա ինչ-որ գերեզմանատուն,
Որտեղ հանգչում են նրանք սրբորեն,
Ցույց տուր ինձ, գնամ, հավիտենություն,
Իմ ծնված օրվա շիրիմն համբուրեմ:

Եթե կա աստված, թող այնպես անի,
Որ լինեմ վերջին մեռնողն աշխարհի:
Եվ այնպես անի, որ ինձ հետ առնեմ,
Աշխարհի բոլոր ցավերը տանեմ: (ՀՍ)

Գ. Եվ անձկությունով լցված նրա սիրտը ցանկաց նրան, որին ուղղված նամակը պահում էր գրպանում: Երբեք այդքան ծարավ չէր եղած սիրո համար, երբեք այդքան չէր սիրած սերը: Ու լաց եղավ որբը: Լաց եղավ այն մանուկը, որ յուրաքանչյուր մարդ կրում է իր մեջ. այն միամիտ և անպաշտպան էակը, որ թույլ ձեռքերը երկարում էր լրացուցիչ լույսին և ուզում է ամբողջանալ: Նրա ամբողջ կյանքը ֆիլմի արագությամբ անցավ աչքերի առաջից: Տեսավ ինքն իրեն: Ռ՞վ ուներ այս աշխարհում, ո՞ւմ հետ սրտով, մտքով, հոգով կապված... Ահագին չարչարանքներով փորձել էր վերագտնել իր երկիրը, իր հայրենիքը... Ի՞նչ պետք է լիներ, եթե նավից էլ զրկեին նրան... (ԿԶ)

65. Խմբավորել դերանուններն ըստ տեսակների՝ լրացնելով աղյուսակը:

Բոլորը, միմյանց, քեզ, այսքան, մեկը, իրար, ինչ-որ, ոմն, ամեն մի, ոչինչ, մեկմեկու, քանի, ես, սա, որերորդ, երբ, որոշ, ինքս, նույն, որևէ, ուր, այդպես, ոչ մի, մի, յուրաքանչյուր, ով, նույնպիսի, ոչ ոք, ամբողջ, ողջ, սույն, մեկմեկի, համայն, ուրիշ, մյուս, ամենայն, ամենքը, այլ, փոքր-ինչ, ոչ մեկը, մենք, որտեղ, այստեղ, ոմանք, որ, դու, նույնքան, այսպիսի, միևնույն, մի քանի, ինչ:

Անձնական	Ցուցական	Փոխադարձ	Հարցա- հարաբերական	Որոշյալ	Անորոշ	Ժխտական

66. Բաց թողնված տեղում գրել

ա) անձնական դերանուններ

1. Եթե արևը չխոնարհվեր դեպի մայրամուտ, առանց հոգնության երկար կմնար այդ դիրքով: 2. ... մանկությունից ընկերներ էին, և սերը ծնվել էր նույնքան աննկատ: 3. մտքում դրել էի....հետ որսի գնալ: 4. Ընկերս լռեց. դեմքին տեսա երանության նույն Ժպիտը, ինչպես առաջին անգամ, երբ դեռ բարձրանում

էինք արահետով: 5. հորինեցի մի դաս, երբ աշակերտները պատմում էին ընտանիքների մասին: 6. Հետո իմացա, որ դեռ չորս օր պառկել է: 7. Տանը ընտելացել էին, դառել էի մտերիմ մարդ: 8. վազում եմ, ետևից, կանգնում եմ, էլ է կանգնում: 9. – Որ հետո չես տանում՝ գործը չի:

բ) ցուցական դերանուններ

1. էր ասում արդյոք նրա հայացքը, թե՞ հայացքի ազդեցության տակ ես էի նրա փոխարեն մտածում: 2. մի քանի տարի առաջ հյուր էի գնացել հորեղբորս: 3. Նրա վերջին բարեհաճ ընդունելությունն ինձ համոզման բերեց, որ ամեն առավոտ ես նրան կհանդիպեմ տեղում: 4. – Ախ, աղավնի՜ է,– շնջաց ցավագին, որ իմ մեղքն էլ եկավ: 5. Բայց և այնպես զարմանքս մեծ էր, որ չկարողացա չիարցնել: 6. Որ է, ինչո՞ւ է ուզում քեզ կործանել: 7. Ո՞ր մեղքիս համար է, որ գցել եմ ինձ մենակ, անօգնական: 8. Պարսից թևը, որ թեթևացել էր. սկսեց ուժեղանալ մանր ջոկատներով: 9. երևաց, թե ինչ կարող էին անել գեղջկուհիները, որ սկզբում համեստ ու լուռ եկել էին կռիվ:

գ) փոխադարձ դերանուններ

1. Հանդիպում էինք հաստաբուն ծառերի, որոնց ճյուղերն էին խառնվել: 2. Այդ բարդիները աճում էին բավական հեռու: 3. Նրանք երբեք չէին տեսել, չէին հետաքրքրվել: 3. նկատմամբ ունեցած ատելությունը խզել էր ամեն մի կապ: 4. Նրանց հայացքները հանդիպեցին և ամոթից խոնարհվեցին: 5. Չէին զիջում, մահու պայքար էին մղում:

67. Դուրս գրել չհոլովվող դերանունները:

Մեկը, ուրիշ, իրար, սա, նա, այդ, այդքան, քանի, որ, ոմն, ինչ-ինչ, մի, այլ, մյուս, այսպիսի, նույնպես, սույն, դա, այդպես, ուր, երբ, որոշ, միևնույն, մի քանի, յուրաքանչյուր ոք, ոմանք, ինքս, ինքը, մենք, ոչ ոք, ոչ մի, ինչ-որ, այստեղ, ինչու, որ, քանիեորդ, ոչինչ, նույն, այնչափ, ամբողջ, բոլոր, որտեղ, ով, իրար, որքան, ամեն ինչ, ամեն ոք:

68. Լրացնել համապատասխան դերանունները:

Աղվեսի վկան պոչն է:
.... մարդու շապիկը մարմնին մոտ է:
Ասա է ընկերդ, ասեմ՝ ես:
.... ցանես, էլ կհնձես:
.... աշխատի, կուտի:
.... լեզու գիտես, մարդ ես:
Այուրը մաղեցինք, փախլավան կերան:
.... շուն իր դռանն է հաչում:
.... աչքի գերանը չի տեսնում, աչքի շյուղն է տեսնում:

.... չկա թիզ ու կես, արարմունքը գազ ու կես:
Կուժ ասեմ, կուլա լսիր:
..... սայլը նստի, հորովելը կերգի:

69. Ընդգծել փոխանուն դերանունները:

- Ա. Ուրիշներին լինեն բոլոր շքեղ կանայք....
Իմըս լինես լոկ դու, իմ հայրենի՝ քաղաք....

Եվ թիվը նաև այն մանուկների,
Որ պիտի մերը լինեին կարծես,
Բայց մերը չեղան...

Եվ ո՛չ մի գավթում մի՛ ընդունեք
Նրանց մատաղը,
Որ իրենցը չէ, այլ գողացված է:

Վերջի մասին թող մտածի վերջացողը:
Մերն սկիզբն է: (ՊՍ)

Բ. 1. Ակոսինի անունը Լաչին է, մյուսինը Ղարա է: Էն մյուսինը չգիտեմ, դուք դրեք: 2. Սակայն այդպիսիները բացառապես արհեստավորներ էին, որոնցից զուրկ էր Առաջինը: 3. Իսկ դուք կատարեցեք ձերը՝ դուք էլ արյունաքամեցե՛ք խոցված գազանին: 4. Եթե ոչ՝ Վարդանը վարում էր իրենը, նա պիտի գնար: 5. Տեսա՞ր, ջրի թոքերի բորբոքումն անցավ: Կանցնի և քո՛նը: 6. Ու վախվորա՛ծ-քաշվա՛ծ մրմնջում եմ հեռվից. Մրմնջում եմ արդեն ո՛չ թե սրան, Այլ այն մեկին՝ իմի՛ն, հեռավորի՛ն... 7. Եվ ակամա ինձ դնում եմ այն դերի մեջ, Որ իմը չէ, Սակայն պիտի ճարահատյալ հիմա խաղամ դատարկ բեմում... 8. Այն, որ ես էի, որ իմն էր առաջ, Արդեն չի հառնի և ոչ մի գրքում...

70. Տրված հատվածներից դուրս գրել բայերը և որոշել դրանց տեսակներն ըստ կազմության:

- Ա. Կռունկ, հայոց մոխիրը կար քո թևերին,
Երբ չվեցիր.
Թրջված էր քո աչքը հայոց արցունքից,
Երբ չվեցիր.
Ասիր. «Չեմ գա էլ Հայաստան, մահ է այնտեղ
Եղեմն, ավար»:
Մեր երկրի պես ավեր բույնդ անտեր թողիր
Ու չվեցիր:
Ու չվեցիր՝ հայոց վշտի անծայր բանտից

Դու դուրս չեկար,
 Ամեն ջրում, ամեն հողում մի հայ տեսար.
 Ականջ դրիր մեկի հարցին, քո բնի պես բույն չտեսար
 Գնա՛, շրջիր երկրե-երկիր ու ետ դարձիր, բարո՛վ դառնաս
 Կանչիր բոլոր պանդուխտներին ու ե՛տ դարձիր,
 Բարով դառնաս,
 Դարձիր այնպես, որ ո՛չ մի տեղ, ոչ մի պանդուխտ
 Քեզ չսպասի,
 «Կռունկ, ուստի՞ կուգաս» չասի ու չլացի,
 Բարով դառնաս: (ԳԷ)

Բ. Եվ ծեր, ծովի պես ծանրացավ հոգիս:
 Ու կատակ թվաց արած գործը մեր:
 Բայց լուռ բարձրացա, քայլեցի նորից:
 Թնդանոթները թնդում էին դեռ:
 Լցվել էր հոգիս անբառ մի կսկիծ՝
 Թվում էի ինչ մենա՛կ ու անտեր:
 Հանկարծ կանգ առա ես ձորամիջին:
 Այլանդակ մի դի փռված էր իմ դեմ:
 Նրա մոտ ընկած վիրավոր մի ձի
 Ջղածգորեն մեռնում էր արդեն:
 Հե՛յ, մի քիչ առաջ, հլու իր սանձին՝
 Սա՛ էլ էր փախչում այս վայրից գեհեն: (ԵԶ)

Գ. ԱՄՆ-ում 2006 թ. մահացավ 95-ամյա Ջոզեֆ Բարբերան: Նրա կողմից ստեղծված «Ֆլինսթունների ընտանիքը», «Սկուբի Դուն», «Յոգին և Մաջիկա-Գորիլան» մուլտֆիլմերի կերպարները քաջ հայտնի են, բայց բոլորից վաղ հայտնի էին կատու Թոմն ու մկնիկ Ջերին: «Թոմն ու Ջերին» եթեր է դուրս եկել 1940 թվականին:

Բարբերայի հետ սերիալի վրա աշխատել է նաև նրա անփոխարինելի գործընկեր Ուիլյամ Խանը (նա մահացավ 90 տարեկան հասակում): «Թոմն ու Ջերին» դարձավ նրանց համատեղ աշխատանքի առաջին փայլուն արդյունքը, որը 14 անգամ ներկայացվեց Օսկարի մրցանակաբաշխությանը և ստացավ 7 արձանիկ:

Ըստ Ալբերտ Փարսադանյանի

71. Տրված բայերի հիմքերից ածանցման միջոցով ստանալ գոյականներ:

Երգել, գրել, ծնել, ուսուցանել, քայլել, վազել, խոսել, դողալ, բզզալ, փորել, նկարել, փախչել, սառչել, ֆշշալ, բռնել, խշշալ, ջարդել, կապել, աշխատել, զբաղվել, դուրս, շաչել, այրել, շոյել, հրճվել, մոլորվել, ապրել, զբոսնել, ծածկել, հուզվել, ընտրել, բախել, արբենալ, գովել, կրկնել, զբոսնել, ընթանալ, քսել, նզովել, աղոթել,

քամահրել, թարգմանել, հավատալ, պաշտել, քծնել, քրտնել, հրապուրել, մտածել, հնձել:

72. Քայերը խմբավորել ըստ կազմության:

Ասել, վախենալ, կաչել, հեռանալ, գնալ, խոսել, կոտրատել, կանգնել, մերձենալ, կռվել, սառչել, փետրել, ճաքճքել, մոտեցնել, բոցկլտալ, մաքրել, նույնանալ, ցատկոտել, փշրտել, բարդել, հայտնագործել, ավելանալ, սպանել, ավարտվել, իջեցնել, շաչել, փակվել, գտել, տանել, լսել, հալվել, կարդալ, զեկուցել, սանրել, զուգվել, կտրատել, նստեցնել, զարմանալ, ելնել, գտնել, պաշտել, զարգանալ, հանդիպել, կամենալ, գրավել, հանձնվել, ամփոփել:

Պարզ	Ածանցավոր

73. Տրված ածանցներով քայեր կազմել:

ան	
են	
ն	
չ	
առ	
ոռ	
կոռ	
տ	
ացն	
եցն	
ցն	
վ	

74. Տրված հատվածից դուրս գրել քայերը և որոշել դրանց սեռը՝ լրացնելով աղյուսակը:

Հոլանդիայում շատ են սիրում Ծովատառելիսի տոնը: Նահապետական այս տոնը նշվում է հունիսի առաջին շաբաթ օրը: Գլխավոր տոնակատարությունը տեղի է ունենում Հաագայի նավահանգստում: Այդ օրն այնտեղ է բերվում նոր որսի առաջին տառելիք: Նավահանգիստ մուտք գործած առաջին նավը դրամական մրցանակ է ստանում: Տառելիսով առաջին տակառը նվիրաբերվում է Նիդեռլանդների

թագուհուն, երկրորդը վաճառվում է աճուրդով: Տոնը ավանդական ավարտ ունի. զարեջուրն ու ծովատառեխը իրարից անբաժան են:

<i>Ներգործական</i>	<i>Կրավորական</i>	<i>Չեզոք</i>

75. Ներգործական կառուցվածքի նախադասությունները փոխակերպել կրավորականի:

1. Նավի սուր քթամասը ճեղքում էր ծովի կապուտակ ջրերը: 2. Խոր լռությունը պեղում էր հորիզոնը: 3. Ծովը փակել էր իր ճանապարհները: 5. Անհանգիստ կոհակները մտրակում էին գիշերը: 6. Տարեգիրները իրենց ժամանակին երկրի գլխատման պատմությունը մատենագրել են: 7. Այնտեղ օրերով ու տարիներով բազեն անում է նույն շրջանը: 8. Խորենը պահում էր պարսիկների ճնշումը: 9. Վարդանը չիտապնդեց Մատյան գնդին: 10. Արշալույսի շքեղահյուս ծիրանին զարդարում է դրախտը: 11. Ճանապարհի ափերին հազարաթույր ու հազարաթույր ծաղիկները բյուր-բյուր ձևերով պճնազարդել էին բուրաստանները: 12. Լուսնյակի նուրբ շողերը լուսեղեն քողերի պես ծրարել էին նրա դեմքը: 13. Վառվող ճրագը լուսավորում էր նրանց մտահոգ դեմքերը: 14. Հայրենիքի վերահաս դժբախտությունը խիստ հուզել էր այդ երեք երիտասարդ սրտերը:

76. Կրավորական կառուցվածքի նախադասությունները փոխակերպել ներգործականի:

1. Լուսադեմին երկինքը ողողված էր կաթնալույսով: 2. Ամենահամեղ պտուղներով էին զարդարված լուսատերև ծառերը: 3. Ամեն մի զեփյուռից ալեկոծվում էր սիրտը: 4. Ես ուզում եմ, որ պարապը լցվի լացով....: 5. Այդ անսպաս դիմումից այն աստիճան հուզվեց իշխանը, որ նրա քարեղեն աչքերում արցունքներ ցոլացին: 6. Քաղաքը շրջապատված էր բարձրաբերձ լեռներով ու անդնդախոր ծորերով: 7. Բայց ուխտի գինվորների աղաղակից կարծես վայրկենապես սթափվեց նա: 8. Կարմիր գինով ներկվել էին ձերմակ սփռոցները: 9. Կտակը բացվեց հանգուցյալի մահվան երկրորդ օրը: 10. Սև նախանձից կուրացած մարդկանց կողմից հորինվում էին զանազան պատմություններ:

77. Տրված հատվածներից դուրս գրել անկախ դերբայները:

Ա. Ու մարդը խորիեց և մառ դաշտերից....
Պեղեց ծովերը, լեռները պեղեց,

Աստծո թաքցրած գանձերը գտավ
 Ու մտքի ձեռքը աստղերին մեկնեց՝
 Եվ լուսնի վրա մահեր նշմարեց...
 Եվ մահվան ահից՝ իմաստնանալով՝
 Գտավ հյուլէի հոլովումն անմահ,
 Զգաց, որ երկու անգամ չի կարող
 Անցնել նույն ջրով նույն գետի՝ անցնող....
Նա իր մեջ զգաց երազներ վսեմ,
 Լույսը դարձնելով իր սպեղանին....
Եվ տիեզերքում լոկ մարդը՝ անեղծ
 Վշտին հաղթելով՝ դարձավ իմաստուն: (<Շ)

Բ. Դո՛ւ, կախարդ ուղի, հավիտյան անհայտ, հավիտյան դյուրթող իմ նոր հայրենիք,
 Տար ինձ, իմ սիրտը՝ հավիտյան լացող՝ այնտեղ, ուր բնավ չեն եղել մարդիկ....
Բարեկամն ի՞նչ է – լավիդ նախանձող, քայլիդ խուզարկու, բամբասող
 ազահ.

Ծանոթ շները չեն հաչում վրադ, ծանոթ մարդիկ են հաչում քո վրա....
 Եվ քարավանը, ճեղքելով վստահ մրրկապարը վայրագ ջինների,
 Անշեղ ու անվախ ձգվում էր առաջ դողանջուններով հուզված զանգերի;
 Իրենց աղեղի պարանոցները՝ ուղտերը լարած նետերի նման,
 Զիլ վազում էին, և իրենց ետքից թողնելով փոշու անծայր քարավան:
 Եվ ետ չէր նայում անցած ճամփեքին և չէր ափսոսում թողած անցածին.
 Ողջույն չէր վերցնում, ողջույն չէր տալիս եկող ու անցնող
 քարավաններին: (ԱԻ)

Գ. 1. Մի օր բլրակը բարձրանալիս ոտքս սայթաքեց, ընկա սառույցի վրա.... 2.
 Արահետով բարձրանալիս միշտ ետ էի նայում: 3. Վրաններից մի մարդ, մանգաղը
 գոտու մեջ խրած, գլուխը փաթաթած կեղտոտ թաշկինակով, մահակին հենվելով,
 բարձրացավ բերդի քարափով և մոտեցավ ձիերի մոտ նստած պահակին: 4. Հիշում
 էր մի քանի ամսից ի վեր յուր գործ դրած ջանքերը, անխոնջ աշխատությունները՝
 բաժանված ու պառակտված ուժերը միացնելու, երկիրը՝ օտար բռնությունից, իսկ
 գահը կործանումից ազատելու համար: 5. Առավոտյան դեմ հալածողները ետ
 դարձան և զարմանալով տեսան, որ ամբողջ հովիտը ծածկված է թշնամու
 դիակներով: 6. Զքացող կյանքի վերջին զորավոր ցնցումն էր այդ, սպառված
 աղբյուրի վերջին կաթիլները, որ մի առանձին թափով էին ընկնում ցամաքած
 ավազանի մեջ: 7. Զեմ հիշում մի դեպք, որ խոսելիս հարցից շեղվի: 8. Պարսիկ
 զինվորները աղեղները լարած ետ ու առաջ էին ցատկոտում, չոքում՝ որոնելով ու
 նշելով թիրախները:

78. Կազմել գործել, հեռանալ, թռչել, մոտեցնել, հասնել, զբաղվել **բայերի դերբայական ձևերը:**

Անորոշ	Ենթակայական	Համակատար	Հարակատար	Անկատար	Վաղակատար	Ապակատար	Ժխտական

79. Հոլովել առաքել և հիանալ **անորոշ դերբայները և դրանցով կազմել մախադասություններ:**

80. Կազմել տրված բայերի ենթակայական դերբայը: Առանձնացնել գոյականի բառական արժեք ձեռք բերած միավորները:

Նվագել, գրել, աղոթել, ընթերցել, ուտել, հավաքել, ծնել, բարձրանալ, մտածել, հանձնել, գրավել, հերքել, մատուցել, ամփոփել, շողալ, վաճառել, գնել, կառուցել, հարցնել, ասմունքել, ծուլել, ընտրել, ծռել, աշխատել, բերել, գցել, քերթել, զոդել, կանգնել, նվագել, ուրանալ, քծնել, խաբել, ծախսել, տաքանալ, աճել, դատել, խորովել:

81. Կազմել տրված բայերի հարակատար դերբայը: Առանձնացնել գոյականի և ածականի բառական արժեք ձեռք բերած միավորները:

Ընկնել, քնել, ծաղկել, զինել, հասնել, շողալ, խորովել, կպչել, դիմել, նստել, թրծել, հինել, հոտել, ընկնել, քրտնել, հանգչել, փախչել, կորչել, ուշանալ, գայրանալ, հոգնել, զուգել, ծլել, պայթել, աճել, սառչել, լարել, աղալ, խուզել, անցնել, գտել, գժվել, բացել, ապրել, վառվել, թխել, զարմանալ, զարգանալ, քերթվել, հալել, զինվել:

82. Ղուրս գրել փոխանուն դերբայները:

Մինչ տարին ունի տասներկու ամիս ու չորս եղանակ,
Տասներկու անգամ սա եղանակ է մի օրում փոխում:
Եթե դուք պետք եք և, դիցուք, նույնիսկ հաշիշ եք ծխում
Նա էլ է ծխում, որպեսզի հանկարծ...դուք չնեղանաք:
Ի՞նչ էլ նվագեն՝ նա է պարողը,
Ի՞նչ էլ կարել տան՝ նա է կարողը,
Ո՞ր ծառն էլ ցույց տան՝ նա է քաղողը:
Հարզո՞ւմ եք նրան:

Այս գավոլ էլ եկեք հարգենք
Եվ անթառամ հիշատակը

Կամար-կամուրջ քաշողների,
Սյուն ու խաչքար տաշողների,
Սանդ ու երկանք կտրողների,
Ելք ու ճամփա փնտրողների,
Վանք ու պալատ շինողների,
Կտրիճ գավակ ծնողների,
Աղբյուր-առու սարքողների,
Փող ու թմբուկ զարկողների,
Ինչպես նաև հիշատակը
Նրանց հիշող հարգողների...

Հպարտությամբ և անհատույց երախտիքով
Հիշենք բոլոր ընկածներին
Հերոսաբար հանգածներին
Հանուն լույսի
Եվ մե՛զ համար.
Հիշենք նաև նրանց ծնող,
Նրանց սնող,
Նրանց գինող
Հայրենիքը հերոսամայր: (ՊՍ)

83. Տրված հատվածներից առանձնացնել կախյալ դերբայները (ծևաբայերը):

Ա. Ես նախանձում եմ հոսող ջրին,
Ինքն իրեն մաքրում և մաքրվում է,
Օրհնաբանենք այս օրենքը հին
Եվ ապրենք, քանի դեռ ապրվում է:

Քարից բուսել, աճել քարից,
Ես բերել եմ այն աշխարհից
Մի քարեղեն հուզում...
Եվ ամեն մի քարից ահա
Ես իմ բախտի այս մետաքսյա
Քնքշությունն եմ հյուսում: (ՀՍ)

Իմ ճամփան անվախճան մի գիշեր,
Ինձ շոյող ոչ մի շող չի ժպտա... (ՎՏ)

Բ. 1. Օրիորդը, որ հուզմունքից շառագունել էր, արդեն նմանվում էր այդ վայրկյանին մի հրաշագեղ դիցուհու, որ իջնում էր երկնքից՝ յուր սիրած մահկանացուի անիրավ ձակատագիրը ջնջելու: 2. Թագավորն աչքերը հառած նայում էր իշխանի վրա, որը խոսում էր ինչպես մարմնացյալ հայրենասիրություն.

նրա սիրտը հուզվում էր, նա կամենում էր գրկել և համբուրել այդ քաջին: 3. Ծաղիկ ես, ամեն գարնան ծաղկելու ես: 4. Երեսուն տարվա մեջ չէր կարելի խլել ժողովրդից այն, ինչ որ կազմվել էր նրա մեջ դարերի ընթացքում: 5. Օդի մեջ բուրում էր խիստ ախորժելի գովություն, որ ներշնչված էր ճոխ բուսականության մեղմ անուշահոտությամբ: 6. Սանձարձակ ծաղրում էին, զրպարտում, հայիոյում քաղաքի առաջին միլիոնատիրոջը, սակայն միայն հետևից: 7. Գիշերից բավականին անցել էր. առավոտյան աստղը ծագում էր արդեն, և արևելքի մեջ խավարն սկսում էր լույսից բաժանվել:

84. Ղուրս գրել ըղձական, ենթադրական և հարկադրական եղանակների բայածները:

Ա. Չլինելի բանաստեղծ՝

Այսքան չէին հալածի,

Չլինելի այսքան մեծ,

Այսքան չէին քարկոծի: (ՀՇ)

....Եվ նրա մասին, որ ընկերները

Հանդը գնալիս Սարո կկանչեն,

Որ սարից փախած սոված շները

Կտերը պիտի ոռնան, կկանչեն:

Ծանր չոմբախը, գլուխը մեխած,

Օճորքում դրած պիտի մրոտի.... (ՀԹ)

Ես որ մեռնիմ՝ ինձ կթաղեք

Ալազյազի լանջերում

Որ Մանթաշից հովերը գան,

Վրաս հևան ու երթան: (ԱԻ)

Բ. Կուզելի նստել մի քարի վրա

Եվ անվերջ նայել իմ Արարատին,

Հարբել հայրենի միրաժով նրա

Եվ հավերժ նայել իմ Արարատին:

Աղբյուրների պես աղջիկները գան,

Ես ծարավ սրտով չնայեմ նրանց,

Տուն կանչե մորս ձայնը իրիկվան՝

Չպոկեմ սարից աչքս կարոտած:

Եվ նստած լռին այդ քարի վրա՝

Անդադար նայեմ իմ Արարատին,

Մինչ շիրիմ դառնա քարն էլ ինձ վրա

Եվ մամռած նայեմ իմ Արարատին: (ՀՅ)

85. Ընդգծել հրամայական եղանակի բայաձևերը:

Ա. Գնա՛, քարավան, ներբաններիդ տակ տորորի, կոխի օրենք, իրավունք,
Եվ ուղիներիդ փոշիով ծածկիր թե՛ չարն ու բարին, թե՛ իշխանություն....
....Տարածվի՛ր անծիր, փռի՛ր ավազիդ դեղին ծովերը ազգերի վրա,
Ծածկիր ողջ մարդկանց, քոշք ու խրճիթներ, գյուղ ու շահաստան, շուկա ու
կլա.... (ԱԻ)

Իմ գերեզմանին դուք չմոտենաք,
Թողեք, որ հանգչի իմ սիրտը հոգնած,
Թողեք, որ լինեմ հեռավոր, մենակ.-
Զգամ, որ կա սե՛ր և ցնո՛րք և լա՛ց.... (ՎՏ)

Մի՛ խառնեք մեզ ձեր վայրի, արջի ցեղերին,-
Մեր երկիրը ավերված, բայց սուրբ է և հին....
....Չի հասկանա ձեր հոգին և ծույլ, և օտար,
Տաճար է մեր երկիրը՝ սուրբ է ամեն քար....
....Արիացի՛ր, սի՛րտ իմ, ե՛լ հավատով տոկուն,
Կանգնի՛ր հայարտ որպես լույս լեռն է մեր կանգուն: (ՎՏ)

Բ. 1. Լիլիթ, հոգուս հոգի, այդպես լուռ և տխուր մի՛ նայիր ինձ, ժպտա՛, խոսի՛ր:
2. Ո՛վ Գառնո գինվորք և ժողովուրդ.... այդ իմ վերջին պարտքն է, որ կատարում եմ,
լսեցե՛ք: 3. Տո՛ւր, սիրեցյալ զավակս. նվիրի՛ր քո հարսնացուին, ինչ որ հաճելի է քեզ:
4. Գնա՛, ի՛մ քաջ, արժանի՛ եղիր քո մրցանակին: 5. Կարդա լրագիրները և տես, ո՞ր
զորեղ տերությունն է մեր ժամանակներում կուշտ: 6. –Գնա՛, տես բարձրագահ
Աբուլն ու մթին սարեր, ես չտեսա, գոնե դու տես,– մորմոքով շննջաց Շիրազը: 7. Մի
փնտրեք սիրո իմ տողերի տակ Մարդկանց անուններ կորած ու հայտնի. Թվում է,
ինձ էլ հայտնի են նրանք. Դուք զուր մի՛ փնտրեք, նրանց չե՛ք գտնի: (ՍԿ) 8. –Էդ
սառը գետնին մի՛ նստիր, վե՛ր կաց, Սերո՛.... 9. Քայլի՛ր, կանգ մի՛ առ, թողե՛լ ենք
միայն շղթա ու կապանք, կեղծիք ու պատրանք:

86. Գտնել ըղձական, ենթադրական և հարկադրական եղանակների բայաձևերը և որոշել դրանց ժամանակաձևերը:

1. Բայց պետք է և այն գիտենալ, որ այդ դժբախտություններից և ոչ մեկը մեզ
չէր պատահի, եթե մենք այնքան օտարամոլ չլինեինք, և եթե մենք հետևած չլինեինք
ո՛չ հույնին և ո՛չ պարսկին: 2. Նրանց վախճանը պետք է այդպես լիներ, որպեսզի
նրանց արյունով ծլեին, աճեին և ծաղկեին այն սրբազան սերմերը, որ ցանեցին
հայրենի հողի վրա... 3. Մի մասը կթողնեմ մեր երկրի պահպանության համար, իսկ մի
մասը ինձ հետ առնելով՝ կգնամ և իմ խումբով կմիանամ այն բանակի հետ, որ պիտի
գումարվի Փառանձեմ տիկնոջ շուրջը: 4. Այն ժամանակ, որպեսզի նրան խոչընդոտ

չդառնաս, կկալանավորե քեզ, կդնե բանտը և այսպիսով կգրկե քեզ քո բոլոր ձեռնարկություններից: 5. Համաձայն կանխավ արած որոշման՝ իշխանը պիտի բարձրանար Պեղ՝ նրանցից օգնական մարդիկ բերելու, իսկ սեպուհը պիտի իջներ Վեդի ավանը և, եթե այդտեղ չհաջողվեր, անցներ Ճերմանիս և այդտեղից մարդիկ հրավիրեր: 6. Եթե դուք կհաջողիք ձեր ձեռնարկության մեջ և կկարողանաք սրբել այն արատը, որ դրին մեր դրոշի վրա տիրադրուժ իշխանները, այն ժամանակ ես նորեն կելնեմ իմ բանտից և կպսակեմ ձեր հաջողությունը իմ արշավանքներով:

86. Դուրս գրել անկանոն և պակասավոր բայերը:

....Եվ արցունքները գետերի փոխված՝
 Իբրև լեռների լեզուն փրփրած՝
 Խոցված լեռների անեծքն են լալիս,
 Իսկ գագաթների ծյունն հավերժացած
 Սառած արցունքն է, որ ցած չի գալիս:
 Գթաց լեռներին Արարողն ու մեծ
 Ցավն առավ՝ անհոգ դաշտերին տվեց....
Առավ վշտի շանթն ու ծովը նետեց,
 Ու ծովն անդնդից ելավ կատաղի....
Ծովին էլ գթաց Արարողը լուռ,
 Ցավն առավ ծովից՝ երկնքին տվեց:
Զգաց, որ մահն է վիշտն ամենամեծ,
 Եվ կռվի ելավ մահվան դեմ մահով....
Կռահեց, որ հողն է աշյունն արևի
 Եվ եղել է, կա, անստեղծելի....
Կասկածեց, հուսաց ու դարեր փնտրեց,
 Ու աչքն աստղերից ուղղեց արևին....
ու երբ չգտավ՝
 Այն բիբլիական
 Հարդագողն արած իր մտքի ճամփան,-
 Ու երբ չգտավ՝ ելավ նորախոհ՝
 Էլ չապավինեց նա ոչ մի Աստծո
 Ու ոչ մի ոգու, որ իբր ահի
 Տեսիլն էր անգո այս տիեզերքում... (ՀՇ)

87. Լրացնել համապատասխան բայերը:

.... ով է ընկերդ, ով ես դու:
 Բզի գլխին բռնեցքով:
 Գյուղ , գերան:

.... գիտունին գերի, անգետին սիրելի:
Գողը գողից, աստված վերից:
.... հարյուր դահեկան, այլ հարյուր բարեկամ:
Ով, ոչ:
Ինչ որ, այն:
Լավություն, ջուրը,:
Քանի լեզու, այնքան մարդ ես:
Աշխարհի ու լեզուն է:
Ջուրն անծրեկից:
Օձի, լեզվի

88. Տրված հատվածներից դուրս գրել մակբայները և որոշել տեսակները:

Ա. Հայը միշտ էլ խաչապաշտ է եղել՝ սկզբում արևն է պաշտել, հետո քրիստոնեական աստծուն: Խաչի հնագույն տեսակը կամ նախահայրը կեռխաչն է: Հայկական որոշ կեռխաչերի ծայրերը ծոված են մի քանի անգամ, հաճախ դրանք լինում են նաև եռաձանկ ու բազմաձանկ: Հայաստանում 3-4-րդ դարերում այդ նշանները դեռևս փայտյա էին: Հինգերորդ դարից սկսած փայտյա խաչերին հետզհետե սկսեցին փոխարինել քարե խաչերը: Դաժան ժամանակները թույլ չեն տվել, որ հայկական կառուցողական հանձարը փայլատակի ծավալուն շինարարություններում, որոնք թիրախ են դառնում հրոսակների համար և քանդվում ու ավերվում: Դա ամենևին էլ չի նշանակում, թե հայը դադարել է տաճարներ կառուցելուց և սահմանափակվել է փոքրածավալ խաչքարով: Խաչքարը բացառապես հայկական կոթող-հուշարձան է, արևմտյան ճակատին խաչի պատկերով, ազգային զարդաքանդակների ինքնատիպ հորինվածքով ուղղաձիգ կանգնեցված սալաքար:

Ժողովուրդը խաչքարերին վերագրել է այլազան գորություններ, ընկալել դրանք որպես հավատո հանգանակ, հոգու փրկության խորհրդանիշ: (ՀԽ)

Բ. Բայց իշխան Կամսարականի նպատակն այդ հետապնդումը չէր: Նա բավական էր համարում այն, որ թշնամուն չթողնեն գրավել տիրող բարձունքները. բայց հիմա, երբ իր զորքը տարերային թափով ու աղմուկով առաջ էր գնում, նա մտածում էր, որ մութի մեջ այդպես առաջանալով՝ իր վաշտերը կարող են ընկնել թշնամու թերևս ավելի հոծ բազմության մեջ և լույսը բացվելուն պես կշրջապատվեն և կամ, պարսիկներն այդպես նահանջելով, կմտնեն քաղաք և ավելի կուժեղանան պարիսպների ներսում, մի բան, որ բնավ ցանկալի չէր իրեն, և վտանգավոր էր....

....Իսկ մինչ այդ, աղջամուղջը պարզվում էր հետզհետե, արևելքում ամպերը շառագունում էին. սարերի հետևը, շատ խորքում կարծես հորեհ կար, և նրա ցլքից լուսավորվում էին ամպերն ու հեռու լեռների կատարները: (ՍԶ)

89. Խմբավորել տրված մակբայները:

Այժմ, թշնամաբար, վերուստ, լայնակի, ամենևին, կրկին, ամենուր, ի վեր, ի վերջո, այնուհետև, մերթ ընդ մերթ, երբեք, բոլորովին, եռակի, վաղուց, ցմահ, դանդաղ, աստ, հապճեպ, կամաց, շտապ, ուշ, վերև, առջևը, ամենուրեք, վարպետորեն, դուրսը, միասին, դեռ, իսկույն, արագ, բառ առ բառ, առայժմ, համարյա, քարեքար, առաջիկայում, հիմա, խմբովին, ֆիզիկապես, տնետուն, լրջորեն, շեշտակի, հավետ, հետզհետե, բազմիցս, աստիճանաբար, դարձյալ:

տեղի	ժամանակի	ձևի	չափի	աստիճանի

90. Մակբայներ կազմել հետևյալ վերջածանցներով:

ա) -բար բ) -պես գ) -որեն դ) -ովին ե) -իցս զ) -ակի

91. Տրված բառերից կազմել մակբայներ:

Երեք, բազում, հաճախ, արագ, հին, միշտ, լուրջ, խումբ, տխուր, սկիզբ, ազնիվ, համեստ, նյութ, գերազանց, վերջնական, բնագոյ, գազան:

92. Տրված հատվածները դուրս գրել կապերը:

Ա. Կաքավաբերդի բարձունքի միակ ծաղիկը ալպիական մանուշակն է՝ ցողունը կաքավի ոտքի պես կարմիր, ծաղիկը՝ ծիրանի գույն: Քարի մոտ է բնուում ալպիական մանուշակը, պարիսպների տակ....

....Ներքևը, ծորում, Բասուտա գետի մյուս ափին, քարաժայռերի վրա թառել են մի քանի տներ: Առավոտյան ծուխ է ելնում երդիկներից, ծուխը ձգվում է երիզի նման և հալվում ամպերի մեջ: Շոգ կեսօրին գյուղում կանչում է աքլորը, աքլորի կանչի հետ պառավ մի շինական հորանջում է տան ստվերում, ձեռնափայտով ավազի վրա նշաններ գծում, նշանների հետ փորփորում գլխով անցածը:

Քանի՜ սերունդ է ապրել Բասուտա գետի մոտ, կարկատած թաղիքները փռել ցեխերի վրա, եղեգնով պատել վրանները, և ամեն գարնան, երբ Կաքավաբերդի լանջին բացվել է ալպիական մանուշակը, այժ ու ոչխար քշել են բերդի լանջերը.... (ԱԲ)

Բ. Բոլոր ներկա եղողների հայացքներն ուղղված էին դեպի այդ ծրարը, իսկ մյուսներից ավելի՝ մեկինը: Դա հանգուցյալի երկրորդ որդին էր՝ Միքայելը, քսանութ տարեկան մի երիտասարդ, նուրբ կազմվածքով, նիհար, գունատ, ածխի պես սև մազերով և նորածն սրուկ միթուքով: Նրա խոշոր, մուգ ընկուզեգույն աչքերն

արտահայտիչ էին, խելացի և միևնույն ժամանակ, կարծես, անտարբեր դեպի ընտանեկան վիշտը: Արդարև, նրա համար կորուստն այնքան մեծ չէր, որքան իր եղբորը հանձնված ծրարի բովանդակությունը: Գիտեր, որ այդ ծրարի մեջ ամփոփված է հանգուցյալի կտակը.... Մերթ ընդ մերթ նա այնպիսի անհամբեր և ներվային շարժումներ էր անում, որ կարծես ուզում էր հարձակվել ավագ եղբոր վրա և նրանից խլել ծրարը, որ սպունգի պես ծծում էր նրա ամբողջ ուշադրությունը.... (ԱՇ)

Գ. Տպավորություններից ու խոհերից զատ, հոր սիրած այս առանձնարանը մտնելուց հետո, նրան պաշարեց նաև հուշերի հորձանքը, ինչ առաջացրեց այդ հաստաբետս ու քանդակագարդ սրահը, որ կահավորված էր ճիշտ այնպես, ինչպես հոր ժամանակ. ինչպես երեք-չորս տարի առաջ էր, երբ ինքը գնացել էր Բյուզանդիա....

.... Մի երկու անգամ նա փորձ արավ թոթափել իրենից այդ հուշերը՝ վաղվա անելիքների մասին մտածելու, չկարողացավ. այդ մտքերը, որ ասես իրենց սուր մագիլները խրել էին նրա ուղեղի մեջ՝ անհանգստության հետ միասին ցավ էին պատճառում նրան, և նա շարունակում էր մտածել, թե մի՞թե իրոք հայ նախարարները չեն հասկացել որ Հայոց Աշխարհի թուլությունը նրա ցրված ուժերի և անմիաբանության մեջ է.... (ՍԶ)

93. Խմբավորել կապերն ըստ շարադասության:

Առանց, համար, հանուն, ըստ, դիմաց, համաձայն, մեջ, միջոցով, շնորհիվ, հակառակ, ի դեմս, նախքան, առթիվ, հետո, վրա, բացի, դեպի, իբրև, շուրջ, առաջ, մասին, ընդդեմ, դեմ, հանդերձ, համեմատ, հանձին, մոտ, պես, հետո, չափ, տակ, որպես, ինչպես, կողմից, միջև, հետևանքով, ներքո, առ, հանդեպ, նկատմամբ, ընթացքում, վերաբերյալ, զատ, փոխանակ, օգտին, նման, նպատակով, անկախ, հեռու:

<i>նախադրություն</i>	<i>ետադրություն</i>	<i>երկդրություն</i>

94. Կազմել բառակապակցություններ՝ տրված կապերը գործածելով տարբեր իմաստներով:

Առաջ (տարածական և ժամանակային)

մեջ (տարածական և ժամանակային)

պես (ձևի և ժամանակային)

վրա (տարածական և ժամանակային)

մոտ (տարածական և ժամանակային)

համար (շահի և նպատակի)
որպես (ծնի և բացահայտման)
միջև (ժամանակային և չափի)

95. Հետևյալ կապերի հետ գործածել համապատասխան հոլովածներով բառեր:

Հանուն, հոգուտ, հանձին, հանձինս, ի դեմս, հակառակ, բացառությամբ, ի հեճուկս, հանդեպ, բացի, շնորհիվ, մասին, չնայած, մեջ, նպատակով, նախքան, դեպի, որպես, ներքո, միջև, համաձայն, ի վեր, ընթացքում, պատճառով, ընդդեմ, օրոք, վերաբերյալ, ընդառաջ, կողմից:

96. Խմբավորել կապերն ըստ կազմավորման աստիճանի:

Հանդեպ, ց, պես, պատճառով, մոտ, ձեռքով, առ, միջոցով, համար, ժամանակ, հոգուտ, համեմատ, առաջ, կողմից, փոխանակ, դեպի, երեսից, ընթացքում, ի դեմս, անունից, բացի, նախքան, ընդդեմ, ներքև, հետ, ի վեր, տեղակ, չնայած, գծով, անկախ, մինչև, համեմատ, վերաբերյալ, դեմ, փոխարեն, շուրջ, անց, հետևանքով, նպատակով, ընդառաջ, մեջ, տակ, չափ, որպես, հետո, դիմաց, զատ, գերդ, ըստ, ի հեճուկս, քով, նման, կից, չնայելով, միջև, հանձին, շնորհիվ, ներքո, առթիվ, գուզընթաց:

իսկական կապ	անիսկական կապ	կապական բառ

97. Տրված կառույցները փոխարինել հոմանիշ կառույցներով:

ա) հայրենիքի համար	է) բարերարների հովանու տակ
բ) առյուծի նման	ը) տան առաջ
գ) խոսելուց առաջ	թ) հաղորդման մասին
դ) պայմանի համաձայն	ժ) տուժածների օգտին
ե) տոնակատարության ժամանակ	ի) տվյալ դեպքում
զ) քաջ լինելուց բացի	լ) ընտանիքի հետ միասին

98. Լրացնել նախադասությունները՝ փակագծերում տրված բառերը դնելով համապատասխան կապային կառույցներով:

1. Առաջին անգամ էր այցելում այդ վայրերը, բայց ամեն ինչ արդեն տեսածի տպավորություն էր թողնում (նա): 2. Կարծես ամեն ինչ նախապես գրված էր նրա

(ուղեղ): 3. Երբ հասավ վեր, բարձրացավ (ժայռ) և նայեց լճին: 4. Երկու օր անդադար (հաչել), վերջապես, հանգստացավ և լռեց: 5. Վարդանը բլրակից ջանում էր հետևել (խավար) շարժվող սևինքների տեղաշարժումներին: 6. Նույնիսկ քարափի հաստաբուն կաղնին խոնարհվում էր (քամի): 7. Արևը խաղում էր մայրամուտի (ամպեր): 8. Դիլան դային նստեց (բար): 9. Բերդի ատամնաձև պարիսպները կորչում են սալիտակ (ամպեր): 10. Մարդը բահը խրում է առվի ավազի մեջ և գալիս է (ես): 11. Նա մխրձվեց գետը և մարտ սկսեց գետը մտած պարսիկ (հեծյալ): 12. Թշնամին միջոցում առաջացավ (գետափ):

99. Տրված հատվածները դուրս գրել շաղկապները և որոշել տեսակները:

Ա. Որովհետև մութը կոխում էր, իշխանն ու սեպուհը որոշեցին շատ չհեռանալ Գեղա սահմաններից: Ուստի ուղղվելով դեպի Ուրծածոր՝ բարձրացան մի փոքրիկ լեռնագոտու վրա, որ ծածկված էր անտառով ու մացառուտներով: Այստեղ գտան նրանք ծառերով հովանավոր մի անքույթ ծածկարան, ուր և իջան հանգստանալու և գիշերելու:

Զինվորներից մի քանիսը զբաղվեցան իսկույն խմբի սակավապետ կերակուրը պատրաստելով, իսկ մի քանիսը փութացին ջուր բերելու....

....Ընթրիքի վրա ոչ ոք չէր խոսում. ամենքը լուռ ուտում էին: Բայց այդ՝ ոչ այն պատճառով, որ ուշադիր էին իրանց քաղցը հագեցնելուն, այլ այն, որ ամենքն էլ մտածում էին սկսելիք գործի մասին, որ կարի հանդուգն և վտանգավոր մի ձեռնարկություն էր: (Ս)

100. Կազմել նախադասություններ՝ թե, եթե...ապա շաղկապները գործածելով համադասական և ստորադասական նշանակություններով:

101. Կազմել նախադասություններ հետևյալ բառերը գործածելով որպես շաղկապներ և

ա) կապեր

մինչև, ինչպես, նախքան, փոխանակ, չնայած.

բ) մակբայներ

էլ, ապա.

գ) եղանակավորող բառեր

կարծես, կարծես թե, ասես, ասես թե, հենց, միայն:

102. Խմբավորել շաղկապներն ըստ կազմության:

Եթե, սակայն, թեկուզ, այնինչ, ուստի, հետևաբար, այնուամենայնիվ, այնքանով որ, թե...թե, մինչև, կամ, որովհետև, այլև, հետևապես, հենց որ, ոչ թե, ուրեմն և, վասնզի, քանզի, իսկ, ու, մինչդեռ, թեպետ, այնքանով որ, չնայած որ, ասես թե, ընդ որում:

<i>պարզ շաղկապներ</i>	<i>ածանցավոր շաղկապներ</i>	<i>բարդ շաղկապներ</i>	<i>քերականական ձևերից առաջացած շաղկապներ</i>

103. Դասակարգել տրված համադասական շաղկապներն ըստ իմաստի:

Եվ, ու, սակայն, կամ, այլև, այլ, ոչ թե, այնուհանդերձ, կամ թե, նաև, այնինչ, բայց և այնպես, թե, ոչ...ոչ, այլապես, և կամ, միայն, մինչդեռ, կամ թե չէ, միայն թե, թե չէ, ապա թե ոչ, ոչ միայն...այլև, և ոչ միայն, և ոչ թե, բայց, իսկ, կամ...կամ:

<i>միավորիչ-հավելական</i>	<i>ներհակական</i>	<i>տրոհական</i>

104. Խմբավորել ստորադասական շաղկապներն ըստ իմաստի:

Որ, թե, որպեսզի, եթե, թե որ, միայն, մինչև որ, հենց, հետևաբար, ուստի, թեև, ինչպես որ, միայն թե, քանի որ, չնայած, քանի դեռ, եթե միայն, որովհետև, մանավանդ, քանի, թե չէ, մինչ, ուրեմն, հետևապես, թեկուզ, թեպետ, մինչև, նամանավանդ, որ, ոնց որ, ասես թե, կարծես, կարծես թե, այն է, այսինքն:

<i>ստորադասական շաղկապների իմաստները</i>	<i>ստորադասական շաղկապները</i>
մեկնական	
նպատակի	
պայմանի	
պատճառի և հիմունքի	
ժամանակային	
հետևանքի	
զիջական	
ծեղի և նմանության	
բացահայտման	

105. Տրված հատվածներից դուրս գրել եղանակավորող բառերը:

- Ա.** Մի՞թե իմ մեջ է այսօր արթնացել հանճարը ձեր սեգ.
Ե՞ս եմ շառավիղն արդյոք ձեր, ո՞վ հանճարներ մեր մեռած.
Թո՛ղ հուրիրա, իմ գրքում, ձեր ոգու ցուլքը լուսե,
Թո՛ղ երգերն իմ այսօր, խոսքերում իմ – ձեր ջանքը եռա՛:-
Ո՞վ մեր մեռած վարպետներ, իմ թախանձանքը լսե՛ք.-
Ձեր անմահ կնիքը դրե՛ք – իմ անմար երգերի վրա... (ԵԶ)

Բ. Արդարև, նրա համար կորուստն այնքան մեծ չէր, որքան իր եղբորը հանձնված ծրարի բովանդակությունը: Գիտեր, որ այդ ծրարի մեջ ամփոփված է հանգուցյալի կտակը, բայց ի՞նչ կտակ – ահա խորհրդավոր ժամի էականը, ահա այն, որ պիտի որոշե իր ճակատագիրն ու ապագան...

– Չլինի՞, թե ծերունին խենթացավ և ինձ գրկեց ժառանգությունից, – դարձավ նա մոտ քառասուն տարեկան մի տղամարդի....

....Կանգնած էր նա հանդարտ, անվրդով, գլուխը միշտ բարձր պահած, այնպես, որ, կարծես, պարանոցը դրված էր երկաթե սեղմիչի մեջ:

Գուցե նրան նեղում էր խիստ մաքուր և խիստ փայլուն օսլայած շապիկի բարձր և մաքուր օձիքը....

....Բայց ի՞նքը, մի՞թե այդ ութ տարիներն անց էր կացրել հանգիստ ու երջանիկ, մի՞թե նրա դառնությունը պակաս է եղել, քան ծնողներինը:

– Բաց արա ու կարդա հորդ կամքը, – ասաց այրին որդուն:

– Ո՛չ, վաղը կկարդանք, թո՛ղ առայժմ մնա իմ մոտ: (ԱԸ)

Գ. Բայց ավա՛ղ, ամբողջ դոյակում չկար մինը, ո՛չ կանանց և ո՛չ օրիորդների շրջանում, որին նա յուր սիրտն ու գաղտնիքը հավատալ կարողանար: Եվ ցավալին այն է, որ եթե գտնվեր իսկ այդպիսին, դարձյալ ինքը չէր հայտնիլ նրան ոչինչ, որովհետև չէր հավատում ոչ մի կնոջ անկեղծության, մանավանդ, եթե այդ կինը իշխանական ցեղից էր և, հետևապես, ծագմամբ իրան հավասար: Թագուհին հավատացած էր, որ այդպիսիները եթե առերես իսկ կարեկցեին իրան, այնուամենայնիվ ներքուստ կուրախանային յուր թշվառության վրա.... Նա հույս ուներ միայն մի մարդու վրա, որ, կարծում էր, ոչ միայն կվշտակցե իրան սրտի անկեղծությամբ, այլև գուցե կկարողանար թեթևացնել այդ վշտերը: Ահա՛ այդ մարդուն էր սպասում թագուհին այնքան անձկությամբ, որ, սակայն, հակառակ յուր խոստման.... չէր երևում տակավին: (Մ)

106. Խմբավորել եղանակավորող բառերն ըստ տեսակների:

Արդարև, միթե, կարծես, երանի, ոչ, այո, հարկավ, հենց, լուկ, իսկ, չէ, միմիայն, ահավասիկ, ինչևէ, այնուամենայնիվ, ահա, թող, մի, գոնե, ապա, ցավոք, երևի, միգուցե, իհարկե, անշուշտ, դժբախտաբար, իրոք, ասես, թերևս,

բարեբախտաբար, գեթ, միայն, անգամ, ի դեպ, ինչևիցե, համենայն դեպս, անկասկած, անպայման, երևեկ թե, ցավոք սրտի, իրավ, սոսկ, այնուհանդերձ:

հաստատական	
երկբայական	
զնահատողական	
ժխտական	
կամային	
ցուցական	
սահմանափակման	
սաստկական	
զիջական	
բաղձանքի	

107. Կազմել նախադասություններ հետևյալ համանուններով:

Կարծես – կարծես	հենց – հենց
ասես – ասես	անգամ – անգամ
ապա – ապա	իսկ – իսկ
մի – մի – մի	էլ – էլ

108. Տրված հատվածներից դուրս գրել ծայնարկությունները:

Ա. Վշվշու՜մ է գետը – վո՛ւշ, վո՛ւշ,
 Ու հորձանք է տալիս հորդ,
 Ու կանչում է՝ «Արի՛, Անո՛ւշ,
 Արի՛, տանեմ յարիդ մոտ...»
 – Անո՛ւշ, ա՛յ աղջի՛, Անո՛ւշ տո՛ւն արի...
 Կանչում է մերը վերևից, կանչո՛ւմ.
 Լո՛ւռ են ծորերը, լո՛ւռ են ահռելի,
 Դուշման Դեբեդն է մենակ մըռընչում:
 Վուշ-վո՛ւշ, Անո՛ւշ, վո՛ւշ-վո՛ւշ, քուրիկ,
 Վո՛ւշ քու սերին քու յարին,
 Վուշ-վո՛ւշ, Սարո՛, վո՛ւշ-վո՛ւշ, իգիթ,
 Վո՛ւշ քու սիրած սարերին... (ՀԹ)

Բ. Զորաբանակները նայեցին իրար: Ողջ դաշտավայրը լիքը գո՛րք-գո՛րք...
 – Հա՛-ա՛-ա՛-ա՛-ա՛, – գնաց շշուռքը ողջ զորաբանակը մի ծայրից մյուսը:
 – Պա՛հ, քո տո՛ւնը չեն, – խոսեց Աբրահամ պապիկը, – Պարսկաստանը ողջ դատարկել է մինչև տակը....

– Ձորաբանակ, զգա՛ն՛ա՛ն՛ա՛ն՛ստ, – խռպոտ, օտար ծայնով գոչեց Դավիթ սեպուհը:

– Ձորաբանակ, զգա՛ն՛ա՛ն՛ա՛ն՛ստ, – գնաց քամու պես ողջ զորաբանակի վրայով:

– Ի մա՛ն՛ա՛ն՛րտ, – լսեց ողջ զորաբանակը մեկ Վարդանի հրամանը....

– Առավե՛հ՛ե՛հ՛ի, – ծայնում էին ավազները....

.... Նա զգաց այդ ահռելի ուժը իր թիկունքում և շատ բան պիտի ասեր, բայց միայն գլուխը թափ տվեց.

– Դե՛... իմ հետևի՛ց...

Մի անգամ էլ ընդոտտ շրջվեց ետ ու զայրալի.

– Առավե՛հ՛ե՛հ՛ի.... (ԴԴ)

109. *Տրված ձայնարկություններից կազմել գոյականներ և բայեր:*

Խը՛շշ, չըրը՛խկ, թըրը՛խկ, դը՛մբ, շըրը՛խկ, տը՛զզ, թը՛խկ:

110. *Գեղարվեստական գրականությունից դուրս գրել ձայնարկություններ պարունակող հատվածներ:*

ՇԱՐԱՀՅՈՒՍՈՒԹՅՈՒՆ

111. *Որոշել տրված հատվածների նախադասությունների տեսակներն ըստ հնչերանգի:*

Ա. Անց է կենում դարձյալ տարին:

Նայում է կույսն ամեն օր.

– Ո՞ւր է, հայրի՛կ, ե՞րբ կգա նա՝

Սարից թռած ձիավոր:

Միշտ երագում ես տեսնում եմ

Էն հերոսին ապագա,

Հուր կարոտով թռած իմ դեմ,

Լուսանում է... ու չըկա:

– Կըգա, դըստրի՛կ իմ թանկագին,

Հեշտ չի բերվում հուրն անշեջ.

Շատ, շատ անգամ բերող հոգին

Ինքն է այրվում նըրա մեջ... (ՀԹ)

Բ. Լեռների ոտների տակ սնդուսի ծովն էր հևում, ուր լուսափետուր որորները քնքշորեն խփում էին իրենց կուրծքը ոսկեսայր կոհակներին և սուրում էին դեպի

հեռավոր գմբուխտաշող կղզիները: Այնտեղ երփնաթերթ ծաղիկներն էին խնդում և բարձրուղեշ արմավենիներն էին օրորվում գուրգուրող հովերի մեջ:

– Տեսա՞ր, հոգիս, ինչ գեղեցիկ է: Ես չէ՞ի ասում, – շշնջաց Ադամը և գորովով գրկեց Լիլիթի մեջքը:

– Վատ չէ, բայց իմ ասած ճանապարհը նույնպես լավն էր, – ասաց Լիլիթը և, ուստում անելով՝ թռավ Ադամի գրկից դուրս....

– Օհ, ի՞նչ սիրուն են այս մանր քարերը, ի՞նչ սիրուն գույներ ունեն. կարմիր, կապույտ, կանաչ, ոսկե... Ադամ, տուր ինձ այդ խիճերից մի քանի հատ:

– Լիլիթ, այս ի՞նչ են որ: Ես գիտեմ այնպիսի խիճեր, որոնք փայլուն են արևի պես, թափանցիկ են ջրի պես և կարծր են ու շատ գեղեցիկ....

– Ե՞րբ կբերես, ասա՛, Ադամ, – և Լիլիթ քնքշությամբ ձեռքը դրեց Ադամի ձեռքի վրա:

– Եթե հաճելի է քեզ, նազելիս, այսօր կգնամ և վաղը կբերեմ, – ասաց Ադամ ուրախացած...

– Գնա՛, Ադամ, հիմա իսկույն գնա. ի՞նչ լավն ես Ադամս, – և ափի հակադարձ կողմով փափկությամբ շոյեց Ադամի ձակատը: (ԱԻ)

112. Որոշել նախադասությունների տեսակներն ըստ կազմության:

Ա. Նրանք գնացին:

Կտուրի վրա մնացինք Հազրոն և ես: Տուն գնաց և այն փոքրիկ տղան՝ նրա թոռը: Լուսնի տակ ես դիտում էի նրա կարմրավուն փողը: Նա ծանր էր և կարծես ծուլված էր ծանր մետաղից: Ես բռնում էի այդ փողը գիշերային զովի դիմաց, և փողը մեղմ քամուց մետաղի ձայն էր հանում:

Իսկ Հազրոն պատմում էր, որ իր կյանքում ամենածանր հարվածը եղել է կնոջ մահը: Աղջիկն ամուսնացել է դաշտի գյուղում: Պապի մոտ հաճախ է լինում այն փոքրիկ տղան՝ նրա առաջին թոռը:

....Երբեմն նա իջնում է լեռան գյուղից, վերցնում է չոր ցախ և կնոջ գերեզմանի վերևը կրակ վառում: Նա նստում է այնքան, մինչև հանգչում է կրակը, հետո տխուր նվագում է ծիրանի փողը, և այն երգերը, որ նվագում էր իրենց հեռու երկրում, որտեղ ինքը հովիվ էր, կինը՝ գյուղական աղջիկ, խաղում է թռռների հետ և մենակ ճանապարհ ընկնում դեպի լեռը, դեպի լեռան գյուղի իր պարզ խրճիթը: (ԱԲ)

Բ. Գիշերից բավական անցել էր. առավոտյան աստղը ծագում էր արդեն, և արևելքի մեջ խավարն սկսում է լույսից բաժանվել:

Հազարացիների բանակը ընկղմված էր խոր քնո մեջ: Կրակները վաղուց հանգել և շարժումն ու շշուկը դադարել էին: Չէր լսվում նույնիսկ պահակների քայլատրոփը: Ըստ երևույթին, ոչ մի երկյուղ չունեին նրանք հայերից: Եվ ո՞վ պիտի համարձակվեր հազար մարդուց բաղկացած այդ բանակի հանգիստը վրդովել: Նույնիսկ Բեշիրի վրանի առաջ պահապաններն անուշ խռմփում էին, երազելով անշուշտ Գեղա ամրոցի առումը, բնակիչների կոտորածը և գեղեցիկ հայուհիների գերումը...

Հանկարծ հովտի մեջ որոտաց Մարգալետունու ձայնը.

– Հառա՛ջ, քաջերս, Աստված մեզ օգնական...

– Կեցցե թագավորը,– գոռացին ուխտի գինվորները և հարծակվեցան:

Բլուրների վրա և լեռնալանջերում ամբոխն սկսավ գոռալ: Արծազանքով որոտաց հովտի մեջ, բանակի վրանները սկսան վառվել: (Մ)

Գ. Հայոց աշխարհում ժամանակի հաշվումն սկսվել է առաջին ամանորից: Սկզբում ժամանակները խառնափնթոր էին. տարիներով հրաշունչ էին լինում կամ սառնաշունչ: Մի հսկա ժամանակաշրջան էր պետք՝ մինչև եղանակը խելոքանար և գարունը, ամառը, աշունն ու ծնե՞րը պատշաճ հեռավորությամբ սկսեին հերթագայել՝ միմյանց կսմթելով, բայց իրենց ուղեծրից դուրս չգալով: Հայկական բոլոր թվերը, բոլոր հաշվումները, բոլոր տոմարները սկիզբ են առել Ամանորի առաջին օրից, երբ Արեգակը ջերմացնում էր բնությունն ու մարդկանց: Այդ սկիզբը Արեգ ամսվա Արեգ օրն էր, այսինքն՝ գարնան գիշերահավասարի օրը՝ մարտի 21-ը: Այդ օրը հայերը միանգամից չեն գտել: Բնության մեջ ինչ չարաճճիություններ ասես, որ հայը չտեսավ, մինչև Արեգ օրվան հասնելը: Արեգակի անունով սկիզբը անվանեցին Արեգ կամ Արեգական, իսկ երբ կրկնվեց ամեն տարի, կոչվեց Ամանոր: (ՀԽ)

113. Ընդգծել միակազմ նախադասությունները:

Ա. ...15 թիվ: Ապրիլի 10...

Ապրիլական արբշիռ բույրեր,

Գարնանային ծաղկածլում.

Կակաչների շքահանդես,–

Եվ... ծաղկաբույր գիշերվա մեջ

Հեռուներից մոտենալով

Գաղտագողի-ծածուկ-անտես՝

Խորշակը նույն,

Որ շատ շուտով պիտի տաներ միլիոն հայեր

Խորշակը նույն անցավ նաև

Պոլսո բոլո՛ր հայ թաղերով....

Ա՛խ, Բերայի Բանկալթի թաղ...

Ա՛խ, Ղալաթիո ռաստաճար եկեղեցի.... (ՊՍ)

Բ. Ղալուկ դաշտեր, մերկ անտառ...

– Մահացողի տխուր կյանք.

Անձրև, քամի, սև կամար...

– Սրտակտուր հեկեկանք:

Միգում շողաց մի ցուրտ լույս.

– Օ, արդյոք կա՞ վերադարձ.–

Մահացողի անգոր հույս,

Վհատ սրտի տխուր հարց...

Անուժ ցավի ցուրտ կապար...

Մահացողի տխուր կյանք.

– Անմխիթա՛ր, անսպա՛ռ

Վհատության հեկեկանք... (ՎՏ)

Գ. Ութսունմեկ թիվ: Վաղարշապատ: Էջմիածին:

Միրգ ու փոշի: Անխիղճ արև:

Շողամրցում Մասիսների, Արագածի:
Սրբագործված հին-հին քարեր:
Եվ Մայր Արաքս: Եվ Մայր Տաճար:
Տաճարի շուրջ՝ սուրբ-սուրբ վանքեր,
Հնչող,
Շնչող,
Կանչող զանգեր...
Եվ Ճեմարան՝ մտքի կաճառ:

Ճեմարանի բակում արծակ,
Որտեղ էլ որ աչք ես ածում՝
Զարմանալի հավաքածու
Խոսվածքների, տարազների:
Ու բոլորի դեմքի վրա՝
Վախ, սպասում, անքնություն,
Խոսուն հետքեր երազների: (ՊՍ)

114. Վերականգնել զեղչված անդամները:

Ա. Տասնմեկերորդ դարում մի քանի վանականներ որոշում են Աղստևի հովտում մի վանք կառուցել: Նրանք ոտի տակ են տալիս ձորահովտի գյուղերը, գտնում ամենաաշխատասեր հողվորին և նրան ասում.

– Ուզում ենք, որ դու ընտրես մեր վանքի տեղը, բայց մի այնպիսի բան պիտի անես, որ քո աշխատասիրությունը հավաստես, չորը կանաչ դառնա, որպեսզի մենք էլ մեր վանքի միջոցով մարդկանց հոգիների չորուտը աստվածահաճ բուրաստան դարձնենք:

Հողվորը վանականների հետ շրջագայում է ձորահովտում, մի տեղ կանգ առնում, գրպանից հանում մի ընկույզ և թաղում հողի մեջ:

Շատ չանցած հողվորի թաղած ընկույզի տեղում մի մատղաշ շիվ է բարձրանում, որը վանականներն անվանում են աղարծի կամ աղածրի: Այնուհետև վանականներն իրար ասում էին.

– Գնանք մեր աղածրին տեսնենք, գնանք աղարծին...

Հենց այդտեղ էլ սկսում են կառուցել վանքը, որ մատղաշ ընկուզենու անունով կոչվում է Աղարծի, ապա հ հնչյունի հավելումով դառնում Հաղարծին: (ՀԽ)

Բ. Ես թերթում եմ ուղեգրությունների իմ տետրը և նրա էջերի արանքում գտնում եմ սուսամբարի երկու տերև՝ չոր ու գորշ, ինչպես հանգած մոխիր: Կռանում եմ թղթի վրա, ժուլգեղս լայնանում եմ սուսամբարի հոտից ու դողալով թերթում եմ տետրը... Հետո պատից վերցնում եմ ծամի պես պիրկ մտրակը, և Ցոլակը խելոք աչքերով նայում է ինձ, նայում է և հանդիմանում: Ինչո՞ւ էիր մտրակում: Մտրակը դառնում է սև օձ, որ զարկում էր ձիու ողորկ մարմնին:

Ես նորից եմ թերթում իմ տետրը, և սրտիս վրա իջնում է անդորր: Ցուակը կայտառ վրնջում է, խաղացնում ականջները: Անընդհատ բարձրանում ենք, անցնում առապար ու քարափ: Քրտնած ձին մռուլը կոխում է ջրերի սպիտակ փրփուրի մեջ և սանձերի երկաթների միջով ծծում սառցահամ ջուրը: Ինչքան վեր ենք բարձրանում, այնքան մոտ է արևը, և արևը խանձում է դեմք, զգեստ, ձեռք, – այնքան սառն են ջրերը, օդը ջինջ, և լսելի է ծաղիկների մեջ մոլորված մեղվի հանդարտ բզզոցը: (ԱԲ)

115. Ընդգծել նախադասության գլխավոր անդամները և որոշել ստորոգյալների տեսակները:

Ա. Իռլանդիայի գերբի վրա նկարված է մի կարմիր ձեռք:

Երեք հազար տարի առաջ վիկինգների երկու առաջնորդներ՝ իրենց ջոկատներով, նավարկում էին դեպի Իռլանդիա: Նրանցից մեկը, որի անունը Հիրմոն Օ'Նիլ էր, ասաց, որ Իռլանդիայի թագավոր կդառնա իրենցից նա, ում ձեռքը առաջինը կդիպչի իռլանդական հողին:

Վերջապես նրանք մոտեցան ծովեզերքին: Հիրմոն Օ'Նիլի նավը մի փոքր ետ էր մրցակցից: Երբ նավերն արդեն բոլորովին մոտ էին ցամաքին, Օ'Նիլը կտրեց իր ձեռքը, նետեց դեպի ցամաք: Նրա ձեռքը առաջինը դիպավ Իռլանդական հողին, և նա դարձավ Իռլանդիայի թագավորը:

Այսպես է պատմում հին ավանդությունը: Ահա թե ինչու Իռլանդիայի գերբի վրա ձեռք է նկարված:

Բ. Ավարայրի դաշտն ունի իր երկրորդ անունը՝ Շավարշական: Այս անունով է կոչվել Ավարայրի ձակատամարտից համարյա հազար տարի առաջ: Շավարշը (օտարները նրան կոչել են Սաբարիս) հայոց Երվանդ Սակավակյաց թագավորի կրտսեր որդին է: Զրույցն ասում է, թե արքայազն Շավարշը եղել է բազմահմուտ նժույգավար: Նա սիրում էր Արտազի դաշտում մրցասպարեզ դուրս գալ պարսիկ իշխանագույնների հետ և հաղթել:

– Չէ, այս մրցարանը միայն Շավարշին է ժպտում, – ասում էին մյուս նժույգավարները, – սա Շավարշական մրցավայր է:

Այսպես Շավարշական մրցավայր, Շավարշական մրցավայր ասելով՝ դաշտը կոչվեց Շավարշական մրցավայր: Հետո բառից սղվեցին երկու շ հնչյունները և մնաց միայն Ավարայրը: (Հխ)

116. Որոշել նախադասության գլխավոր անդամների խոսքամասային պատկանելությունը:

Ա. Գարուն էր:

Մեկը այն անհամար գարուններից, որ գարդարել են երկիրը, և որոնցից հարյուր հատ ապրեց երջանկության և տխրության բանաստեղծը՝ Սաադին:

Առավուտ շատ վաղ զարթնեց Սաադին. իջավ պարտեզը, որ ծաղկում է Ռոքանաբադ գետի ափին: Նորից լսելու համար բլբուլների երգը և նորից տեսնելու համար գարնան հրաշքը....

Երկնքի երկինավառ պարտեզների միջից դուրս բխեց արեգակը, և հուրհրացին ամեն թերթ ու փերթ, ամեն քար ու գուղձ, որովհետև գիշերը աղամանդի փոշի էր շաղ տվել բոլոր նրանց վրա:

Սաադին նայեց շուրջը խորունկ ու հետաքրքիր հայացքով. նայեց երկնքի կապույտ վրանին՝ արշալույսի մեջ թաթախուն, ոսկու մեջ ձախրող թռչուններով:

Նայեց այնպես զարմացած ու սքանչացած:

– Այո՛, հրաշք է աշխարհը, հեքիաթ է, գեղեցիկ և անհուն զարմանալի: (ԱԻ)

Բ. Ի՞նչ հրաշալի ու գրավիչ է բառերի կյանքը: Եվ որքա՛ն տարբեր է մեր կյանքից ու շատ ավելի գեղեցիկ: Մենք ծնվում ենք՝ չիմանալով, թե ինչու, մեր ըղձանքները չնչին են և մարդկանց մեծ մասը մեռնում է՝ այնպես էլ չհասկանալով սեփական գոյության իմաստը: Բառերի կյանքը բնավ այդպես չէ:

Բառերն աշխարհի չեն գալիս, եթե դրանց կարիքը չկա: Նրանք ծնվում են անսպասելի, և բոլորն իսկույն նկատում են, որ այդ բառերը եղել են միանգամայն անհրաժեշտ, և հարց են տալիս իրենց. ինչպե՞ս է եղել, որ դիմացել են առանց այդ բառերի:

Բայց եթե պատահաբար ծնվում է մի բառ, որի կարիքը մեծ չէր, դրա հետ մի երկու օր վարվում են որևէ կերպ, հետո դրան տալիս են մի ուրիշ նշանակություն: Եվ բառն իսկույն ևեթ դուրս է գալիս մողայից, նրա մասին այլևս չեն մտածում, և նա շատ հասարակ կերպով անհետանում է առանց տառապանքի և զղջումի...

Բառերն ապրում են չափազանց երկար, եթե, իհարկե, նրանց կյանքը համեմատենք մարդկային կյանքի հետ: Նրանք ծերանալուց չէ, որ մեռնում են՝ ահա թե ինչն է հիանալի: Նրանք մեռնում են մոռացության մատնվելու հետևանքով և անհետանում են գործածությունից դուրս գալու համեմատ:

Սաշա Գիտրի (Ֆր. դերասան և թատերագիր)

117. Որոշել ստորոգյալների տեսակները:

Ա. Արդյոք մի բան հասկանո՞ւմ եք Հայից... Որքա՛ն տարօրինակ, հանելուկային արարած: Որքա՛ն խաբուսիկ: Երևույթը, ո՛չ ինքը: Բայց և ի՞նչ է ինքը, իր նկարագիրը: Ջո՛ւտ աշխատանք. որոնում ես իր ինքնությունը, բայց և իսկույն տեսնում ես, որ դա էլ նորից երևույթ էր: Անհանգիստ դեմք ունի, չի թողնում՝ նկարես: Իր ցեղային պատկերն էլ տարօրինակ է: Թվով, գրեթե ամենափոքրն է, տառապանքով՝ ամենամեծը, ժամանակով ամենահինն է, վիճակով ամենից անփոփոխը: Ամենից աննպաստը իր երկրի դիրքն է, ինքը ամենից համառ կառչեց նրան: Որքա՛ն անհույս է թվում իր ապագան, բայց և որքան հուսացող է նա: Ասենք՝ իր կյանքում երկու բան բնավ չտեսավ. մեկ՝ բախտ, մեկ էլ հուսահատություն:

Ինչպե՞ս ճանաչես նրան, ինչպե՞ս չափես: Իր չափը չափագանցն է, զարմանալի՝ հավասարակշռություն, որ ծայրահեղության մեջ է: (ԴԴ)

Բ. Ազգերի զորությունը ընտանիքների մեջ է. զորավոր է այն ազգը, որ ունի զորավոր ընտանիքներ. սիրով, միությամբ, առաքինի և հավատարիմ կենակցությամբ ապրող ընտանիքներ: Այն գեղեցիկ խրճիթները, այն աննշան տնակները, որոնց մեջ ապրում են ցնցոտիներով ծածկված մանկտիք և որոնց շատ անգամ արհամարհում են մեծամեծ իշխանները, նույնիսկ դրանք են, որ ամփոփում են իրենց մեջ հայրենիքի ուժը: Ով որ կամենում է զորավոր տեսնել յուր ազգը և հաղթող՝ հայրենիքը, նա ամենից առաջ ընտանիքներ պիտի խնամե... Ինչպես որ չի կարող ապրել այն տունկը, որ արմատները չորացած են կամ որդնակեր, այնպես և չի մնա այն ազգը, որի ընտանիքներում տիրում է ապականություն, որոնցից հալածական է սերը, միությունը, առաքինությունը, մանավանդ Աստծո երկյուղը: (Ս)

Գ. Անդարծ է կորել սրտիս խնդումը,
Թունոտ մի մեզ է իջել հոգում իմ.
Ստածումներըս թախիծ ու թույն են,
Գալիքս սև է, որպես խոկումն իմ:

Աշխարհը անգութ և ահավոր է,
Եվ ի՞նչ է սերը – անգոր մանուկ մի.
Չարն է հաղթողը, չարն է հզորը,
Թախիծն անգոր է, և սերն անօգ է...

Սեր կյանքը դառն է, մեր օրը մութ է,
Անգոր են, զուր են վեճն ու կասկածը.
Բոլորը ծաղր է, բոլորը սուտ է,
Չարն է, որ տեր է, չարն ինքն աստված է: (ՎՏ)

118. Դուրս գրել որոշիչները և որոշել դրանց խոսքամասային պատկանելությունը:

Ա. Դա քաղաքում հայտնի գվարձամուլ Գրիգոր Հաբեթյանն էր, որին համառոտ կոչում էին «Գրիշա»: Կարմիր, մսալի երեսով, հաստ շրթունքներով, վառվռուն սև աչքերով մի երիտասարդ էր, որ սիրում էր աղմկալի քեֆեր, կոտորտել, ջարդել, սրա ու նրա վրա շշեր շարտել, թուղթ խաղալ, շամպայնը խմել շշից, գիշերները փողոցներում թառ ու դուդուկ ածել տալ, ուստիկանների հետ կռվել, հետո նրանց կաշառել: Նրա մի կողմում նստած էր նիհար, դալուկ դեմքով Մելքոն Ավրումյանը, քսանուվեց տարեկան մի հանքատեր, որի աչքերի մեջ փայլում էին կիրքն ու այն սոսկալի ախտը, որ նրան դարձրել էր կմախք: Մի կողմում նստած էր քնահարբ դեմքով, թմրած աչքերով Մովսես Բաբախանյանը, որի ուղեղն ու զգացմունքները բացառապես թղթախաղին էին նվիրված: (ԱՇ)

Բ. Հինավուրց ամրոցը, որ յուր հինգ եկեղեցիներով բազմաթիվ շինություններով ու պահականոցներով հանգչում էր միապաղաղ ժայռերից ու ամբարտակներից զանգված բարձրության վրա, պատսպարված էր ամեն կողմից թե բնության և թե արհեստի ամրություններով: Հյուսիսային կողմից՝ պաշտպանում էին նրան, բացի կիսաբլուր պարիսպներն ու աշտարակները, այլև Գեղարդասարի այն գահավանդակները, որոնք աստիճանաբար բարձրանալով՝ կցվում էին Գեղա լեռան հետ: Արևելյան և արևմտյան կողմերից շրջապատում էին հսկայական պարիսպներ և հզոր աշտարակներ, որոնք շինված էին կոփված ու հղկված խանձաքար ժայռերից և ամրացած կապարով ու երկաթով: Իսկ հարավային և մասամբ արևելյան կողմից՝ բարձրանում էին միակտուր քարաժայռերի բնական պատնեշներ, որոնք խորածորի միջից հսկայական բուրգերի նման դեպի վեր ձգվելով, ընդգրկում էին ամրոցի այս շրջապատը և այդպիսով դարձնում նրան ահարկու և անմատչելի:

Հարավարևելյան այս բարձրության վրա, ամրոցի գրեթե ծայրին, իբրև զույգ օղաչու հսկաներ, կանգնած էին առաջին արքունական դղյակը յուր մռայլ շինություններով ու ատամնավոր աշտարակներով, և երկրորդ՝ Տրդատա հոյակապ հովանոցի քսանչորս հոնիական բարձրաբուն պուներով, տակավին անեղծ արձաններով և բարձր ու քանդակազարդ ձեղունով, որ հովանավորում էր արքայական դաստակերտի հռովմեական արհեստի ստեղծագործած ուրիշ բազմաթիվ զարդարանքները: Նրա պուրնագարդ և ընդարձակ սրահից երևում էին, ինչպես ափի մեջ, թե՛ ամրոցը յուր բնակարաններով և թե՛ շրջակա լեռներն ու ձորերը իրանց գեղեցիկ կամ անհեթեթ տեսարաններով.... (Մ)

119. Ղուրս գրել հատկացուցիչները և որոշել դրանց խոսքամասային պատկանելությունը:

Ա. Պղնձե հսկայական կաթսաների հնչյունները, շերտիների զրնգոցը, ծառայողների գոռում-գոչյունները, քաղցած խուժանի կառաչյունը, իրարու խառնվելով, ասիական բազարի տապալորություն էին գործում: Կոպտությունը, կեղտը, կերակուրների գոլորշին, ցնցոտիների հոտը նողկանք էին ներշնչում կուշտ և անտարբեր դիտողին: Մի կույր հայ փայտով անխնա հարվածում էր աջ ու ձախ՝ իր համար ճանապարհ բանալով դեպի այն կողմ, ուսկից կերակուրների հոտն էր գալիս: Մի պատանի պարսիկ, նրա փեշերից քաշելով, աշխատում էր ինքն առաջ ընկնել: Մի ռուս անդամալույծ սայթաքեց, ընկավ մի ասորի կնոջ վրա և կատաղությունից խածնեց նրա գարշապարը: Մի կարմրերես լեզգի, որի թևերը մինչև արմունկները կտրած էին, հարձակվում էր սրա ու նրա վրա և ատամներով խլում մսի կտորները և գրեթե առանց ծամելու կուլ էր տալիս: Թափառաշրջիկ շների մի ոհմակ խառնվել էր մուրացկաններին և մամռալով կրծոտում էր գետնին թափված ոսկորներն ու լակում կերակրի կեղտոտ հեղուկը.... (ԱՇ)

Բ. Մեռյալ ծովը աշխարհի հրաշքներից է և երկրագնդի ամենացածր վայրն է համարվում: Ծովը գտնվում է համաշխարհային օվկիանոսի մակերևույթից 400 մ

ցածրության վրա: Իջվածքը նման է խոր վերքի, որն առաջացել է երկրահարթակների բեկվածքում և աստիճանաբար սկսել է լցվել Հորդանան գետի ջրերով: Համաձայն ավանդույթի, այստեղ են գտնվել Սողոմ և Գոմոր քաղաքները, որոնք ջնջվել են երկրի երեսից: Շնորհիվ բարձր ճնշման, օդի հագեցվածությունը թթվածնով 15 %-ով ավելի բարձր է, քան Միջերկրական ծովում: Մեռյալ ծովի ջուրը դառն է, ծանր և յուղոտ, դա է պատճառը, որ մարմինը դուրս է մղվում ծովի մակերևույթ: Ծովի ջուրը գերհագեցած է մագնիումով, բրոմով և յոդով, բարերար ազդեցություն է թողնում հողերի և նյարդային համակարգի վրա: Արևը գոլորշիացնում է ջուրը և ծովի վրա բարձրանում է աերոզոլի շերտ, իսկ եթե դրան հավելենք նաև 400 մ օդային շերտը, ապա առաջանում է բնական գոլիչ: Այստեղի արևի տակ անհնար է այրվածքներ ստանալ: Ծովի բուժիչ հատկությունները և բիոտուամային ցեխերը հայտնի են եղել դեռ շատ հին ժամանակներից: Էյն-Քոկկե լողափը աշխարհում միակ տեղն է, ուր յուրաքանչյուր մարդ կարող է զգալ իսկական անկշռելիություն:

Ըստ Ալբերտ Փարսադանյանի

120. Դուրս գրել գոյականական անդամի լրացումները:

Սայաթ-Նովային վերագրվող քամանչան, երկարատև ողիսականից հետո՝ 30-ական թվականներին հանգրվանել է Հայաստանի պատմության պետական թանգարանում: Բավականաչափ լավ պահպանված երաժշտական այդ հնագույն գործիքը, որ զարդարված է սադաֆով, նրբագույն նախշերով, արվեստի իսկական գործ է և չէր կարող պատկանել շարքային մի աշուղի կամ սազանդարի: Վրաց բանաստեղծ Գիորգի Լեոնիձեն հիշում է այսպիսի մի փաստ. Սայաթ-Նովայի ժամանակակից վրացի աբեղա Իոնե Խելաշվիլին Էջմիածնից վերադառնալիս Հաղպատի վանքում հյուրընկալվում է տարեց վանականի՝ արդեն վաթսունն անց Սայաթ-Նովայի մոտ և երկար գրույցից հետո խորհուրդ է տալիս նրան հրաժարվել աշխարհիկ երգերից: «Իմ վանահայրն էլ է խորհուրդ տվել հրաժարվել աշխարհիկ երգերից և սագից (քամանչայից), – պատասխանում է ծեր բանաստեղծը, – բայց ես հետևյալ պայմանը դրի. քանի դեռ այս լարերը չեն կտրվել, ես նրանցից ձեռք քաշողը չեմ, որովհետև ինձ աբեղա ձեռնադրելու ժամանակ այս լարերը գրպանումս էին մնացել և ինձ հետ միասին օրհնվել են, ուստի ես նվագում եմ օրհնված լարերով...»:

Լսելով Ադա Մահմադ խանի՝ Թիֆլիսի վրա արշավելու լուրը, Սայաթ-Նովան իր ընտանիքն ուղարկում է Մոզդոկ: Նրա ավագ որդի Մելիքսեթը իր հետ տանում է հոր «դավթարն» ու քամանչան: Հետագա տարիներին ժառանգների ձեռքից ձեռք անցնելով, վերջապես հանձնվում է Հայաստանի պատմության թանգարանին, ուր մինչև օրս էլ պահվում է:

Ըստ Ալբերտ Փարսադանյանի

121. Ղուրս գրել բայական անդամի լրացումները և որոշել դրանց տեսակները:

Ա. 1815 թ. Մոսկվայի կենտրոնի Հայկական նրբանցքում բացվեց մի կրթօջախ՝ Լազարյան ձեմարանը, որը կառուցվել էր մեծահարուստ ազնվականներ, հայ ազգային-ազատագրական պայքարի երախտավորներ Լազարյանների միջոցներով ու նախաձեռնությամբ:

Ստեղծված լինելով որպես հայագիտական կենտրոն, հայ իրականության համար մասնագետներ պատրաստելու նախնական նպատակով, ձեմարանը ամբողջ Ռուսաստանում շատ շուտով դարձավ ժամանակի միակ արևելագիտական կենտրոնը, որը պատրաստում էր արաբերենի, պարսկերենի, թուրքերենի մասնագետներ:

ձեմարանը գոյություն ունեցավ մինչև 1917 թվականը, որից հետո վերածվեց Մոսկվյան արևելագիտության ինստիտուտի, ձեմարանի շենքում սկսեց գործել հայկական մշակույթի տուն: Այն գոյություն ունեցավ մինչև 1953 թվականը: Երբ շենքը նորից տրամադրվեց հայ ժողովրդին, մոտ 10 տարվա վերականգնման աշխատանքներից հետո Լազարյանների փառահեղ տեսք ստացած տունը նորից բացեց իր դռները: Այստեղ տեղավորված էին Հայկական ԽՍՀ Նախարարների խորհրդի մշտական ներկայացուցչությունն ու հայ-ռուսական բարեկամության թանգարանը:

Ըստ Ալբերտ Փարսադանյանի

Բ. Ծովի նման, ափերիս մեջ
Գնում- գալիս եմ ես անվերջ,
Ծովի նման միշտ նույն տեղում՝
Կարոտից է ծովս դողում, –
Կատաղությամբ իմ անսահման,
Կուգեմ տեսնել հեռվում էլ ի՞նչ
Ծովեր կան մութ, ծովեր կան ցինջ,
Ի՞նչ են խորիում ծովերն հեռվի,
Բավ չէ՞ սիրտս դարեր վառվի,
Ի՞նչ են ուզում ափերն իմ ժեռ՝
Սրանք է՞լ են, միթե, անմեռ,
Որ անմեռ է վիշտս թվում, –
Ախ, տեղ բացեք ինձ էլ հեռվում,
Կուգեմ փշրել ծովի նման,
Ողջ ափերի ժեռն անսահման,
Կուգեմ անգամ Աստծուն բախվել,
Կամ ափերիս բանտում կախվել... (ՀՇ)

122. *Դուրս գրել պարագաները և որոշել դրանց տեսակներն ու խոսքամասային պատկանելությունը:*

ՉԼՈՒՍԱԳՈՐԾՈՑ ԽԱՉՔԱՐԸ

Գոշավանքի Սուրբ Լուսավորիչ եկեղեցու մուտքի աջակողմում շուրջ յոթ դար կանգուն է մի խաչքար՝ «Պաւղոս» ստորագրությամբ: Ո՞վ է «Պաւղոսը»: Անշուշտ մեկը մեր հանճարեղ վարպետներից, մի ձգնավոր, որ 2,5 մ բարձրությամբ և 2 մ լայնքով բազալտե ժայռաբեկորից հրաշք է կերտել՝ տաքիների համբերատար, գերմարդկային աշխատանքով, առանց նյութական որևէ ակնկալության:

Խաչքարն ապշեցնում է վարպետի հանդգնությամբ՝ բազալտե հսկա ժայռաբեկորի մակերեսը ծածկել է մի այնպիսի նրբին, հյուսկեն ցանցով, որ ժայռն աննյութականացնելու պատրանք ստեղծի:

Այս խաչքարի հիմքում գետեղված բուդրակի կենտրոնի փոսորակը խորհրդանշում է ցորենի հասկի ծլարձակումը, իսկ բուդրաձև զարդաքանդակը՝ հատիկից հառնած կենաց ծառը: Խաչի բունը պսակված է խաչքուռով: Ի՞նչ է խաչքուռը: Հայ երկրագործները սովորություն ունեին հունձքից հետո ցորենի հասկից պսակ (խաչքուռ) հյուսել, որը տանում, կախում էին իրենց տան պյուներից կամ գետեղում ձակատին որպես ընտանիքի բարօրության խորհրդանշան: Հեթանոսական շրջանի հայ երկրագործը պարտավոր էր երկրագործության հովանավոր Վանատուր աստծուն «Ամենայն նորոց պտղոց» տուրքը մատուցել: Քրիստոնեությունն այդ ծեսն ընդունել է խաչքուռ հյուսելու ձևով:

Խաչի թևերի վերադաս զարդերը ողկույզներ են՝ խաղողի, գինու խորհրդանիշը:

Այսքան պարզ ու վեճն այս և այլ խորհրդանիշները մեր խաչքարակերտ վարպետները դարեդար դրոշմել են ժայռաբեկորներին, ստեղծելով մեր խաչքարային արվեստը, որն իր ինքնատիպությամբ եզակի է աշխարհում:

Ըստ Առաքել Պատրիկի

123. *Գտնել բազմակի անդամները և որոշել դրանց չարահյուսական պաշտոնները:*

Դարերի փորձություններով են անցել ու դիմացել մեսրոպյան նշանագրերը: Ունենալով կուռ կառուցվածք, հավասարակշռություն, ծավալների հրաշալի բաշխում, մեսրոպյան գրերը նպատակային և ինքնօրինակ լուծումներով իրենց ոսկյա բաժանումներն են գտել տառապատկերներում:

Լայն տարածում և ճանաչում ունեցող մեսրոպյան նշանագրերի մեծագույն առավելությունը պայմանավորված է նրանց տեսողական դյուրըմբռնելիությամբ և դյուրընկալությամբ:

Ուղղահայաց, թեք, հորիզոնական և կոր գծերն ունեն, այսպես ասած, սիմֆոնիկ լուծումներ՝ բանաստեղծական են, ձկուն ու սլացիկ, մոնումենտալ են, պիրկ և անդդվելի:

Յուրաքանչյուր նիշ ունի իր դիմանկարը, իր ուրվագիծը: Տառերը բառի կամ նախադասության մեջ հաշտ համագործակից են և միասնական, իսկ ընդարձակ, ամբողջական էջերում հաճելի տոն են ստեղծում և ընդհանրացնում մակերեսը:

Հետագա դարերի մեր գրիչները, ծաղկողները, վիմագրողները ստեղծելով իրենց անհատական ոճը, չեն հեռացել ու խորթացել մեսրոպյան գրերից: Նրանց ստեղծած ու մշակած գեղագիր թռչնատառերի, կենդանագրերի, որմնանկարների, զարդատառերի հիմքում անխախտ ընկած է մեսրոպյան հրաշալի տառերի նկարագիրը:

*Ըստ Կարապետ Տիրատուրյանի
(Հայաստանի ժողովրդական նկարիչ)*

124. Կետադրել դերբայական դարձվածները և որոշել դրանց շարահյուսական պաշտոնը:

1. Այս ամենը տեսնելով թագավորը ավելի ևս հուսահատվում և Կաթավաթերից քաշվում է Սևան: 2. Թագավորը թեպետ ուներ կղզու մեջ հարյուրի չափ զինվոր, բոլորն էլ ընտիր, զինավարժ մարդիկ, բոլորն էլ քաջասիրտ և դիմագրավող, բայց նրանք էլ կղզում անգործ մնալով և արքայի նման հոգևոր պաշտամանց հաճախելով թուլացել թմրել էին արդեն և զենքերն ու զրահը մի կողմ ձգել: 3. Ակնոցի արանքից նրա ուսյալ աչքերը տեսնում էին զրահավորներին, մագաղաթյա մատենագրին եղեգնյա գրչով նրանց գովքը հորինելիս: 4. Հնձվորը միտք արեց, ուսը քորեց և դարձավ դեպի ծորը հնձելու կորեկի արտը: 5. Գուցե Բասուտա գետը ուրիշ գետի հետ խառնվելով հասնում է ծովին: 6. Այրի Ոսկեհատն ազատություն տվեց հեկեկանքին հարձակվելով ամուսնու սառչող դիակի վրա: 7. Սուլելով ու թառանջելով, որպես մի կենդանի, մի հրեշ, անցավ շոգեկառքը հետևից քարշելով նավթային վագոնների երկայն շարը: 8. Հագարացիք կարծելով թե շրջապատված են բազմաթիվ զորքերով սկսան իրար կոտորելով փախուստ տալ դեպի Վեդիի հովտաբերանը:

125. Որոշել դերբայական դարձվածի բաղադրիչ միավորների (կողմնակի անդամների) շարահյուսական պաշտոնները:

1. Մանկության հասակում, վերջացնելով յուր ուսումը Կեսարիայում և ծանոթանալով հույն և ասորի լեզուների հետ, հետո գնաց Կոստանդնուպոլիս: 2. Վերջապես վերադարձան նաժիշտները, բերելով իրենց հետ արծաթե սկուտեղի վրա ոսկե գավաթով զովացուցիչ օշարակ, որ պատրաստված էր մրգերի հուզից ու մեղրաջրից, այլև Արարատյան այգիների ընտիր պտուղներ: 3. Կանգնելով ևս մի երկու վայրկյան՝ նա դարձյալ լսեց նույն իշխանի վրեժի խոսքերը: 4. Հայր-Մարդպետին թվում էր, թե այդ Երեմիան ցուցամուլ է և ցուցադրում է իր գիտնականությունը՝ մոմատախտակը շարունակ ձեռքին բռնած: 5. Թեև զորքը այս վերջին օր ու գիշերը դեռ չէր հանդիպել թշնամու, բայց իշխանը շարունակ

հետախույզներ ու դետեր էր ուղարկում՝ առջևն ու շրջապատը դիտելու և ստույգ լուրեր բերելու: 6. Իրար հետևից ասես մութի, մշուշի քողեր ու վարագույրներ էին պատռվում՝ երևան հանելով նորանոր տեսարաններ: 7. Եկան նրանք, եկան մեծահորձանք՝ ամբողջ դաշտի ծայրը բռնած, եկան ու հանկարծ սկսեցին բաժանվել կողմերի վրա: 8. Տեսնելով պարսից բանակի հետ եկող փղերի վաշտերը՝ կատակներն ու գրույցները լռեցին հայոց բանակում: 9. Երբ սպարապետը, համհարզների միջոցով գնդերին կարգադրություններ անելուց հետո մտավ վրանը՝ զրահները հագնելու, հայոց բանակում նկատեցին, որ պարսից կողմից երեք ծիավոր սրարշավ գալիս են դեպի գետը: 10. Սողում էին նրանք՝ աչքերն այդ ոտքերին սևեռած, և այդ ոտքերից գատ ուրիշ բան չէին տեսնում:

126. Որոշել տրոհված լրացումների շարահյուսական պաշտոնները:

Ականջը բլբուլների երգերին և սպիտակ գլուխը կարմիր վարդերի մեջ սուգած՝ ծծեց Սաադին հեշտության բույրերը, և բույրերով գինովի՝ աչքերը գոցեց. – և տեսավ աշխարհը իր հոգու մեջ, ինչպես երագի մեջ մի երագի:

Տեսավ Հնդու խաղաղության գետերը սրբազան լուսոսներով օծուն:

Եվ Դելիի ոսկեդիպակ ապարանքների մեջ սիգաձեմ աղջիկներին տեսավ՝ գիշերագեղ վարսերի մեջ կարմիր նունուֆարներով:

Տեսավ նույնպես անապատը բոցակեզ, բեղվիների մոծույզների վազքը սրարշավ առյուծների ետևից՝ արծիվների թևերի տակ:

....Սպիտակ շղարշները հովին ծփծփում՝ ներս մտավ Նագիաթ՝ Սաադիի սիրած շիրագուհին:

Նագիաթ՝ վարդերի փունջը գրկին, մոտեցավ բանաստեղծին և վարդաբույր ծայնով ողջունեց:

....Եվ ապա Սաադին հոգու խորին հատակից նայեց մեկ՝ իր շուրջը բռնկած հեքիաթ-աշխարհին, մեկ՝ իր առջևը՝ լուսաժպտուն հրաշք-աղջկան, և զգաց տաք արցունքի մի կաթիլ իր հին սրտի մեջ, և բռնելով աղջկա փոքրիկ ձեռքը, համբուրեց ու դրեց լացող սրտի վրա՝ ասելով.

– Քո շուշան մատներով գրի՛ր «Գյուլխտան»-իս հետին էջի վրա իմ այս վերջին խոսքերը.

«Ծնվում ենք ականա, ապրում ենք զարմացած, մեռնում ենք կարոտով...»:

(ԱԻ)

127. Որոշել նախադասություններին ներդրված միավորները:

Ա. Նոյեմբերի մի ցուրտ գիշեր, երբ երեկոյան պաշտոնական աշխատանքս վերջացնելուց հետո, վերադարձա տուն և մտա ննջարանս՝ գրական գործովս պարապելու (ննջարանս միշտ տաք էր, որի պատճառով այդտեղ էին փոխադրել սեղանս), ականա կանգ առա զարմացած: Գրասեղանիս վրա վառվում էր լամպը: Մահճակալիս վրա երեսնիվեր պառկած էր մեկը և խռմփալով քնած էր: Վերմակը,

ինչպես երևում էր, սկզբում ծածկել էր, բայց հետո, քնի մեջ, պատի կողմն էր գցել: Աջ ձեռքը կախ էր ընկել մահճակալից ներքև: Ժիլետի կոճակները բաց էին, և տակից երևում էր սատիկնե կապույտ վերնաշապիկը, որի օձիքը կապվում էր կողքից: Բաճկոնը, մաշված աստառով, կախված էր մահճակալի գլխից: Գլխարկը, ուսանողական կապույտ երիզով, ընկած էր բաճկոնի տակ, հատակի վրա: (ՆԴ)

Բ.Մի երկու հոգված են ուզում գրել (ռուսերեն) և հնար չի լինում – իսկի ժամանակ չկա, թեև շատ հարմար մոմենտ է, և սիրտս ուզում է գրել այդ վաղուց (հողվածները ռուսների համար պիտի լինեն, իհարկե): Ի վան Ֆադեյիչի վերջին «Հատվածը» (պոեմից) կարդացի: Ամբողջն անմշակ է (ինչպես և նախագգուշացրել է հեղինակը), մի քանի կտորներ ազդու են և լավ: Այս մասին շատ երկար պետք է խոսել – նամակով գրելու բան չէ, համենայն դեպս թույլանյանի գրած ամեն մի տողը ինձ համար հետաքրքրող է և նշանակալից, թեև իբրև պոետ ես ինձ միանգամայն օտար եմ զգում նրան.... ես նրան երկրպագու եմ և սիրում եմ, բայց նրա աշխարհն իմ աշխարհը չէ (հուսով եմ սխալ չեք ըմբռնի – սրանով ես չեմ ուզում ժխտել նրա մեծությունն ու նշանակությունը....): Ինչևէ, սա երկար բան է...

...Ստադիր ենք «Գարունը» լույս ընծայել: Բայց այժմ դա «Պանթեոնի» հրատարակությունը կլինի («Պանթեոնի» կազմը Ձեզ հայտնի՞ է....): Ուզում ենք միայն ջահելների ուժերով հրատարակել, տեսնենք ի՞նչ դուրս կգա:

Վ. Տերյանի նամակը Ն. Թումանյանին

128. Դուրս գրել նախադասության անդամ չհանդիսացող բառերը և որոշել դրանց խոսքամասային պատկանելությունը:

Ա. Մի ձգողական ուժ կար Բակունցի մեջ, որ քաշում էր դեպի իրեն: Բայց ինքը, հակառակ իր սիրալիք պահվածքին, մի խորհրդավոր անհաղորդություն էր կրում իր մեջ: Որքան էլ անկեղծանում էր. – իսկ նա երբեք սառը խոսակցություն չէր վարում, – զգում էիր, որ, այնուամենայնիվ, հոգու շատ դռներ քո առջև փակ են մնում: Ես կարծում էի, թե ինձ մոտ է այդպես, բայց հետո նկատեցի, որ նույն տպավորության են իմ բոլոր հասակակիցները, ավելին. գրական ավագանին, գրողներից նրանք, որ նույն մտածելակերպն ունեն, ինչ նա, համախոհներ լինելով՝ հաճախ էին հանդիպում միմյանց: Նույնիսկ Չարենցը... գրական թևը, որին պատկանում էր Բակունցը, գլխավորում էր Չարենցը: Վերջինս գիտեր այդ: Բակունցն էլ գիտեր, ընդունում էր, որ այդպես էլ պետք է լինի և խոսում էր նրա մասին, որպես գրական շարժման պարագլխի նույնիսկ այն ժամանակ, երբ գծոված էր բանաստեղծի հետ: Բայց նկատել էի մի բան. Չարենցը ծայրահեղորեն տրամադրության տեր մարդ, բորբոքուն ու անհավասարակշիռ, որ հաճախ հաշիվ չէր տալիս, թե իր հետ խոսողը կի՞ն է, տղամա՞րդ, բոլորովին այլ էր Բակունցի ներկայությամբ, քաշվում էր, զսպվում, նեղվում նույնիսկ: Եթե կարելի է ասել Բակունցը դյուրամատչելի չէր անգամ Չարենցի համար, ուր մնաց ինձ նման երիտասարդների, որոնց աչքին Չարենցը և Բակունցը գրական կուռքեր էին:

Ռուբեն Չարյան

Բ. Անցյալը մոռանա՞մ... Երկնքի աստղերը կկողոպտեի՝ վարձատրելու համար այն մարդուն, որ կկարողանար մոռացնել տալ ինձ իմ անցյալը... որ յուր դեղերով կամ կախարդական հմայությամբ հնար գտներ իմ հիշողությունները բթացնելու: Մոռանա՞լ... Այո՛, այդ եմ կամենում, այդ է իմ միակ փափագն ու ցանկությունը: Օ՛, ինչպես երջանիկ կլինեի, եթե կարողանայի չհիշել այլևս այն, ինչ կատարվել է... Այն, որ հիշատակը բազմադարյան վիշապի պես կրծում, կեղեքում է իմ խիղճը... Կարո՞ղ եմ միթե մոռանալ, որ ես Սևադայի, իմ բարյացապաշտ աջակցի տունն ավերեցի՝ հորն ու որդուն միասին կուրացնելով... Կարո՞ղ եմ մոռանալ, որ ես Ամրամի, իմ հավատարիմ զինակցի տունը կործանեցի, նրա խաղաղության օթևանը դժոխքի փոխելով... Կարո՞ղ եմ մոռանալ, որ ես քո կյանքը թունավորեցի՝ կաթոգին սերդ անարգելով, երջանկությունդ կապտելով... Ասա՛, իմ սիրելի, սրանցից ո՞րը մոռանամ, կամ ինչպե՞ս չհիշեմ, որ այս ամենը կատարվել է մի հանցավոր սիրո, մի տմարդ օրինազանցության պատճառով... Ո՛չ, ես արժանի չեմ ներման... Ամենին կարելի է ներել, բացի նրան, ով կոչված է մարդկանց բախտը կառավարելու, որ պաշտոն ունի ժողովուրդ հովվելու, առաքինության օրինակ ու առաջնորդ հանդիսանալու... հասարակաց բարվոքն ու երջանկությունը հսկելու... (Մ)

129. Գտնել բարդ նախադասությունները և որոշել դրանց տեսակները:

Օքսֆորդ

Օքսֆորդի համալսարանը անգլախոս աշխարհի ամենահին համալսարանն է և գոյություն ունի գրեթե 9 դար: Չնայած հիմնադրման կոնկրետ ամսաթիվ գոյություն չունի, սակայն ուսուցում եղել է 1096 թվականից: Այն արագորեն զարգացել է 1167-ից, երբ Հենրի Երկրորդ թագավորն անգլիացի ուսանողներին արգելեց հաճախել Փարիզի համալսարան: Ամբողջ աշխարհից ուսանողներ ու գիտնականներ են գալիս ուսուցման և հետազոտությունների միջազգային հեղինակություն վայելող այս կենտրոն: Ավելի քան 18 000 ուսանողներ ներկայացնում են 130-ից ավելի երկրներ: Օքսֆորդը կոլեգիալ համալսարան է, որտեղ 39 ինքնակառավարվող քոլեջներ դաշնային համակարգով միավորված են մեկ համալսարանի մեջ: Կան նաև 7, այսպես կոչված՝ մշտական մասնավոր բաժիններ՝ հիմնադրված տարբեր քրիստոնեական ուղղությունների կողմից: 1249-1264 թթ. հիմնադրված քոլեջներն ամենահինն են: Դրանցից մոտ մեկ դար հետո Օքսֆորդն աննախադեպ հաջողությունների հասավ ուսուցման բոլոր ոլորտներում և արժանացավ կղերականների, ազնվականների և մտավորականների գովասանքին: Օքսֆորդը հայտնի է դիվանագիտական, միջազգային հարաբերությունների և իրավունքի ոլորտներում իր առաջատար դիրքով:

Տարբեր ժամանակներում Օքսֆորդում սովորած հայտնի մարդկանցից են գրող Օսկար Ուայլդը, դերասան Հյու Գրանտը, ԱՄՆ-ի նախագահ Բիլլ Բլինթոնը, Բրիտանիայի վարչապետ Թոնի Բլեյերը և այլք:

Քեմբրիջ

1200 թվականից Քեմբրիջը առևտրական համայնք էր, որը նաև կոմսության քաղաք էր և ուներ մեծ հեղինակություն վայելող մեկ դպրոց: Այն ժամանակ՝ 1209 թվականին, որոշ գիտնականներ փախան Օքսֆորդ քաղաքի հանդեպ թշնամաբար տրամադրված բնակիչներից և բնակություն հաստատեցին Քեմբրիջում: 1226 թ. ուսանողների և դասախոսների բանակը բավական մեծ էր, և նրանք ստեղծեցին հատուկ կազմակերպություն, որը պարբերական դասընթացներ էր կազմակերպում: Հենց ամենասկզբից քաղաքի և ուսանողների միջև տարաձայնություններ կային: 14-15 տարեկան ուսանողները հաճախ անհանգստություն էին պատճառում, մյուս կողմից քաղաքի բնակիչները վարձով սենյակների և սննդի համար շատ մեծ գումարներ էին գանձում: 1231 թ. Հենրի III թագավորը ուսանողներին և դասավանդողներին վերցրեց իր պաշտպանության տակ և կազմակերպեց նրանց բնակարանային հարցերը:

Իսահակ Նյուտոնից մինչև Սթիվեն Հոքինգ՝ Քեմբրիջի համալսարանը ծեռք է բերել չգերազանցված հեղինակություն: Այն հիմնականում մասնագիտացված է բնական և ճշգրիտ գիտությունների մեջ: Բավական է նշել միայն այն փաստը, որ ՂՆԹ-ն (մարդու գենետիկ կոդը) հայտնագործվել է հենց Քեմբրիջի համալսարանում:

Համալսարանի հայտնի շրջանավարտներից են Օլիվեր Կրոմվելը, Զարլզ Ղարվինը, Վլադիմիր Նաբոկովը, Զավահարլալ Ներուն, արքայազն Զարլզը և այլք:

Ըստ Ալբերտ Փարսադանյանի

130. Որոշել բարդ համադասական նախադասությունների համազոր քաղադրիչների միջև առկա հարաբերությունները:

1. Վահրամ սեպուհի հրամանով նրանք դուրս եկան իսկույն իրենց խուցերից և սպառազինված շարվեցին կղզու ծառապատ տափարակի վրա: 2. Երկուսից մեկը. կամ կհաղթանակեմ, կամ թե իմ խմբով իսպառ կջնջվեմ: 3. Ոչ ոք մինչ այդ չէր լսել իշխանից որևէ ծանր խոսք կամ վիրավորանք. ի՞նչ էր պատահել այժմ. ինչո՞ւ այդ աստիճան վրդովվել էր նա: 4. Նա Տիրոջ սուրբ սեղանի վրա պատարագ էր մատուցում, բայց հարկը պահանջած ժամանակ թագավորների հետ բանակցություններ էր անում յուր հայրենիքի գործերի վերաբերյալ: 5. Դռան ճակատը պատած էր սև պաստառներով, իսկ վերևում փողփողում էին երկու սև դրոշակներ: 6. Նստեցի իմ տեղը, նրա դիմաց, և ինքս ճնշված նրա արտասովոր հոգեկան վիճակի տպավորության տակ, սկզբում ոչինչ չկարողացա արտասանել և միայն ապշած դիտում էի նրան: 7. Հանկարծ նա ծոցից հանեց տետրը, թերթեց քարերի և քանդակների նկարները, թերթեց և քարե արծվի բույնը պարսպի գլխին ու սպիտակ թղթի վրա մատիտի արագ շարժումով նկարեց կնոջը՝ օջախի մոտ նստած, աչքերը օջախի քարին: 8. Սակայն անհանգստությունը դրանից չնվազեց. ընդհակառակը, գնալով այն խորացավ: 9. Մերթ պատկերացնում էր նրան հայ գերիների բազմության մեջ՝ պարսից զինվորներով շրջապատված, կամ գերության ճանապարհին մենակ, արցունքն աչքերին ու բոկոտն:

131. Որոշել բարդ ստորադասական նախադասությունների բաղադրիչների արտահայտած հարաբերությունները:

1. Պապը գիտեր, լսել էր և այժմ էլ տեսնում էր, որ հայ նախարարների մեջ չկար ընդհանուր երկրի շահագրգռություն, մտավոր բարձր կրթություն, որ հասկանալի երկրի, հայրենիքի ազատությունը: 2. Նրան թվում էր, թե ինքը լավ չի հասկանում այդ մարդու նպատակը, և չնայած նրան ասել, բացատրել էին, թե ինչի է ձգտում Մերուժանը, նրան այնուամենայնիվ թվում էր, թե տակավին կան բաներ, որ պարզ չեն: 3. Գիշեր էր, մեկն այն ականակիր ու մռայլ գիշերներից, երբ երկնքում ոչ մի աստղ չի երևում և մի քանի քայլի վրա գտնվող ծառերը թվում են դավադիրներ, երբ մարդ իր ճանապարհին շարունակ սպասում է փոսերի ու վտանգների: 4. Սևանի առանձնահատկություններից մեկն էլ այն է, որ նրա ջուրը քաղցրահամ է: 5. Եթե ինձ հարցնեին, թե որն է Իսահակյանի բնավորության բնորոշ գիծը, ես կասեի – նախ անմիջականությունը, ապա գրուցասիրությունը, որն անշուշտ հետևանք էր առաջինի: 6. Զգում էր մարմնական թուլություն ու քաղց, որովհետև գիշերը լավ չէր քնել: 7. Կառքը կանգ առավ ճանապարհի բերանին, որովհետև նրա առաջը կապեցին մի երկայն ձողով: 8. Որքան նա ոգևորվում էր, որքան նրա ծրագրերը մեծանում էին, այնքան ինքը փոքրանում էր կառքի վրա, այնքան կուչ գալիս Միքայելի մոտ և նմանվում մի մեծ տգրուկի, որ պատրաստվում է ծծել իր հարևանի արյունը: 9. Սկզբում նրա կատաղի ցասումը, որ անշուշտ հետևանք էր իմ անզգույշ խոսքերի, և ապա այդ հուսահատական հեկեկանքը, որ համակեց ինձ անհուն կարեկցությամբ, այն աստիճան ազդել էին ինձ, որ ես կատարելապես սառել կարկամել էի՝ չիմանալով ինչ անեմ, ինչ ասեմ, որ ուղղեմ սխալմունքս և հանգստացնեմ նրան:

132. Կազմել տրված նախադասությունների գծապատկերները:

1. Վերջին խոսքերի հետ նրա՝ մինչ այդ անզուսպ ցասումով վառվող աչքերը հանկարծ լցվեցին անզորության առատ արտասուքներով, նա ընկավ աթոռի վրա, դեմքը ծածկեց ձեռքերով, և մի խելագար հեկեկեկանք սկսեց վեր ու վար նետել նրա մարմինը ջրային ուժգին ցնցմունքով: 2. Նրա գրույցները լսելիս ինձ միշտ թվում էր, թե հայ ժողովուրդը իր դարավոր հոգևոր գանձերի շտեմարանի բանալիները և համով պատմելու շնորհը կտակել է նրան՝ իր ծոցից ելած արժանագույնին. և հայ ժողովրդի այդ իմաստուն, լայնահորիզոն ներկայացուցիչը հաստատորեն ու շռայլ գործադրում է իր ստացած ժառանգությունը: 3. Նրանք այնպես էին հարվածում, ինչպես իրենց անձնական թշնամուն, իրենց անձնական կեղեքիչին, իրենց չարաչար կյանքի պատճառ եղողին: 4. Աշնան առատությունը թափվում էր այգիներում ու ճանապարհներին, գնում էր ջրերի հետ, բայց այգիներում չկար այդ պահի սովորական կենդանությունը. չէին երևում այգեկույթ անողների աշխույժ խմբեր, չէր լսվում արևառ աղջիկների ու հարսների խաղողաքաղի զրնգուն երգը. չէին լսվում խաղողն այգիներից տան հնձանները կրող սայլերի ճռինչը և

սայլապանների խրախուսական ու փաղաքշական խոսքերը եզներին: 5. Երբ պալատի և միջնաբերդի լույսերն սկսեցին վառվել, և մութը պատեց քաղաքը՝ միջնաբերդից մի ձիավոր դուրս եկավ քաղաք և ձին քշեց դեպի այգիները: 6. Այդ մութն ավելի զգալի էր դարձնում մի նիհար լույս, որ երևում էր առանձնացած մի խցում. այդտեղից լսվում էր տարօրինակ մի ձայն, որը մերթ հիշեցնում էր փայտփորիկի թխկոց, մերթ երկանքի խուլ աղոց:

133. Ամբողջացնել տրված նախադասությունները՝ ավելացնելով երկրորդական նախադասություններ և որոշել դրանց արտահայտած հարաբերությունները:

1. Կարճ ժամանակ անց հայտնի դարձավ....
2. Քաղաքում պտտվող լուրերն այն աստիճան հակասական էին....
3. Եթե չհասցնեն ժամանակին կանխել աղետը....
4. Նրա մտքինն այն է....
5. Դրանք հենց այն մտքերն էին....
6. Նա սիրում էր պատմել այն մասին....
7. Նրան կարելի էր հանդիպել միայն այդ սրճարանում....
8. Տուն էր գնում միայն այն ժամանակ....
9. Քաղաքը ջերմորեն էր ընդունում նրանց....
10. Նա այնպես էր արտասանում....
11. Փոքրիկին հատուկ էին ուղարկել գյուղ....

134. Բարդ նախադասությունները վերածել դերբայական դարձվածով պարզ նախադասությունների:

1. Դիվան դայու միտքն էլ տարուբեր էր լինում, ինչպես քամիների բերանն ընկած չոր տերև: 2. Եթե արևը չխոնարհվեր դեպի մայրամուտ, նա առանց հոգնության երկար կմնար այդ դիրքով: 3. Երբ ծանոթ արտին հասավ, հենվեց կայծքարով հրացանին, միտք արեց: 4. Նրանք և՛ ժպտում էին, և՛ ժպիտի հետ սրբում էին արցունքը, որ ծորում էր աղբյուրի պես: 5. Հերիք էր աչքն ընկներ մի դեմքի, տեսներ գեղեցիկ մի անկյուն, մամռապատ մի քար, որպեսզի թղթի վրա մատիտով նկարեր այն, ինչ տեսել էին նրա աչքերը: 6. Մոխրի մեջ խաղացող երեխաները տեսան, թե ինչպես շները հաչելով վազեցին ձիերի վրա: 7. Քանի անգամ է նա նստել հենց այն քարի վրա, որ տեղահան արեց ակնոցավորը: 8. Հենց որ աղաղակն ու հրդեհն սկսվեցին, թշնամին շփոթված պիտի փախչի: 9. Սուրը ժամանակ չտվեց նրանց իրագործելու այն մեծ նպատակները, որ ունեին իրենց հայրենիքի համար: 10. Րաֆֆին էր, որ արծակ գրականության գեղեցիկ լեզվի հիմքը դրեց: 11. Երեքի դեմքերից երևում էր, որ այդ լռությունը մի տեսակ զինադուլ էր: 12. Այն օրից, որ այդ լույսը բերեցին Հայաստան, անցել է համարյա մի դար: 13. Օդի մեջ բուրում էր խիստ ախորժելի զովություն, որ ներշնչված էր ճոխ բուսականության մեղմ

անուշահոտությամբ: 14. Ես շատ ուրախ եմ, որ ազատվեցի նրանցից: 15. Բարկությունը խեղդում էր նրան, երբ մտաբերում էր վաղեմի ժամանակները:

135. Դերբայական դարձվածով պարզ նախադասությունները փոխակերպել բարդ նախադասությունների:

1. Բերդի մուտքը նկարելիս մատիտը մի պահ ձեռքին մնաց: 2. Վերադառնալով յուր հայրենիքը՝ նա գինվորական պաշտոններ էր վարում: 3. Հոր անդրանիկը լինելով՝ նա փոխարինում էր և՛ տղայի, և՛ աղջկա: 4. Մտնելով քո հայրենի երկիրը՝ ես անցա կրակի և մոխիրների միջով: 5. Փակված լինելով հայրենական լեռների խլության մեջ՝ Աշխենը շատ փոքր տեղեկություններ ուներ դրսի աշխարհից: 6. Տեսնելով նրանց՝ Մերուժանը ամբողջ մարմնով դողաց: 7. Թեմական առաջնորդ Եփրեմ եպիսկոպոս Փիրվերդյանը նույն առավոտ էր եկել թեմի կենտրոնից՝ թաղմանը ներկա լինելու համար: 8. Ձեռքում բռնած ուներ մի մեծ գույնզգույն թաշկինակ՝ արծաթե դրամներով լի: 9. Հիշում էր մի քանի ամսից ի վեր յուր գործ դրած ջանքերը, անխոնջ աշխատությունները՝ բաժանված ու պառակտված ուժերը միացնելու, երկիրը՝ օտար բռնությունից, իսկ գահը կործանումից ազատելու համար: 10. Այս ամենը տեսնելով՝ թագավորը ավելի ևս հուսահատվում և Կաթավաբերդից քաշվում է Սևան: 11. Օրիորդը, որ հուզմունքից շառագունել էր, արդեն նմանվում էր այդ վայկյանին մի հրաշագեղ դիցուհու, որ իջնում էր երկնքից՝ յուր սիրած մահկանացուի անիրավ ճակատագիրը ջնջելու:

136. Կրավորական կառուցվածքի նախադասությունները փոխակերպել ներգործականի:

1. Քաղաքը հիմնադրվել է անգլիացիների կողմից 1840 թվականին: 2. Բայազետի բերդը, որտեղ ամրացել էր փոքրաթիվ ռուսական կայազորը, պաշարվել էր թուրքական 20 հազարանոց բանակով: 3. Խաչի նշանը եկեղեցիների գմբեթներին հաստատվել է տյառնեղբայր Հակոբի շնորհիվ: 4. 302 թվականին Գրիգորը մեկնում է Կեսարիա, ու Ղևոնդիոս արքեպիսկոպոսի կողմից ձեռնադրվում է Հայոց եպիսկոպոսապետ: 5. Երևանի Ալեքսանդր Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնի շենքը կառուցվել է 1940 թ. հնուտ ճարտարապետների կողմից: 6. Գրենադա կղզին հայտնաբերվել է Կոլումբոսի կողմից 1498 թվականին: 7. Երկրաշարժերի միջազգային սանդղակը մշակվել, այնուհետև կատարելագործվել է իտալացիներ Մերկալիի և Քանքանիի կողմից: 8. Առասպելը պատմում է, որ Հռոմը հիմնվել է երկվորյակ եղբայրներ Ռոմուլոսի և Ռեմոսի կողմից: 9. Ֆրանսիայի ափերը ողողվում են Հյուսիսային և Միջերկրական ծովերի, Բիսկայան ծոցի, Պա դե Կալե և Լա Մանշ նեղուցների ջրերով: 10. Մ.թ.ա. 80-ական թվականներին Աղծնիքում, Արևմտյան Տիգրիսի ձախակողմյան վտակ Քաղիրթ գետի հովտում Տիգրան Երկրորդի կողմից հիմնադրվում է Տիգրանակերտը:

137. Ներգործական կառուցվածքի նախադասությունները փոխակերպել կրավորականի:

1. Դվին քաղաքը հիմնադրել է Խոսրով Կոտակ թագավորը (330-338 թթ.) 4-րդ դարի 30-ական թվականներին: 2. Առաջին տպագիր գիրքը՝ «Ուրբաթագիրքը», տպագրել է Հակոբ Մեղապարտը 1512 թ.: 3. Արգենտինայի խորհրդարանը 2006 թ. նոյեմբերի 29-ին ընդունել է ապրիլի 24-ը ի հիշատակ Հայոց ցեղասպանության «Հանդուրժողության գործադրության և ազգերի միջև հարգանքի օր սահմանելու մասին» օրինագիծը: 4. Պլատինը հայտնագործել է իտալացի Ջովիաս Սքալիգերը 1557 թվականին: 5. Սաղմուքը քրիստոնեական օրինաբանություն է, որն ըստ ավանդության շարադրել է հրեական Դավիթ թագավորը: 6. Դելֆիններն ու կետածկները փոքր ձկներին խլացնում են գերծայնային հնչյուններով: 7. Ըստ չինական լեգենդի՝ թեյն առաջին անգամ գործածության մեջ է դրել Շեն Նուն կայսրը (մ.թ.ա. 12-րդ դար): 8. Էջմիածնի Սուրբ Հռիփսիմե եկեղեցին հիմնադրել է Կոմիտաս Առաջին Աղցեցի կաթողիկոսը՝ պատմական Վաղարշապատի պարիսպներից դուրս: 9. Վանի թագավորության ծաղկուն քաղաքներից մեկում՝ Արգիշտիխինիլի տեղում, հատկապես սրա արևելյան բլրի վրա, Երվանդունիները կառուցում են իրենց նոր մայրաքաղաք Արմավիրի միջնաբերդն ու մեխյանները, պալատական համալիրները: 10. «Միավորված ազգեր» անվանումն առաջարկել է ԱՄՆ-ի նախագահ Ֆրանկլին Ռուզվելտը Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ժամանակ՝ 1942 թվականի հունվարի 1-ին «Միավորված ազգերի հռչակագրում»:

138. Կետադրել տրված հատվածները և բացատրել մեջբերվող խոսքի կետադրությունը:

Ա. Թագավորը զարմացավ՝ տեսնելով յուր առաջ Գևորգ Մարգպետունուն:
Դո՞ւ էլ քո թագավորի հետ ճգնելու եկար հարցրեց նա իշխանին ժպտալով:
Ո՛չ, տեր արքա...Եթե իմ զորքին թագավորն առաջնորդեր, ես քսան տարով կերիտասարդանայի:
Քո զորքի՞ն. մի՞թե զորք ունիս ժողոված զարմանալով հարցրեց արքան:
Այո՛, մեծափառ տեր:
Որտե՞ղ է գտնվում բանակը:
Այստեղ, Սևանում:
Սևանո՞ւմ ավելի ևս զարմանալով հարցրեց թագավորը:
Այո՛, տեր արքա, Սևանում...
Թագուհին, որ ներկա էր իշխանի խոսակցությանը, ընդհատեց նրան
Ես նայում էի իմ դիտանոցից, երբ քո լաստը մոտենում էր կղզուն. քեզ հետ միայն մի խմբակ կար, հազիվ քսան մարդուց բաղկացած, իսկ մնացածները ե՞րբ հասան այստեղ:
Իմ բանակը կազմված է հենց քսան մարդուց, ու ավելին ձեռք բերել չկարողացա պատասխանեց իշխանը:

Դու հիվա՞նդ ես, Մարգարետունի իշխան հարցրեց թագավորը՝ աչքերը նրա վրա սևեռելով:

Գուցե կասկածում ես, թե խելագարվա՞ծ եմ ժպտալով հարցրեց իշխանը:

Այո՛, ինձ այդպես է թվում հարեց թագավորը լրջությամբ: Ասում ես, որ քսան մարդուց է բաղկացած բանակդ, և միևնույն ժամանակ փափագում, որ քո թագավորն առաջնորդե՞ս նրան: Ծա՞ղր է այդ, թե երգիծանք...

Քա՛վ լիցի, եթե համարձակվիմ այդչափ լրբանալ քո առաջ, տեր արքա... պատասխանեց իշխանը հուզվելով:

Ի՞նչ զորք է ուրեմն այն, որի անունով խոսում ես դու:

Հենց հիշածս քսան հոգիներն են: Նրանք են իմ զորքն ու բանակը կազմում:(Մ)

Բ. Հայրը ոտքի ելավ՝ դառնացած կերպով ասելով

Իզուր կանցնի թե՛ քո աղաչանքը և թե՛ քո խնդիրքը, Սամվել: Մերուժանը այն տեսակ մարդկանցից չէ, որ ամեն մի համբակի խոսքը լսե:

Արյունը կատաղի հոսանքով անցավ դեպի Սամվելի գլուխը:

Հա՛յր... Ձայն տվեց նա, և նրա խռովյալ աչքերը վառվեցան բարկության բոցով: Ե՞ս եմ այդ համբակը:

Այո՛, դու ես Սամվել: Ես չկարողացա հասկացնել քեզ ո՛չ իմ միտքը և ոչ իմ նպատակները, այժմ մնում է հարցնել քեզ. դու ո՞ր կուսակցությանն ես պատկանում:

Այն կուսակցությանը, որ հավատարիմ է մնացել հայրենի եկեղեցուն և սիրելի թագավորին:

Ուրեմն դու իմ որդին չես: Ով որ մեզ հակառակ է, մեզանից չէ: Մենք անխնա պատժել գիտենք այդպիսիին:

Եվ ո՛չ դու իմ հայրն ես:

Սամվել...

Ի՞նչ է, դավաճա՞ն...

Հայրը ձեռքը տարավ դեպի յուր սուրը: Բայց որդու սուրն արդեն մերկացած էր: Նա շողշողաց և կայծակի նման մխրձվեցավ հոր սրտի մեջ: Նա ընկավ՝ հառաչելով

Հայրասպա՜ն... (Ռ)

139. Ուղղակի խոսքը փոխակերպել անուղղակի:

1. –Այո՛, Մերուժա՜ն, – պատասխանեց վերևից մայրը դառնացած կերպով,– քո հայրենական տունը յուր դռները փակում է քո առջև, որովհետև դու քո սրտի դռները փակեցիր թե՛ Աստծո, թե՛ քո հայրենիքի և թե՛ քո խղճի առջև...

2. –Դուք արդեն բավական եք. ես հազարներ կջախջախեմ ձեզանով,– բացականչեց Փևրոզ իշխանը և դիմելով Վահրամ սեպուհին՝ ասաց,– գնանք այժմ երդվելու:

3. – Ես Շապուհի վարմունքը թեև անագնիվ, բայց յուր պետության շահերի կետից՝ շատ խելացի եմ համարում,– խոսեց Մեսրոպը:

4. –Իսկ իմ գործը կլինի,– ավելացրեց Մեսրոպը,– վերաստեղծել հայոց մոռացված տառերը և ազատել մեր հասարակությունը մեզ համար խորթ՝ հույն, ասորի և պարսիկ դպրությունից:

5. –Ես չեմ հարցնի, Սամվել, թե դու ի՞նչ պիտի անես,– ասաց նա վշտացած ձայնով,– բայց կասեմ, որ մնայլ մտքեր են թաքնված քո խոսքերի մեջ...

6. –Թագավորը մեզ կկախե, եթե համարձակվենք նրա հրամանին անարգելու,– ասացին նրանք և խնդրեցին՝ չստիպել իրենց անհնազանդ գտնվել արքայի առաջ:

7. –Ո՛հ, գավակս. դու էլ պառկիր և հանգստացիր. գինվորը չպիտի զատվի յուր ընկերներից,– պատասխանեց իշխանը լրջությամբ:

8. «Գուցե իմ ձեռնարկությունը հաճելի չէ Աստծուն. գուցե նա բարկանում է, որ ես հանդուգն մտքեր եմ հղանում և խաղաղ քուն վայելող արարածների վրա անակնկալ հարձակում եմ գործում...»,– մտածում էր Մարգալետունի իշխանը:

9. «Իմ քաղաքացիները,– մտածում էր նա,– երես են դարձրել ինձանից... նրանք իմ վրա նայել անգամ չեն կամենում... նրանք ինձ մեռած են համարում, այո՛, բարոյապես մեռած...»:

10. «Ինչ էլ որ պատահելու լինի, փո՛ւյթ չէ»,– մտածեց նա խորին սրտմտությամբ և վճռեց առաջ գնալ:

140. Անուղղակի խոսքը փոխակերպել ուղղակիի:

1. Ստեփան Ջորյանը գրում է, որ Թումանյանին հիշելիս ամենից առաջ պատկերանում է իրեն նրա ժպիտը, այն ճառագայթող ժպիտը, որ մշտապես լուսավորում էր մեծ պոետի խորապես իմացական դեմքը, թիկնոցն ուսերին բուկինիստական խանութները շրջելիս, թե փութկոտ քայլերով այս կամ այն հիմնարկը գնալիս:

2. Մի առիթով Իսահակյանն ասել է, որ հին երգերի մեջ տեսնում է իր մանկությունը, երիտասարդությունը, իր լավ օրերը, սերը: Իր առաջին ուսուցիչը եղել է ժողովուրդը, ժողովրդի երգը, երբ դեռ ծանոթ չէր ոչ մի գրականության:

3. Բակունցը խոստովանում է, որ գրելուց առաջ կարդում է կլասիկներին, այն էր ընտրովի: Մի քանիսը կան, միշտ ձեռն է առնում, երբեմն շատ է կարդում, երբեմն քիչ, բայց անպայման կարդում է:

4. Պավլո Տիչինան գրում է, որ Ջորյանը օժտված է արտակարգ տաղանդով, նա լայն դիպազգոնի գրող է... Իրեն բախտ է վիճակվել ուկրաիններեն թարգմանելու նրա պատմվածքները:

5. Իր ինքնակենսագրության մեջ Գուրգեն Մահարին գրում է, որ 1936 թվականի օգոստոսի 9-ի գիշերը իրեն ձերբակալեցին: Իրեն տարան «Ինտուրիստ» ռեստորանից: Վահրամ Փափազյանի և Հրաչյա Ներսիսյանի հետ կոնյակ էին խմում և ձմերուկով թարմացնում կոկորդները:

6. Կոստան Ջառյանը խոստովանում է, որ ինքը չգիտի, թե ինչպիսի բանաստեղծ է կամ ինչ ուժի վիպասան, բայց մի դեր խաղացել է գրականության մեջ՝ միացրել է արևմտահայ և արևելահայ լեզուները:

7. Շիրազը գրում է, որ մեծ ու փոքր Մասիսներին է նայում ու մտածում, համոզվում, որ Աստուծո ստեղծած յուրաքանչյուր մագն անգամ անգերազանցելի է, անհասանելի, անշրջանցելի: Մարդն իր ամբողջ պատմությամբ ու ստեղծածով այդ հրաշքի գեղեցկության, այդ աստվածային լեռան առջև թերևս աշակերտ է սոսկ:

8. Համո Սահյանը խոստովանել է, որ ինչ գրել է. բոլորն էլ իր զավակներն են: Ինչքան էլ կակազ լինեն, խուլ կամ կաղ, հարազատ են իրեն ու գալու են իր թաղմանը:

9. Պարույր Սևակը գրել է, որ տասնյակ տարիների իր մտատանջությունները իրեն բերել են այն եզրակացության, որ գրականության մեջ վերջին հաշվով կարևորը *ինչ-ն է և ոչ թե ինչպես-ը*:

10. Պ. Սևակը, խոսելով Կոմիտասի մասին, ասել է, որ իր գիտակցական ողջ կյանքում ինքը եղել է նրա հետ, եթե կարելի է ասել՝ նրա մեջ, ինչպես բջիջը մարմնում, և այդպես էլ կգնա մինչև վերջին օրը, որ «վախճան» է կոչվում:

141. Տրված հատվածները ենթարկել շարահյուսական վերլուծության:

Ա. Գլածորի համալսարանը Միջնադարյան Հայաստանի նշանավոր ուսումնական կենտրոն էր Վայոց ձորի Աղբերանց վանքում: Այստեղ է տեղափոխվել 1282 թ. Տարոնի Առաքելոց վանքից: Կենտրոնը գլխավորում էր Ներսես Մշեցին: Համալսարանն ունեցել է իր կանոնադրությունը, ուսումնագիտական աստիճանավորումը, կիրառել է ավարտաճառերի պաշտպանություն:

Համալսարանում դասավանդվել են աստվածաբանություն, դիցաբանություն, իմաստասիրություն, քերականություն, ճարտասանություն, տրամաբանություն, թվաբանություն, աստղաբաշխություն, տոմարագիտություն, երկրաչափություն: Ուսումնառության տևողությունը 7-8 տարի էր: Շրջանավարտները ստանում էին «Վարդապետական գավազան», որը նրանց տալիս էր «դասասաց» լինելու իրավունք: Աստիճանի շնորհիվ տեղի էր ունենում հանդիսավոր արարողությամբ:

Համալսարանը հայկական ուսումնամշակութային կենտրոնների համար պատրաստել է մեծ թվով ուսուցչատներ: Գլածորի համալսարանը հովանավորել են Պռոշյան և Օրբելյան իշխանական տները, ինչպես նաև Սյունիքի եկեղեցական իշխանությունը:

Բ. 1936 թվականի հոկտեմբերին Վիլյամ Սարոյանն իմանալով, որ իր լավագույն բարեկամը Ռուբեն Մամուլյանը, որը գործերով դեռևս ամռանը մեկնել էր Թիֆլիս և Երևան, վերադարձել է, այցելում է նրան՝ Հայաստանի մասին տեղեկություններ իմանալու նպատակով: Ահա այստեղ էլ՝ Ռուբեն Մամուլյանի հարկաբաժնում, Վ. Սարոյանը հանդիպում է Չարլի Չապլինին: Տեսնելով նրան՝ մի պահ կարկանդակ է և դռների արանքում որոշ ժամանակ կանգնած մնում: Ռ. Մամուլյանը, տեսնելով հայրենակցի շփոթմունքը, նրան ներս է հրավիրում և ծանոթացնում Չարլիի հետ:

Նյու Յորքի այն համեստ կացարանը, ուր բնակվում էր Չարլի Չապլինը, գտնվում էր Վ. Սարոյանի կացարանի հարևանությամբ: Ամեն երեկո, երբ Չարլին վերադառնում էր նկարահանումներից, տունդարձի ճանապարհին գրեթե միշտ հանդիպում էր Սարոյանին, որը սովորություն ուներ երեկոները մեն-մենակ շրջել փողոցներով, տեսնել հոգաշատ մարդկանց, նրանց հոգան ու ցավը հասկանալ:

Վ. Սարոյանը հաճախ էր Չապլինին պատմում իր երկրի, իր ժողովրդի մասին, և վերջինս ցանկություն էր հայտնել լինել այնտեղ, էլ ավելի մոտիկից ծանոթանալ

հինավուրց այս երկրի և նրա մարդկանց հետ: Վ. Սարոյանը խոստացել էր նրան տանել իր երկիրը: «Կ'ուզէր երթայինք Բիթլիս,– մի առիթով վկայել է Սարոյանը,– ես շատ եմ լսել քեզմէ քո երկրի մասին, կ'ուզեմ տեսնել այն, երբ գործերնիս թեթևնա, անպատճառ պիտի երթանք, պիտի նկարեմ քու երկիրդ, որ միշտ քեզի հետ ըլլայ, աւա՛ղ, չկրցանք երթալ»:

ՈՃԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

142. Տրված հատվածներից դուրս գրել մակդիրները և բացատրել դրանց կիրառությունը:

Ա. Ծանր նստել է քարափը ծորում,
Հյուրընկալ տները մանկության ծորի,
Ճակատից քարե քրտինք է ծորում
Ուսից կախվում են մամուռ ու մորի:
Նստել է ծորում՝ երկինքը դեմքին,
Ծանր նստել է և ամեն մեկին
Իրեն արժանի պատիվն է տալիս.
Վայրի աղավնուն՝ հաճարը վայրի,
Մոլորված ամպին իր քիվն է տալիս,
Խրտնած քարայծի՛ն՝ մութն իր քարայրի:
Հոգնած ճամփորդին պատիվ է անում
Ցրտին՝ տաքության հոգեպահուստով,
Շոգին՝ ձյունահամ աղբյուրով անուշ
Եվ իր ստվերի լայն առագաստով: (ՀՍ)

Բ. Ու մթի մեջ հազարամյա, գիշերի մեջ խորը, անհուն՝
Խռնվել են նրանք ահա երկաթուղու կայարանում:
Դաշտն է դեմը, խավարակուռ ձգված է նա:
Չկա մի ծայն, չկա քամի, մութ է հիմա:
Դաշտն է դեմը՝ անժիր, անծայր մի զանգված խավարամութ,
Ու նստել է անաչք, անլույս խորհրդավոր կածանը մութ,
Շնթռկել է, որպես մի շուն, ու խավարն է հսկում հիմի,–
Շնթռկել է թանձր մութում, որպես անտես մի թշնամի:
Մութ նստել է կասկածը հին ու աչքերով խավարամած
Նայում է նա կայարանին, որ կանգնած է իրա դիմաց:
Շարժվում է մութը կարծես ու խավարով իր աչքերի–
Նայում է նա լուրթ աչքերին խելագարված անթարթ լարված՝
Նայում են մութ հեռուներին ամբոխները խելագարված: (ԵԶ)

143. Ընդգծել համեմատությունները, բացատրել դրանց գործածությունը:

Ա. Երբ հանգչում են ապարանքի ջահերը,
Եվ արծաթյա կապարի պես լուսընկան
Փայփայում է ավազանի ջրերը,
Շնջում է սյուզի նման էլ–Սաման:

Ականջն ի վար այնպես քնքուշ, հեգասահ,
Ինչպես լուսնի շողակաթը թավիշի
Այն հոյակապ սյուններն ի վար մարմարյա: (ԱԻ)

- Բ. Կախարդական մի շղթա կա երկնքում՝
Աներևույթ՝ որպես ցավը խոր հոգու.
Իջնում է նա հուշիկ, որպես իրիկուն,
Օղակելով լույս աստղերը մեկ-մեկու:

Մեղմ գիշերի գեղազանգուր երազում՝
Այն աստղերը, որպես մոմեր սրբազան,
Առկայծում են կարոտագին երազում՝
Հավերժաբար իրար կապված ու բաժան:

Ես ու դու էլ շղթաված ենք իրարու,
Կարոտավառ երազում ենք միշտ իրար,
Միշտ իրար հետ, բայց միշտ բաժան ու հեռու,
Աստղերի պես և հարազատ և օտար... (ԿՏ)

- Գ. Որպես լքված թավջութակի ծգված մի լար՝
Դողում է սիրտս կարոտով մի ահարկու.
Կարոտներիս գագաթն է այն՝ վերջի՜ն քնար.—
Մի պիրկ պարան ու երկնուղեշ փայտեր երկու:
Որպես բախտիս մութ քամահրանքը, կամ որպես
Մի հին խոստում, որ անկատար, դրժած թողի—
Կախաղանի փայտերն ահա քաղաքի մեջ
Կանգնել են, սեգ, ու սպասում են կախվողի:
Կանգնել են, լուռ, իրար կքած, փայտեր երկու,
Ու մեջտեղում դողդողում է, մեղկ ու երերուն,
Մի գորշ պարան, ինչպես տխուր այս օրերում
Անբոց մորմոքը նախրյան իմ ո՛րք հոգու:
Իջել է շուրջը մի անհուր իրիկնաժամ,
Ու լռություն մի անսովոր, անդուռ, անդող,
Ինչպես մորմոքը օրերի, ինչպես դաժան
Մահվան թախիժը՝ իմ անլուր սիրտը բանտող....
....Երթամ մարող ու մարմրող իրիկվա մեջ,
Որպես ուրու հալածական, որպես տեսիլ—
Տա՛մ պարանոցս կարոտին այն երկնուղեշ
Ու օրորվեմ եղերական ու անբասիր... (ԵԶ)

144. Ընդգծել փոխաբերությունները և բացատրել դրանց գործածությունը:

- Ա. Մի վերջին անգամ
Վերկից եկավ կայծակ հեռագիր,
«Ազդարարվում է օդային տագնապ...»
Թողեց ու գնաց կռունկն՝ հյուսիսի
Հավատարմագիրն ամառ կտուցին:
Թիթեռը սրտի պայթյունից մեռավ:

Ճնճդուկը մտավ գազապաստարան:
 Իսկ սարը, սարը,
 Լուսաքողարկման օրենքին հյու,
 Իր փշաքաղված գազաթներն ի վար
 Իջեցրեց ամպի վարագույրը սև:
 Սուլեյով տխուր և աններդաշնակ,
 Սարերից իջել, նույնիսկ տագնապած,
 Պուրակների մեջ հոգնած ծառերի
 Հանդերձանքներն է քամին քրքրում:
 Վաղ առավոտից,
 Առանց ընդմիջման և նախաճաշի,
 Պատուհանիս տակ անձրևը աշնան
 Առասպելներն է մեքենագրում: (ՊՍ)

Բ. Եվ քարավանը Աբու-Լալայի՝ աղբյուրի նման մեղմ կարկաչելով՝
 Քայլում էր հանգիստ, նիրհած գիշերով, հնչուն զանգերի անուշ դողանջով:
 Հավասար քայլով չափում էր ճամփան այն քարավանը ուղի ու մոլոր,
 Եվ դողանջները ծորում քաղցրալուր՝ ողողում էին դաշտերը անդորր:
 Սեղև փափկության մեջ Բաղդադն էր նիրհում ջեննեթի շքեղ, վառ
 երազներով,
 Գյուլստաններում բլբուլն էր երգում գազելներն անուշ՝ սիրո արցունքով:
 Շատրվանները քրքջում էին պայծառ ծիծաղով աղամանդեղեն,
 Բույր ու համբույր էր խնկարկվում չորս կողմ խալիֆաների քոչքից լուսեղեն:
 Գոհար աստղերի քարավանները թափառում էին երկնի ճամփեքով,
 Եվ դողանջում էր ողջ երկինքն անհուն՝ աստղերի շքեղ, անշեջ դաշնակով:
 Սեխափի բույրով հովն էր շշնջում հեքիաթներն հազար ու մի գիշերվա,
 Արմավն ու նոճին անուշ քնի մեջ օրորվում էին ճամփեքի վրա:
 Եվ քարավանը՝ օրոր ու շորոր, զնգում էր առաջ ու ետ չէր նայում,
 Անհայտ ուղին էր Աբու-Լալային բյուր հրապույրով կանչում, փայլփայլում: (ԱԻ)

Գ. Մայր էր մտնում իրիկնային արևը՝ թեժ լույսով վառված:–
 Ու երգելով կռվում էին ամբոխները խելագարված:–
 Դաշտն էր դեմը փռված էր նա շառագունված ու արևուն,–
 Ու հեռվում, ճամփի վրա հսկա քաղաքն էր երևում:–
 Ծո՛ւյլ նազանքով, իրիկնային արևի տակ անփույթ փռված՝
 Պսպղում էր քաղաքը հին՝ հազարերանգ մի զանգված:
 Հեռո՛ւ, հեռո՛ւ, անծայր ու լայն, տարածվել էր քաղաքը հին–
 Լողանում էր կարծես մարմանդ մշուշի մեջ իրիկնային:
 Հաղթ շենքերը, բարձր ցցված, կարծես կախված կարմիր օդում՝
 Հետգհետե մթնում էին, անգունանում ու աղոտում:
 Հեռու հրով միայն վառված պատուհանները ապակի
 Փայլում էին արյունամած վերջին հրին արեգակի.
 Արևի դեմ փայլում էին հրաբոսոր՝
 Բռնակվել էր նրանց սրտում տագնապը սուր...
 Եվ երկնքի սիրտը մխված բևեռների պես արնաքամ՝
 Փայլում էին արյունամած ծխնելույզներն հսկայական: (ԵԶ)

145. Պատկերավորման ո՞ր միջոցներն են գործածվել տրված հատվածներում:

Ա. Ամեն ինչ այնպես անդորր է ու կույս,
Որ չեմ հավատում կարմիր երազին:
Միրաժի նման փարվում է հոգուս
Անէ աշխարհի քնքշությունը հին:
Բայց չէ՞ որ այստեղ ապրել են անհույս—
Եվ չեն էլ լսել քնքշության մասին...
Օ՛, խորհուրդների հավերժական մայր,
Որ տառապանքների ու տարփանքի մեջ
Հղանում ես միշտ կյանքեր անհամար—
Հազար գույներով՝ հազար ելևէջ,—
Որ հղանում ես աշխարհի համար
Հավիտենական կշռությունների վեճ...
Օ՛, դու, բարբարո՛ս, խելագա՛ր, ցավո՛տ
Երբեմն իմաստուն, երբեմն— զազան,
Աշխարհներ այրող կախարդական խո՛տ,
Աշխարհներ շինող բախտի գավազա՛ն,—
Դիվային ոգին ճահիճների մոտ,
Ոչնչի՞ մասին,— աղո՛թք սրբազան... (ԵԶ)

Բ. Լռությունը մահվան թևով ծվարած
Առկայծում է կանթեղն աղոտ, մենավոր.
Եվ մեռնում է հեզ բամբիշը դալկացած
Էլ-Սամանի կրծքի վրա սգավոր:
Նա մեռնում է ինչպես ցողը բողբոջում,
Մանկին ինչպես սուրբ գրկի մեջ մայրական.
Եվ հրծծում է, աղոթքի պես շշնջում
Հեզ բամբիշի ականջն ի վար Էլ-Սաման:
— Կըխորտակեմ կամարները երկնային,
Ես չեմ թողնի, ես չեմ թողնի՝ դու մեռնես
Եվ կվանեմ, և՛ կհաղթեմ չար մահին,
Ես չեմ թողնի, ես չեմ թողնի՝ դու մեռնես:
Եվ գրկել է դժգունացող բամբիշին,
Մահվան հանդեպ սուր ու վահան է շարժում.
Եվ բամբիշի սառած-մեռած շրթներին
Իր հրեղեն սերն ու շունչը ներարկում: (ԱԻ)

146. Որոշել գործածված արտահայտչական միջոցները:

Ա. Չէ՛ ասում եմ, բախտավոր ես, ով անբախտ,
Իրավ, կյանքս և դժոխք էր, և դրախտ
Ախ, չգիտեմ ո՞ւմն է մեղքը, որ լացի,
Զուլալ եկա՝ պղտորվելով գնացի...
Ավաղ, ձեր մեջ ես ո՞նց զուլալ մնայի,
Ես անգին քար, գոհար ու լալ մնայի,
Գոհարին՝ վար, քարերին վեր տարաք դուք՝
Քար սրտերում ո՞նց մնայի ես մանուկ: (ՀՇ)

Բ. Ի՞նչ խոստանամ.

Եթե լեռ եմ՝ դաշտ չեմ դառնա,
Ոխերիմ եմ՝ հաշտ չեմ դառնա,
Թե սրբության ավագան եմ՝
Ի՞նչ լվացքի և խմորի՝ տաշտ չեմ դառնա...
Չեմ խոստանում,
Որովհետև համոզված եմ, հաստատ գիտեմ,
Որ երբևէ կոխ չեմ բռնի կամ չեմ պարի
Ուրիշների դեռ նոր թաղած
Կամ չքաղած
Մարգերի մեջ ու բոստանում...
Չեմ խոստանում,
Որովհետև համոզված եմ, հաստատ գիտեմ,
Որ ինձ նման մարդը երբեք
Չի գրպարտում-ամբաստանում
Ամմեղ տեղը և ո՛չ մեկին,
Մինչև անգամ... մարդանման գինու տկի՛ն... (ՊՍ)

Գ. Ով արարիչ և ավերիչ,

Որ դժվար է մարդ գլխի ընկնում՝
Բերածդ ի՞նչ էր, տարածդ՝ ի՞նչ:
Գալիս ես որպես իրարանցում
Եվ անց ես կենում որպես երազ.
Կյանք իմ, դու ծրի ներկայացում,—
Բայց ինչքան թանկ ես նստում վրաս: (ՀՍ)

147. Պատկերավորման և արտահայտչական ի՞նչ միջոցներ են գործածվել տրված հատվածներում:

Ա. Ամպ է նորից իմ շուրջ բոլոր,

Թվում է, թե խոլ ու խոլոր
Ժայռերն այստեղ տարին բոլոր
Ամպ են արտաշնչում:
Ամպը ամպի գիրկն է գալիս,
Ամպը ամպին կուլ է տալիս,
Ամպը ամպի մահն է լալիս,
Հողն արցունքով թրջում:

Ամպերի հետ որոտալով,
Ժայռերի հետ կռիվ տալով,
Հոխորտալով ու ժպտալով
Որոտանն է փախչում:
Ալիքները թափով գալիս,
Վարսերն իրենց թափ են տալիս,
Կարծես իրար ծափ են տալիս,
Ու ճչալով թռչում: (ՀՍ)

Բ. Նստել ես ու միտք ես անում,
 Թե հիմա քեզ ի՞նչ է մնում
 Քո այնքան առած-տվածից,
 Քո այնքան արած-դրածից:
 Քո այնքան արած-դրածից
 Ոչ մի բուռ բարիք է մնում,
 Ոչ մի բուռ մոխիր ու կրակ:
 Ոչ մի բուռ մոխիր ու կրակ
 Ոչ տուն ու տանիք է մնում:
 Մի հոգնած ալիք է մնում,
 Քո կանաչ-կարմիր հեղեղից,
 Քո կանաչ-կարմիր օրերից
 Մի մամռած տանիք է մնում: (ՀՍ)

148. Բացատրել տրված շրջասությունները:

Ադրիականի թագուհի	հայ Աքիլլես
ազատության երգիչ	հայկական խնձոր
Ավարայրի բլբուլ	մեծ լոռեցի
բիբլիական լեռ	ջունգլիների արքա
երկաթե լեղի	Սասունի արծիվ
երկաթե կանցլեր	սև ոսկի
ծագող արևի երկիր	քեռի Սեմ
ծիծաղի արքա	Օշականի մեռյալ
կանաչ ոսկի	ֆուտբոլի արքա

149. Ընդգծել շրջասությունները և բացատրել դրանք:

Զէ՛, կռունկ չկա՛ր Բեռլին քաղաքի երկնքում մթար,
 Որ վարագուրված հայոց աշխարհից գեթ խաբրիկ մը տար:
 Բայց Գոտենբերգին ծնած աշխարհում՝
 Սև կռունկների սև երամի պես՝
 Սև տառերն էին լրագրերի էջերին թառում:

Եվ ահա Կարմիր սուլթանն իսկապես
 Հայի...ջուր դարձած արյունի գետով
 Հայոց անջրդի հողն էր ոռոգում...

—Այս ջարդ-սպանող երե՛կ չսկսվեց,
 և ոչ էլ վաղն է նա ավարտվելու,
 ուստի վախեցե՜ք սպանդից ճերմակ
 ավելի, քան թե եղեռնից կարմիր ... (ՊՍ)

150. Բացատրել տրված նախադասություններում փոխանունության հիմքը:

1. Քանզի հայոց վայ սփյուռքում Պանդխտությունն է դեռ պոկում Հայ քերանից հայոց լեզուն, Օտարն հայի մահն է ուզում... 2. Թուրքն էլ գիտե, որ մենք մեծ հավատ ունենք մեր հաղթանակի հանդեպ... 3. Դու դեռ իրավունք չունես մեռնելու, Քանի չեն մեռել ենիչեր ու հոն: 4. Մարմին է տվել իր հին երազին, Իմ հին Հայաստանն իր փրկված հողով, Բայց դեռ արցունք է խառնում Արազին Իմ հին Հայաստանն իր գրկված հողով: 5. Որքան ցավեր տվին, առան Որքա՜ն սևե՜ր, սևե՜ր, սևե՜ր. տարիներս, տարիներս.... 7. Իրան, Թուրան ողջ եկել են, Թաթուլն անհաղթ, աննկուն, Ջորջ ու բաբան խորտակվել են, Նրա բերդը միշտ կանգուն: 8. Դահիճն եկավ ոտից գլուխ Կարմիր հագած ու արյուն, Ու դուրս տարան իր պալատից Թըմկա չքնաղ տիրուհուն: 9. Եվ մի գիշեր, երբ Բաղդադը քուն էր մտել Տիգրիսի նոճիածածկ ափերի վրա, – Գաղտնի հեռացավ քաղաքից: 10. Ամեն սասունցի դարձավ Սասնա ծուռ... Որ– բավակա՜ն է– Քառսունժան կույսեր, հարսներ արմաղան Օսմանցու համար էլ երկանք չաղան....

151. Տեքստերը ենթարկել ոճաբանական վերլուծության:

Ա. Ամպը կախվել է ամպից, Ամպամած օր է. Վերը երկինքն է մթին, Ներքևը՝ ծոր է:	Ինչ-որ տագնապ է ծորում, Ինչ-որ սարսուռ է... Ուշաթափվել է առուն, Եվ ուռին լուռ է:
--	---

Հավքը թևերն ամփոփել. Կարծես մրտում է, Ո՞ւմ և ինչո՞ւ, չգիտես, Բայց սպասում է:	Քամին քարայրն է մտել, Փշաքաղվել է,– Քարայրի հոնքը ծռվել, Աչքը շաղվել է:
---	--

Շանթը զարկել է ամպին...

Ա՛խ, վիրավոր է.
Արյունաքամ կլինի
Ամպը ուր որ է: (<Ս)

Բ. Հոգիս արթնացավ հարավի բույրից,
Ինձ է դուրս կանչում զեփյուռը նրա.
Ձյունն էլ արևի ջահել համբույրից
Ուրախ լալիս է դաշտերի վրա:
Ելնեմ, ծաղկումն է ձնծաղիկների՝
Ձյունից ինձ նայող աչերն համբուրեմ.
Գնամ հետևից ծիծեռնակների՝
Նրանց հետ ետ գամ՝ զարուհը բերեմ,–
Բարձրանամ կապույտ գահը լեռների՝
Արևն իբրև թագ իմ գլխին առնեմ,–
Հագնեմ ծիրանին արշալույսների,–
Գարնան թագավոր ինձ թագադրեմ,–
Եվ հրովարտակ արծակեմ մի խիստ,
Որ աղբյուրները հավերժ կարկաչեն,
Որ ծաղկեն լեռներն իմ արևանիստ,

Որ ծով դաշտերը հավերժ կարկաչեն
Որ գարունները զան ու չզնան,
Որ հավերժանան զմրուխտ դրախտով,
Որ բեկվի իմ դեմ խորհուրդը մահվան,
Որ մարդը ցնծա հավերժի բախտով:
Եվ ես երջանիկ կլինեմ այն ժամ,
Եվ գուցե այնժամ ես մահը սիրեմ,
Երբ անմահ լինեմ, երբ հավերժանամ,
Երբ գարունները ողջ թագավորեն... (ՀՇ)

Գ. Առավոտ էր: Արարատյան դաշտի լուսապայծառ առավոտներից մեկը:

Արևի առաջին ճառագայթների ներքո՝ Մասիսի սպիտակափառ գագաթը փայլում էր վարդագույն շողքերով, որ աչք էին շլացնում: Արագածի պսակածն գագաթը չէր երևում: Նա դեռ պատած էր ծյունի պես ձերմակ մշուշով, որպես մի ամոթխած հարսիկ, որ սքողում է յուր դեմքը անթափանցիկ շղարշով: Կանաչագարդ դաշտավայրը, ցողված վաղորդայն մարգագետիններով, վառվում էր ծիածանի ամենանուրբ գույներով: Փջում էր մեղմ հովիկը, ծաղիկները ժպտում էին, դալար խոտաբույսերը ծփում ու ծածանվում էին, և դաշտի խաղաղ տարածությունը օրորվում էր սքանչելի պլեկոծությամբ:

Գեղեցիկ էր այդ առավոտը:

Թռչունները ուրախ-ուրախ ձախրում էին մի թուփից դեպի մյուսը: Գույնզգույն թիթեռները, գույնզգույն ծաղիկների նման, ցանված էին օդի մեջ: Սպիտակ արագիլը, կարմիր ոտները հորիզոնական դիրքով ուղիղ մեկնած, լայն թևքերով թափահարում էր, շտապելով դեպի Արաքսի մորուտները: Զեռնասուն եղջերուները, վայրենի վիթն ու այծյամը դուրս էին եկել խոսրովի արքայական անտառներից, և ազատ, համարձակ վազվզում էին շրջակա մարգերի վրա:

Զէր երևում միայն մարդը: (Ր)

152. Գործառական ո՞ր ոճերին են պատկանում տրված հատվածները:

ա. Արևը արդեն մտել էր, բայց հորիզոնը դեռ վառվում էր ոսկեղեն բոցերով: Լուսավորված ծովը, որպես մի շողշողուն հայելի, միախառնված էր երկնքի ծիրանագույն պայծառության հետ, որի վրա տակավին փայլում էին վերջին ճառագայթները իրենց սուր, սլաքածն ձաճանչներով: Այդ վսեմ, հանդիսավոր թուպեում ամեն երեկո նստած էր լինում նա, մինչև ճառագայթները հետզհետե անհետանում էին, բոցավառ լուսավորությունը հանգչում էր, և հորիզոնի վրա տիրում էր մուգ կապտագույն մռայլը... Իսկ այդ երեկո նույնը կատարվեց նրա սրտում... Նա վեր կացավ յուր նստած տեղից և սովորականից վաղ մտավ յուր քարանձավը:

բ. Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գտնվող կրթական և ուսումնական համակարգերում դասավանդման և դաստիարակության լեզուն հայերենն է:

Հայաստանի Հանրապետության ազգային փոքրամասնությունների համայնքներում հանրակրթական ուսուցումն ու դաստիարակությունը կարող են կազմակերպվել իրենց մայրենի լեզվով՝ պետական ծրագրով և հովանավորությամբ, հայերենի պարտադիր ուսուցմամբ:

Հայաստանի Հանրապետության բոլոր միջնակարգ-մասնագիտական, մասնագիտական-տեխնիկական և բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում հայոց լեզվի ընդունելության քննությունը և հայոց լեզվի ուսուցումը պարտադիր են:

գ. Մենք (բազմադարյա մարդկությունը) լի և առատ ենք սրտառուչ խոսքերով, ուրեմն և՛ մի քիչ էլ կուշտ ենք: Այժմ արդեն մենք առավել կարիք ունենք այդ հոգու դիպելեկտիկային, ավելի, քան սրտալի գեղմանը, որը (այդ սրտի գեղումը) հիմքն է նախնական արվեստի: Դրանով (սրտալի գեղմամբ) բանաստեղծությունը ոչ թե վերջանում է, այլ սկսվում է միայն, ինչպես որ երաժշտական ստեղծագործության մեջ էլ երգը երկուշաբթին է միայն, և ոչ թե շաբաթը:

դ. Ես վախկոտ Նազարը մի գիշեր կնգա հետ շենքն է դուրս գալի: Որ շենքն է դուրս գալի՝ տեսնում է ճրքեճրքեճան լուս-լուսնյակ գիշեր՝ ասում է.

—Այ կնիկ, ի՞նչ քարվան կտրելու գիշեր է՞... Սիրտս ասում է վեր կաց գնա Հնդկաստանից եկող Շահի քարվանը կտրի, բեր տունը լցրու...

Կնիկը թե.

—Ձենդ կտրի, տեղդ նստի, քարվան կտրողիս մտիկ արա...

Նազարը թե.

—Անգգամ կնիկ, ինչու չես թող անում ես գնամ քարվան կտրեմ բերեմ տունը լցնեմ: Էլ ինչ տղամարդ եմ ես, էլ ինչո՞ւ եմ գդակ ծածկում, որ դու համարձակվում ես իմ առաջ խոսես:

ե. Հանրաստորադասությամբ բաղադրված կառույցներում բաղադրիչների կապակցությունն իրացվում է առավելապես նշույթներով: Շարահարությունը, եթե կա, գործում է միայն համագերադաս բաղադրիչների միջև: Վերջիններս իրար հետ կարող են կապակցվել նաև համադասական շաղկապներով՝ ըստ միմյանց նկատմամբ ունեցած իմաստային հարաբերությունների տեսակի՝ համապատասխան ստորադասական շաղկապներով կամ հարաբերականներով:

153. Տրված հատվածներում որոշել արժյույն-խոսակցական ոճի առանձնահատկությունները: Տալ գրական համարժեքները:

Ա. Աղաչանք արի, պաղատանք արի.

—Այ տղա, ասի, ե՛տ քաշվի, հեռի....

—Չէ՛ որ չէ՛, ասավ, է՛ն լեռ սարի պես

Գընաց դիք կանգնեց գեղի մեյդանում....

....Քննություն արին, բռնեցին գյադին,

Թե ինչպե՞ս ուշունց կտաս թավադին.

Բաց արին տեսան գրած զակոնում,

Թե չոբան Չատին Սիբիր է գնում:

Մեր մեջ մի քանի ծեր մարդ ընտրեցինք

Գնացինք թավադի ոտքը խնդիրքով....

Ախպեր, ասացինք, ի՞նչ արիք իրար,

Խոսք եք կռվացրել, արին հո չարիք,

Համ ծեծել տըվիր, համ ուզածըդ առ,

Արի վերջացրու, բոլ էլավ, հերիք: (<Թ)

Բ. Մի հացապակաս տարի վեր կացանք ես, դամբաշ (զուռնի ձեն պահող) Ակոփն ու դիռլչի Դավիթը մեր զուռնադիողը վեր կալանք, ասինք գնանք Շորագյալա գեղերը հարսանիքներ անենք, հացահատիկ հավաքենք բերենք ծմեռը կառավարվենք:

Գնացինք զուռնա ածելով, հարսանիք անելով գեղեգեղ ման եկանք: Բավական ցորեն-գարի հավաքեցինք... ետ ճամփա ընկանք դեպի մեր տները:

Ես մեր Դավիթն առաջին էր գնում: Մին էլ, թե՛ տղեք, եկեք, որ գեղը գտել եմ:

—Այ տղա, ո՞ւր է:

—Թե՛ հրեն ճրագները երևում են:

Մտիկ տանք տեսնենք, ճշմարիտ որ, հեռվում շատ ճրագներ են երևում: Միայն ես նկատում եմ, որ էս ճրագները ժաժ են գալի, դես-դեն են գնում:

Ասի՛ տղեք.... Ես գեղ չի, գելեր են: Գիլի բոլուկի բերան ենք ընկել, պատրաստվեցեք: Ես լսել եմ, որ զուռնի ձենին գելը — էլ վախենում է, թե ինչ, մոտ չի գալի:

Ես ու Ակոփը զուռնեն զլեցինք, էս Դավիթն էլ դիողը՝ դըմբ հա դըմբ, կեսգիշերին էն վերանա դաշտումը ածում ենք: Զուռնա-դիողի ձենը վեր ելավ թե չէ՛ էս գելերս, ոնց որ տեղնուտեղը մեխես, մնացին իրենց տեղերը մեխված:

Մին էլ ոռնոց վեր քաշեցին, տեր աստված, ի՞նչ ոռնոց: Զուռնի հետ ձեն ձենի են տվել, ոռնում են: (<Թ)

154. Տրված հատվածներից որո՞նք են գրված բուն գիտական և որո՞նք գիտահանրամատչելի ոճով:

ա. Փոխակերպման միջոցով միևնույն բովանդակությունը կարելի է արտահայտել քերականական տարբեր կառուցվածքներով և եղանակներով, այսինքն՝ միջուկային (հիմնական) նախադասությունների փոխարեն հանդես են գալիս ոչ հիմնական կառույցներ՝ նրանց փոխակերպները:

Եթե ներմակարդակային փոխակերպման դեպքում միջուկային և փոխակերպական անդամները մնում են միևնույն մակարդակի շրջանակում, ապա շարահյուսական մակարդակում կատարվող փոխակերպական իրողություն է նախադասության մի տեսակի փոխակերպումը մեկ այլ տեսակի, կամ էլ՝ բառակապակցության:

բ. Չոր ջուրը հեղուկ է, որը հայտնի է Noves1230 անվամբ: Այն ստեղծվել է ամերիկացի գիտնականների կողմից: Չոր ջրի գլխավոր առանձնահատկությունն այն է, որ չի թրջում առարկաները: Փորձերի արդյունքում պարզվել է, որ չոր ջուրը էլեկտրաէներգիա չի հաղորդում, նրա մեջ չեն լուծվում շաքարը, թեյը, սուրճը: Չոր ջուրը սկսում է եռավ -49°C ջերմաստիճանում: Կարելի է ձեռքը հանգիստ մտցնել եռացրած չոր ջրի մեջ առանց վախենալու, որ այն կայրի: Չոր ջուրը արագ գոլորշիանում է: Առաջին անգամ չոր ջուրը որպես հրդեհը մարելու միջոց ցուցադրվել է 2004 թվականին:

գ. Քրոնիկական հեպատիտը բազմապատճառային, դանդաղ ընթացող հիվանդություն է, որը բնորոշվում է լյարդի ինչպես պարենխիմայի, այնպես էլ մեզենխիմայի հյուսվածքի դեգերատիվ, դիստրոֆիկ և բորբոքային բնույթի տարածումով կամ օջախային ախտահարումով: Ըստ ախտաբանական ընթացքի՝ տեղակայման հեպատիտները լինում են լյարդաբջջային (պարենխիմատոգ) և մեզենխիմային, ըստ բնույթի՝ ինֆիլտրատիվ և դեստրուկտիվ:

դ. Ինչո՞ւ է երկինքը երկնագույն: Տեսանելի լույսի սպեկտրի հիմնական գույներն են կարմիրը, նարնջագույնը, դեղինը, կանաչը, երկնագույնը, կապույտը, մանուշակագույնը, իսկ բնության մեջ այդ սպեկտրի լավագույն դրսևորումը ծիածանն է:

Տեսանելի լույսը էլեկտրամագնիսական ճառագայթում է, որի ալիքները ունեն որոշակի երկարություն: Կա նաև անտեսանելի լույս՝ ուլտրամանուշակագույն և ինֆրակարմիր, բայց մենք այն չենք տեսնում ալիքների չափազանց կարճ կամ երկար լինելու պատճառով:

Տեսանելի լույսի ամենաերկար ալիքները կարմիրներն են, ամենակարճը՝ մանուշակագույնները: Կարմիր լուսային ալիքները ամենավատն են ցրվում, իսկ կապույտ և մանուշակագույն ալիքները՝ ամենալավը: Որոշակի միջավայրում գույնի ցրումն առաջացնում է միջավայրի գունավորում: Ահա թե ինչու է երկինքը մանուշակագույն: Սակայն մենք այն տեսնում ենք երկնագույն: Պատճառը մեր աչքերն են: Բանն այն է, որ միևնույն պայծառության դեպքում մենք երկնագույնն ընդունում ենք ավելի լավ, քան մանուշակագույնը: Բացի այդ կանաչ գույնը ցրվելով խառնվում է մանուշակագույնի հետ և կրկին ստացվում է երկնագույն:

155. Հետևյալ տեքստում առանձնացնել պարբերությունները:

Խստաշունչ ծմբեր և ցնցոտիավոր ծերունին

1910 թվականի ծմբեր շատ խստաշունչ էր Ռուսաստանում: Մոսկվայից 20 կմ հեռու գտնվող մի հաջողակ ու հայտնի հյուրանոցի համար ծանր ժամանակներ էին: Շաբաթներ շարունակ ոչ ոք չէր մտնում այնտեղ, և հյուրանոցի տերն աշխատանքից ազատել էր աշխատակիցներից շատերին: Մի երեկո նա զարմացավ՝ լսելով դռան թակոցը: Դուռը բացելով՝ տեսավ ալեխառն մորուքով մի ծերունու: Ծերունին մի քանի օր դրսում՝ ձյան տակ էր եղել, սառած էր և համարյա սովամահ: Նա հարցրեց, թե հյուրանոցի տերը կարո՞ղ է իրեն ուտելիք և մի գիշերվա օթևան տալ: –Իհարկե, կարող եմ,–ասաց հյուրանոցի տերը:–Մի գիշերվա օթևանի և ճաշի գումարը կկազմի 3 ռուբլի: Կարո՞ղ եք վճարել: Ծերունին խոստովանեց, որ դրան չունի, սակայն եթե իրեն վնդդեն, ապա հաստատ ցրտամահ կլինի: Հյուրանոցի տերը խղճաց ծերունուն և ներս հրավիրեց: Տարավ ծերունուն խոհանոց, մի թաս ապուր լցրեց և տարեկանի կես հաց տվեց այցելուին: Ծերունին շատ քաղցած էր և արագ կերավ ապուրն ու հացը: Հյուրանոցի տերը ծիծաղեց՝ տեսնելով, որ ապուրի ձակնդեղը ծերունու մորուքի վրա լաքա է թողել: Ցնցոտիավոր ծերունին շնորհակալություն հայտնեց հյուրանոցի տիրոջը և ավելացրեց.– Առավոտյան հեռանալիս դու ինձ չես տեսնի: Թեև ես հիմա դրան չունեմ, բայց կվճարեմ քո 3 ռուբլին, երբ ունենամ: Հյուրանոցի տերը ոչինչ չասաց, սակայն չէր ակնկալում երբևէ կրկին տեսնել ոչ ծերունուն, ոչ էլ 3 ռուբլին: Եկավ գարունը, ծյունը հալվեց և հյուրանոցի վիճակը բավականին լավացավ: Այժմ այցելուների թիվն ավելին էր, քան նախկինում: Լինելով բարեպաշտ մարդ՝ հյուրանոցի տերը որոշում է գնալ եկեղեցի և շնորհակալություն հայտնել Աստծուն հյուրանոցի վիճակի բարելավման և հաջողության համար: Հասնելով մայրաքաղաք՝ նա ամմիջապես ուղղվում է դեպի եկեղեցի: Ներս մտնելուն պես նրա ուշադրությունը գրավում են պատերը զարդարող սրբապատկերները: Նրա հայացքը կանգ է առնում հեռավոր անկյունում գտնվող մի սրբապատկերի վրա: Դրանում պատկերված էր մի ալեխառն ծերունի, ում դեմքը ծանոթ էր թվում: Մոտենալով՝ հյուրանոցի տերը ծերունու մորուքի վրա ձակնդեղի լաքա է նկատում, ապա սրբապատկերի տակ կարդում Սուրբ Նիկողայոս: Հյուրանոցի տերը ցանկանում է

մոմ վառել և երբ մոմը տեղադրելու համար մատներով փորփորում է հողը, շոշափում է մի փոքրիկ կոշտ բան: Ղա դրամ էր՝ ռուբլի, կողքին կար ևս 2 ռուբլի: Հյուրանոցի տերը վերցնում է դրամները և կրկին նայում սրբապատկերին. ճակնդեղի լաքան անհետացել էր, իսկ ծերունու դեմքին ժպիտ կար:

Ըստ Պաուլոս Կոելիոյի

ՀԱՄԱՌՈՏԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԱԲ– Ակսել Բակունց
ԱԻ–Ավետիք Իսահակյան
ԱՇ–Ալեքսանդր Շիրվանզադե
ԳԷ–Գևորգ Էմին
ԳՄ–Գուրգեն Մահարի
ԴԴ–Դերենիկ Դեմիրճյան
ԵԶ–Եղիշե Չարենց
ԿԶ–Կոստան Ջարյան
ՀԹ–Հովհաննես Թումանյան
ՀԽ–Հայկ Խաչատրյան
ՀՇ–Հովհաննես Շիրազ
ՀՍ–Համո Սահյան
Մ–Մուրացյան
ՆԴ–Նար-Ռոս
ՊՍ–Պարույր Սևակ
ՍԶ–Ստեփան Ջորյան
ՍԿ–Սիլվա Կապուտիկյան
ՎԴ–Վահագն Դավթյան
ՎԹ–Վահան Թորոպենց
ՎՏ–Վահան Տերյան
Ր–Րաֆֆի

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Հնչյունաբանություն.....	4
Բառագիտություն.....	10
Ձևաբանություն.....	20
Շարահյուսություն.....	52
Ոճաբանություն.....	75
Համառոտագրություններ.....	86

ՍԱՆԹՐՅԱՆ ԼԻԱՆԱ ՍՄԲԱՏԻ

**ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ
ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՁԵՌՆԱՐԿ
ՄԻՋԻՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՌԻՍԻՄՆԱԿԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ**

ԵՐԵՎԱՆ 2014

САНТРЯН ЛИАНА СМБАТОВНА

СОВРЕМЕННЫЙ АРМЯНСКИЙ ЯЗЫК

**СБОРНИК ПРАКТИЧЕСКИХ УПРАЖНЕНИЙ ДЛЯ
СРЕДНЕПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ
ЗАВЕДЕНИЙ**

ЕРЕВАН 2014

Ստորագրված է տպագրության 26.11.2014թ..
Թղթի չափեր 60x84 $\frac{1}{16}$, 5,5 տպ. մամուլ, 4,4 հրատ. մամուլ
Պատվեր 291: Տպաքանակ 200:

ՀԱԱՀ-ի տպարան, Տերյան 74